

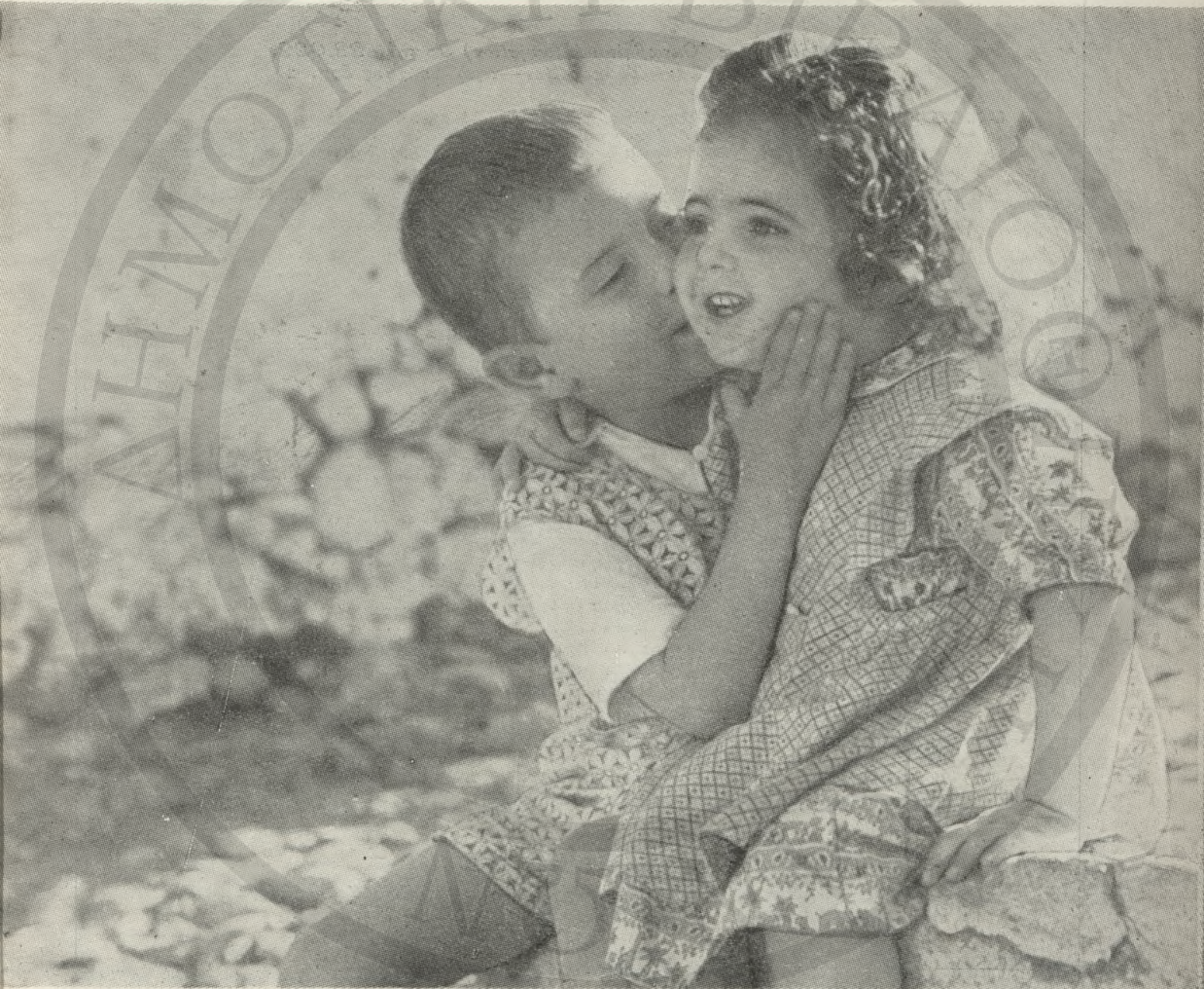
Γενική επίθεώρησις

Τεύχος 2ον

Δεκέμβριος 1958

ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Όργανον κρητικῶν συμφερόντων

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟΝ ΤΟΥ ΑΠΛΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ...

Σ' ένα Παιδί ένσαρκώθηκε ή πανανθρώπινη αγάπη, πριν από 1958 χρόνια. Έπρεπε να ελευθερωθοῦν οι άνθρωποι από την ανάγκη, τόν φόβο και την αγωνία. Τότε θα ήταν δυνατόν να ανατέλλη κάθε νέα ζωή χαρούμενη κι εύτυχισμένη, σαν τὰ δυο αὐτὰ Κρητικόπουλα τῆς συμβολικῆς εικόνας...

ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Γενική 'Επιθεώρησης

ὄργανον κρητικῶν συμφερόντων

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΕΝΕΓΑΚΗΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΜΑΡΝΗΣ Ε. ΣΚΟΥΝΤΡΙΔΑΚΗΣ

Γραφείον: 28ης 'Οκτωβρίου (Πατησίων) 9, τηλ. 28.022.
"Έτος 1ον—Τεῦχος 2ον—τιμὴ τεύχους δρχ. 4.

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ: Χ. Μπελιμπασάκης, ὁδὸς Καραολῆ—Δημητρίου 24, τηλ. 42.134—Πειραιεύς.
Γ. Κατσαράκης, ὁδὸς Δαιδάλου καὶ Περδικάρη, τηλ. 94.82, 'Ηράκλειον, διὰ τὴν 'Ανατ. Κρήτην.
Μ. Καρδαμάκης ὁδὸς Κόρακα 2—Χανιά, τηλ. 83.17, 83.54, διὰ τὴν Δυτικὴν Κρήτην.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ: 'Ετησίᾳ δρχ. 50, ἑξάμηνος δρχ. 30, διὰ Δήμους καὶ Κοινότητας 100, δι' Ὅργανισμούς 150

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τῆς Συντάξεως	: Εἰδήσεις ἐπὶ κρητικῶν ζητημάτων.....	Σελίς	2, 22
Κ. Καρύδη	: Τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόβλημα.....	»	3—5
Γ. Κ. Στυριδάκη	: Ὁ λαὸς καὶ ὁ πολιτισμὸς του.....	»	5—6
Δημῶδες	: Κρητικὰ Κόλαντα τῆς Πρωτοχρονιάς.....	»	7
Κ. Στεφανουδάκη	: Γραμματόσημα τῆς Κρητικῆς Πολιτείας.....	»	8
Τῆς Συντάξεως	: Προβλήματα ἀγροτῶν Κρήτης.....	»	9—11
Σ. 'Αναγνωστάκη	: Ἀρχηγοὶ λυτρωτικῶν ἀγῶνων Κρητικοῦ λαοῦ.....	»	12—13
Τῆς Συντάξεως	: Γιὰ νὰ γνωρίσουν ὅλοι τὴν Κρήτην.....	»	14—15
Ν. Στρατάκη	: Στὴν ὥραία "Ἐλύοντα.....	»	16
'Ανταποκριτοῦ	: Οἰκονομικὴ κατάστασις Σητείας.....	»	16
Σ. Μαυροειδῆ-Παπαδάκη	: Ὁ ψάλτης τοῦ χωριοῦ μας.....	»	17—18
Β. Μουστάκα	: Τὸ Κρητικὸ βιβλίον.....	»	18—19
Κ. Τσατσαρωνάκη - Χριστοδούλου	: Ἔγνοια (ποίημα).....	»	19
Κ. Μαϊστράλη	: Κρήτη (ποίημα).....	»	19
'Α. Τσαντηράκη	: Ἡ ὕδρευσις τοῦ Ἡρακλείου.....	»	20—21
Δ. Μανολιάκη	: Ἡ δημοτικὴ βιβλιοθήκη Χανίων.....	»	21—26
'Ανταποκριτοῦ	: Πρόγραμμα ἔργων Χανίων.....	»	23
Γ. Δ. Χατζάκη	: Ἡ Αὐτοδιοικήσις.....	»	24—26
Γ. Κ. Τσαπόγα	: Ἡ γενικὴ οἰκονομικὴ κατάστασις.....	»	23
Α. Κ.	: Ὁ ἀθλητισμὸς.....	»	27
Γ. 'Αποδούλου	: Νύφη τριῶν Χριστουγέννων.....	»	26
Κ. Παπαδάκη	: Ὁ πολυνοῦσης ἀπὸ τὸ φεγγάρι.....	»	28

ΑΝΑΒΑΛΛΟΝΤΑΙ :

Διὰ τὸ ἐπόμενον τεῦχος ἐξ ἀπολύτου ἀνάγκης, λόγω τῆς ἐπικαίρου ὕλης, τὰ ἄρθρα καὶ αἱ συνεργασίαι ποὺ εἶχον ἀνγγελθῆ, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀρχίσει ἀπὸ τὸ προηγούμενον.

Ἡ φωτογραφία τοῦ ἔξωφύλλου μας ἀνήκει εἰς τὸν ἐρασιτέχνην καλλιτέχνην τῆς φωτογραφίας κ. Κ. Κουτουλάκη, ἡ ἀναδημοσίευσίς τῆς ὁποίας (καθὼς καὶ τῶν ἄλλων τοῦ τεύχους) ἀπαγορεύεται ἄνευ ἀδείας τοῦ ἰδίου.

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ νόμῳ:

Ἐπεύθυνος Γ. Α. Μενεγάκης, ὁδὸς Αὐλίδος 25

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Βασ. Σκουντῆς Παναγιωταρᾶ 50

ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΟΡΙΖΟΝΤΑ

ΕΟΡΤΙΟΝ

Πόσον ἀρέσει συνήθως εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ λημονοῦν!... Τοὺς ἀρέσει; Ἡ τοὺς ἀναγκάζουν οἱ περιπτώσεις τῆς ζωῆς, ποὺ ἄλλοι μὲν ἐδημιούργησαν δι' αὐτοὺς, ἐκεῖνοι δὲ τὰς ἀνέχονται;

Κάποτε ὅμως — ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα — ἐνθυμοῦνται οἱ ἄνθρωποι. Καὶ αὐτό, ὅσον καὶ ἂν ἔχη καταντήσῃ σχεδὸν ἐθιμικὴ τυπικότης μὲ τὴν εὐκαιρίαν ἰδίως τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Πρωτοχρονιάς, πάλιν ἔχει ἀξίαν. Διότι σημαίνει, ὅτι, παρ' ὅλα τὰ ἀπάνθρωπα βῆσσαν τῆς ζωῆς καὶ τὰ κακὰ ποὺ προκαλεῖ ὁ ἐγωϊσμός μας εἰς τοὺς ἄλλους, παρ' ὅλους τοὺς ἀκατανόητους διωγμούς — εἰς αὐτὸν τὸν ἀπέραντον κόσμον! — καὶ παρ' ὅλες τῆς ἀθλιότητες, στίς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων δὲν ἔχει σβῆσει καὶ δὲν πρόκειται νὰ σβῆσῃ ἡ φλόγα τῆς ἀγάπης γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἐορτῶν λοιπὸν πάλιν θὰ θυμηθοῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν μας. Ἰσως μάλιστα περισσότερον αὐτόν! Τὸ νέον ἔτος, δηλαδὴ, ποὺ ἀνατέλλει θὰ μᾶς γεμίσῃ μὲ δέος διὰ τὸ μέλλον, μὲ δισταγμούς, ἴσως καὶ μὲ φόβους. Ἀλλὰ καὶ μὲ ἐλπίδες!... Μὲ ἓνα τέτοιο γλυκύπικρον αἶσθημα, ποὺ μᾶς προκαλεῖ ἡ φυσικὴ ἀγνοία διὰ τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔμφυτος πόθος τῆς εὐτυχίας, τὸ εὐχόμεθα ἀνομεταξύ μας αἴσιον καὶ εὐτυχές. Μόνη τῆς ὅμως ἡ εὐχή, ἕνεκα τῆς κακῆς πείρας τοῦ παρελθόντος ποὺ ἔχομεν, δὲν μᾶς ὀπλιζει ἀρκετὰ διὰ τὸ μέλλον, ἀλλὰ μᾶλλον μᾶς προκαλεῖ κάποιαν ἀγωνιώδη διάθεσιν...

Υπάρχει ὁ τρόπος νὰ ἀλλάξῃ ριζικὰ αὐτὴ ἡ κατάστασις. Ὅταν ὁ καθένας μας ἐνθυμῆται καθημερινὰ — καὶ ὄχι μόνον κατὰ τῆς «χρονιαῆς μέρεε» — τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς καὶ τὸ χρέος τοῦ τῆς ἀγάπης πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν πιστεύσῃ, δηλαδὴ, ὅτι ἡ ζωὴ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἀνῆκουν εἰς ὅλους, ἢ δὲ εὐτυχία πρέπει νὰ εἶναι γενικὴ, διὰ νὰ ἔχη ἀξίαν καὶ γιὰ τὸν καθένα μας χωριστὰ.

Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν μόνον νὰ εὐχόμεθα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐργαζώμεθα, μᾶλλον δὲ νὰ ἀγωνιζώμεθα, γιὰ νὰ βασιλεύσῃ ἡ ἀγάπη καὶ νὰ λείψῃ ἡ δυστυχία ὁποιασδήποτε μορφῆς. Διότι ὁ ἀνεξάντλητος πλοῦτος τοῦ κόσμου εἰς τὸν ὁποῖον ζῴμε καὶ ἡ φυσικὴ προέλευσις τῶν ἀνθρώπων μᾶς πείθουν, ὅτι κανεὶς δὲν ἐγεννήθη διὰ νὰ ζῇ δυστυχῆς.

Εὐχόμενος τὸ νέον ἔτος εἰς ὅλους τοὺς συμπατριώτας καὶ τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ὁ «Κρητικὸς» εἰρηνικὸν, δημιουργικὸν — εὐτυχισμένον, ζητεῖ συγγνώμην διὰ τὴν καθυστέρησιν — λόγῳ διαφορῶν λόγων — αὐτοῦ τοῦ τεύχους. Εἰς τὸ ἐξῆς θὰ τοὺς... ἐπισκέπτεται τακτικώτατος καὶ ἀντάξιος τῶν προσδοκιῶν των.

Διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ πρώτου τεύχους μας, ποὺ ὑπῆρξεν εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, ἐνθουσιώδεις, εὐχαριστοῦμεν κατὰ χρέος τοὺς ἀναγνώστας μας. Τοὺς εὐχαριστοῦμεν πρώτιστα διὰ τὴν εὐμενῆ διάθεσιν, ποὺ ἦτο γενικὴ. Διότι, ὡς πρὸς τοὺς ἐπαίνους ὅτι τὸ τεύχος ἐκεῖνο ἦτο ἐξαιρετικόν, εἰλικρινῶς πιστεύομεν, ὅτι ἦσαν ὄλγον... ὑπερβολικόν.

Μᾶς συνεκίνησεν ἡ ἐνθουσιώδεις, ἀλλὰ μᾶς ἐνεδιγμόωσαν καὶ αἱ ἐπικρίσεις, τῶν ὁποίων τὴν καλοπιστίαν δὲν ἀμφισβητοῦμεν.

Τέλος, ἡ εὐγνωμοσύνη μας εἶναι ἀπεριόριστος πρὸς τοὺς διακεκριμένους συνεργάτας μας, δι' ὅτι προσέφεραν καὶ θὰ προσφέρουν εἰς τὸ μέλλον.

Εἰς τὸ Μαράθι τοῦ Νομοῦ Χανίων, ὅπου ἐκτελοῦνται τὰ γνωστὰ ὀχρωματικὰ ἔργα τῶν Ἀμερικανῶν, σημειώνονται συνεχῆ ἐργατικά ἀτυχήματα. Θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ εἶχε ἀνεχθῆ τὸ κράτος νὰ γίνωνται οἱ ἐκεῖ ἐργαζόμενοι ὑπήκοοί τοῦ θύματα τῆς ἐκ τῆς κερδοσκοπίας ἀμελείας τῶν ἐργολάβων. Ἐκτὸς αὐτοῦ πολλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ εἴχομεν ὅλοι μας διδαχθῆ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐρεπίων τῶν ὀχρωμάσεων παλαιότερων ἐποχῶν, ἐὰν ἠθέλαμε νὰ τὴν μάθωμε...

Πολὺς θόρυβος, ὀξὺς ὅπως συμβαίνει συνήθως μὲ τὰ τοπικιστικὰ ζητήματα, ἔχει σηκωθῆ σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς μετονομασίας τῆς πρωτεύουσας τοῦ νομοῦ Λασιθίου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Ἀδυνατεῖ κανεὶς νὰ ἐνοήσῃ τὴν αἰτία ποὺ ἐπιβάλλει τὴν ἀνάγκη αὐτῶν τῶν... ξαναβαφτίσεων, καθὼς καὶ τὴν χρησιμότητά των. Συζήτησις βέβαια γίνεται, ἂν καὶ αὐτὴ ἔπρεπε νὰ ἀφορᾷ εἰς τὰ προβλήματα ἀπὸ τὴν λύσιν τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον τοῦ νομοῦ αὐτοῦ. Ἡ μὲν συζήτησις λοιπὸν οὔτε κακὴ οὔτε ἐπιβεβλημένη εἶναι. Ἄλλ' ὅταν γίνεται ἀερολογία;

Ἀνὲς πολίτης γίνῃ καθ' οἷονδήποτε τρόπον ὑπαίτιος θανάτου ἑνὸς ἄλλου, τιμωρεῖται οὗτος ὑπὸ τοῦ νόμου. Δὲν ὑπάρχει ὅμως νόμος νὰ τιμωρῆ τοὺς ὑπευθύνους κρατικούς παράγοντας, ὅταν διὰ τῆς ἀφροντισίας των γίνωνται ὑπαίτιοι θανάτου πολιτῶν, ὅπως συνέβη πάλιν μὲ τὸ προχθεσινὸν πολύνεκρον αὐτοκινητιστικὸν δυστύχημα τῆς περιοχῆς Ἰωαννίνων, ποὺ κατετάρaxε κάθε ἐλληνικὴν ἐπαρχίαν, γιὰτὶ κάθε ἐλληνικὴ ἐπαρχία μόνιμως διατρέχει τέτοιον κίνδυνον. Ὑπαίτιοι δὲ αὐτῶν τῶν φόνων εἶναι οἱ ἀρμόδιοι κρατικοὶ παράγοντες, διότι: α) Ἀντὶ αὐτοκινητοδρόμων διατηροῦν ἀγχερευτικὴν καὶ β) διότι δὲν κατώρθωσαν (ἢ δὲν ἠθέλησαν) νὰ εὑροῦν τρόπον ἐφαρμογῆς στὰ αὐτοκίνητα τοῦ συστήματος ἀσφαλείας φρένων, ποὺ ἐφεύρεν ἀπὸ ἐτῶν ὁ Κρῆς κ. Ἰωαννῆς Γ. Καβαλάκης, γιὰ τὴν ὁποίαν σπουδαίαν ἐφεύρεσιν θὰ ἀσχοληθῶμε κατὰ καθῆκον προσεχῶς.

Πιστεύομεν ὅτι ἡ χαλαρότης τῆς συλλογικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐπαφῆς μεταξὺ τῶν συμπατριωτῶν, ποὺ ζοῦν ἐγκατεστημένοι εἰς τὸν κυκλῶνα τῆς πρωτεύουσας καὶ τοῦ Πειραιῶς, εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἐλλιπούς μεαξὺ των πολιτιστικῆς ἐπικοινωνίας. Ποῦ ἄλλοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ ὀφείλεται τὸ λυπηρὸν γεγονός, ὅτι εἰς τὴν ἔκθεσιν φωτογραφιῶν Κουτουλάκη, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγράψαμεν εἰς τὸ προηγούμενον, ἤτις διήρκεσεν 21 ἡμέρας, ἐπὶ 18.325 ἐπισκεπτῶν μόνον οἱ 175 ἦσαν Κρητικοί; Ἀπ' αὐτὸ ὅμως διαφαίνεται καὶ τὸ σχετικὸν καθῆκον τῶν κρητικῶν Σωματείων καὶ τοῦ Τύπου, ποὺ πρέπει νὰ ἀποτελοῦν τὸν συνδετικὸν κρίκον μεταξὺ τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ τοῦλάχιστον Κρητικῶν.

ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΕΠΙΛΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΡΗΤΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Οι βουλευται Χανίων κ. κ. Χιωτάκης και Κοντουδάκης κατέθεσαν εις την Βουλὴν ἐρώτησιν διὰ τοὺς Ὑπουργοὺς Γεωργίας καὶ Ἐμπορίου, ἀναφορικῶς μετὰ μέτρα πού προτίθενται οὗτοι νὰ λάβουν πρὸς ρύθμισιν τοῦ θέματος τῆς ἐξαγωγῆς τῶν 25.000.000 ὄκ. ἐσπεριδοειδῶν ἐφετεινῆς ἐσοδείας τοῦ Ν. Χανίων, διότι οἱ παραγωγοὶ ἀνησυχοῦν ἐπειδὴ μέχρι τῆς 15-12 δὲν εἶγε παρουσιασθῆ ὡς ἀγοραστῆς οὔτε ἡ ΑΓΡΕΞ οὔτε ἄλλος κανεὶς.

Τὰ πυρηνέλαια

Οἱ ἴδιοι ὡς ἄνω βουλευταὶ ἐζήτησαν παρὰ τῶν Ὑπουργῶν Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας, ὅπως χορηγηθῆ εἰς τὴν Πυρηνελαιουργίαν Χανίων τὸ αἰτηθέν παρ' αὐτῆς δάνειον 1.500.000 δρχ., πρὸς ἀγορὰν ἐγκαταστάσεων δι' ἐστεροποίησης τῶν πυρηνελαιῶν, ἐπειδὴ μετὰ τὸ κλείσιμον τῆς ἰταλικῆς ἀγορᾶς μόνον ταῦτα ἀδιάθετα, καὶ ἐρωτοῦν τί θὰ γίνῃ μετὰ τὸ εἶδος αὐτό, πού ἀνέγκεται εἰς 15.000 τόνους εἰς ὅλην τὴν χώραν.

Νὰ δοθῆ δάνειον εἰς τὴν Ἐνωσιν Κιτροπαραγωγῶν Κρήτης

Τὸ αἶτημα τοῦτο ἀπήντησαν πρὸς τοὺς Ὑπουργοὺς Γεωργίας καὶ Ἐμπορίου οἱ Κρήτες βουλευταὶ κ.κ. Χιωτάκης, Κοντουδάκης, Ἀθητάκης, Πρωϊμάκης καὶ Παπαγεωργίου, ἵνα δυνηθῆ ἡ Ε.Κ.Κ. νὰ δίδῃ προκαταβαλὴν εἰς τοὺς Κιτροπαραγωγούς κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ εἴδους τῶν, λόγῳ ἀδυναμίας των νὰ πληρῶνουν τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς καὶ συσκευασίας. Ταυτοχρόνως οἱ κ. βουλευταὶ ἐζήτησαν ὅπως ἡ κυβέρνησις μεριμνήσῃ διὰ τὴν ἐξέυρεσιν ἀγορᾶς πρὸς διάθεσιν τοῦ προϊόντος.

Τὸ ζήτημα τῶν ἀμβύκων

Ἐπὶ αἰτήματος τοῦ βουλευτοῦ κ. Π. Βαρδινογιάννη, ὅπως ρυθμισθῆ ἐφάπαξ ἡ ἐπιβαλλομένη εἰσφορὰ εἰς τοὺς κατόχους ἀμβύκων ἀντὶ τῆς ἀνά 24ωρον ἀνανεώσεως τῆς ἀδείας των, ἀπαντᾷ ὁ κ. Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐδήλωσεν, ὅτι ὁ ἐφαρμοζόμενος νόμος εἶναι εὐνοϊκὸς διὰ τοὺς παραγωγούς, διότι ἡ χορηγούμενη ἀδεία τοῦ 2μέρου εἶναι ἀρκετῆ, ἔχει δὲ ληφθῆ πρόνοια διὰ τὴν περίπτωσησιν θεομηγνῶν κλπ., προσέτι δὲ τὸ εἰσπραττόμενον δικαίωμα ἐξαγωγῆς οἰνοπνεύματος ἀπὸ τὰ στέμφυλα εἶναι μικρὸν ἐν συγκρίσει μετὰ τὴν φορολογίαν τοῦ καθαροῦ οἰνοπνεύματος.

Τὰ ἐκ τῆς φορολογίας ποσὰ πού δικαιοῦνται οἱ Δήμοι καὶ Κοινότητες Νομοῦ Χανίων

Εἰς ἀπάντησιν ἐρωτήσεως τῶν βουλευτῶν Χανίων κ.κ. Χιωτάκη καὶ Κοντουδάκη πρὸς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, ἀπήντησεν οὗτος, ὅτι, ὡς τοῦ ἀνέφερε σχετικῶς ἡ Μηχανογραφικὴ Ὑπηρεσίᾳ Φορολογίας, τὰ στοιχεῖα κατανομῆς τοῦ δημοτικοῦ φόρου εἰς τοὺς δικαιοῦχοις Δήμους καὶ Κοινοτήτας Ν. Χανίων διὰ τὸ 1957 καὶ 1958 ἀπεσταλάσαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν.

Τὸ ποσὸν τοῦ φόρου πού δικαιοῦνται νὰ εἰσπράξουν οἱ ὡς ἄνω Δήμοι καὶ Κοινοτήτες εἶναι 2.378.902 δρχ. διὰ τὸ 1957 (ἐξ ὧν 75.374 διὰ τὸν Δήμον Χανίων) καὶ 1.400.000 δρχ. διὰ τὸ α' 4μήνον τοῦ 1958 (ἐξ ὧν 25.501 διὰ τὸν Δήμον Χανίων). Ἐκ τῶν ποσῶν τούτων, συνέτισεν ὁ κ. Ὑπουργός, κατὰ τὰς ἐκ τοῦ Ταμείου Παρακαταθηρῶν καὶ Δανείων πληροφορικῆς ἀπεστάλη ἤδη εἰς τὰ Δημόσια Ταμεῖα Χανίων καὶ Καστελλίου Κισιάμου ποσὸν ἐκ δρχ. 2.337.671, προβλέπεται δὲ ἡ ἀμεσὸς ἀποστολὴ καὶ τοῦ υπολοιπομένου ποσοῦ.

Οἱ δρόμοι τῶν Χανίων

Ὁ βουλευτὴς Χανίων κ. Κ. Μητσotάκης ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν, ὅπως ἐνδιαφερθῆ διὰ τὴν διάνοξιν τῶν ὁδῶν τῆς παλαιᾶς πόλεως τῶν Χανίων. Ὁ κ. βουλευτὴς εἰς τὴν σχετικὴν ἐπερώτησιν τοῦ ἐτόνισεν, ὅτι τὸ πρόβλημα αὐτὸ εἶναι ζωτικὸν διὰ τὴν κρητικὴν πρωτεύουσάν διὰ λόγους συγκοινωνιακοῦς, πολεοδομικοῦς, τουριστικοῦς, οικονομικοῦς κλπ.

Οἱ Κρήτες βουλευταὶ διὰ τὴν λύσιν γενικωτέρων προβλημάτων

Ὁ κ. Μητσotάκης δι' ἀγορεύσεώς του εἰς τὴν Βουλὴν ἐζήτησεν, ὅπως ἐπιλυθῆ συντόμως καὶ μετ' ἀντικειμενικῆς κριτικῆς τὸ πρόβλημα τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν. Τὸ ἴδιον ἐζήτησεν καὶ ὁ κ. Κοθρῆς, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι τὸ αἶτημα τοῦτο εἶναι ἐθνικόν. Ὁ ἴδιος βουλευτὴς ὁμίλησεν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἐθνικῆς Λυρικῆς Σκηπῆς, πολλοὶ δὲ ἄλλοι Κρήτες βουλευταὶ ὁμίλησαν ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, ἰδίως τοῦ τῆς Παιδείας καὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΛΑΣΗΘΙΟΥ

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου μέχρι τὰς ἐορτάς, ὁπότε διέκοψε τὰς συνεδριάσεις τῆς ἡ Βουλῆς λόγω τῶν Χριστουγέννων, οἱ βουλευταὶ τοῦ νομοῦ Λασηθίου προέβησαν εἰς διαβήματα πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς καὶ ἄλλους ἀρμοδίους, διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων πού ἀπασχολοῦν τοὺς κατοίκους τοῦ νομοῦ αὐτοῦ.

Οὕτως ὁ κ. Σ. Κούνδουρος, διὰ διαβήματός του πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἐζήτησεν ὅπως στεγασθῆ εἰς τὰ ἐν Ἀγίῳ Νικολάῳ οἰκίματα τῆς Χωροφυλακῆς τὸ τμήμα μηχανικοῦ τοῦ στρατοῦ, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ σταλῆ εἰς Κρήτην διὰ τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων τεχνικῶν ἔργων, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ οὕτω στρατιωτικὴν μονάδα καὶ ὁ νομὸς Λασηθίου καὶ διὰ νὰ ἐκτελεσθῶν καὶ ἐκεῖ τεχνικὰ ἔργα.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ὁ ἴδιος βουλευτὴς ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἤρχισε καὶ συνεχίζεται ἡ προεργασία

διὰ τὴν ἐγκατάστασιν Οἰκοκυρικῆς καὶ Τεχνικῆς Σχολῆς εἰς τὸ Καμπάνειον Ψυχροῦ τοῦ ὄροπεδίου Λασηθίου, κατόπιν σχετικῆς διαβήτηματός του πρὸς τὰ ἀρμόδια Ὑπουργεῖα Παιδείας καὶ Βιομηχανίας.

Ἡ ΑΓΡΟΦΥΛΑΚΗ

Ὁ κ. βουλευτὴς ἀνεκοίνωσεν ἐπίσης ὅτι κατόπιν ἐνεργειῶν του ἡ Ἀγοροπράπεζα ἐχορήγησε 50.000 δρχ. διὰ τὴν ὁδὸν Κρητῶς — Καθαροῦ, ὅτι ὁ Τουρισμὸς θὰ περιλάβῃ εἰς τὸν ἐφετεινὸν προϋπολογισμόν τὴν κατασκευὴν τῶν τουριστικῶν ὁδῶν Κρητῶς — Λατῶ, καὶ Ψυχροῦ — Σπηλαίου, ἐπίσης δὲ ὅτι ἔλαβεν ὑπόσχεσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, περὶ αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἀγοροφυλάκων καὶ βελτιώσεως τοῦ μισθολογίου των, καθὼς καὶ ὅτι ἐζήτησε τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς εἰσαγωγῆς ἀμυγδαλόψυχας καὶ γενικώτερον τὴν διευκόλυνσιν ἐξαγωγῆς τοῦ εἴδους.

ΕΞΑΓΩΓΑΙ

Τέλος, ὁ κ. Κούνδουρος, συμφοδουόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ προέδρου Τοματοπαραγωγῶν Λασηθίου κ. Σαμιατάκη, εἰσηγήθη τὴν λήψιν μέτρων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐξαγωγῆς τῆς τομάτας καὶ τὴν ἐν γένει προστασίαν τοῦ προϊόντος.

Κατὰ τὸ αὐτὸν χρονικὸν διάστημα, ὁ βουλευτὴς κ. Γ. Παπαγεωργίου προέβη εἰς πλείστα διαβήματα ἐνισχυόμενος καὶ ὑπὸ ἀρμοδίων ὀργάνων τοῦ κόμματός του, διὰ τὴν ἐπίλυσιν φλεγόντων προβλημάτων τοῦ νομοῦ Λασηθίου.

Ο ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ

Οὕτως ὁ κ. Παπαγεωργίου ἐπεσκέφθη ἐπαινετημμένως τοὺς ἀρμοδίους τῆς Δ.Ε.Η., συναδεύμενος καὶ ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Ἀθηνῶν κ. Ν. Κιτσίκη, πρῶην Πρυτάνεως τοῦ Πολυτεχνείου, καὶ ἐζήτησε τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τοῦ ηλεκτροφωτισμοῦ Ἱεραπέτρας διὰ τῆς παλαιᾶς Ἑταιρίας. Ἢδη ἄμωσ τὸ πρόβλημα αὐτὸ θὰ λυθῆ διὰ τῆς ἐξαγορᾶς τῆς Ἑταιρίας αὐτῆς παρὰ τῆς Δ. Ε.Η. σύμφωνα μετὰ τὸν νέον προανατολισμόν τῆς.

Ἡ ΑΡΔΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

Ὁ αὐτὸς βουλευτὴς ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἐπεσκέφθη τὸν Ὑπουργὸν τῆς Γεωργίας ἀναφορικῶς μετὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἀρδεύσεως τοῦ κάμπου τῆς Ἱεραπέτρας. Ὁ κ. Ὑπουργός, ἀφοῦ ἤκουσε τὸν κ. Παπαγεωργίου, ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν του τὰς τεχνικὰς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου του μετὰ τὴν ἐντολήν νὰ προωθηθῆ τὸ ζήτημα τοῦτο. Αἱ ὑπηρεσίαι αὐταὶ, ἀρκούντως καταποτισμέναι, βαίνουν πρὸς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἐν λόγω προβλήματος.

(Συνέχεια εἰς τὴν σελ. 22)

Γενικώτερα θέματα

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Σχέδιον διὰ τὴν ριζικὴν λύσιν του

Τοῦ κ. ΚΑΡΥΔΗ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐπαγγελματοβιοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἡρακλείου

Καὶ εἰς τὴν Κρήτην ἡ ἐκπαίδευσις ἐμφανίζει σοβαρωτάτην κρίσιν. Ὑπάρχει ἑλλειψὶς σχολικῶν κτηρίων, διδακτικῶν ὀργάνων, καθηγητῶν καὶ διδασκάλων (ὁ ἐξευτελιστικὸς μισθὸς τῶν ὁποίων τοὺς ἀφαιρεῖ τὸν ἀπαραίτητον ἐνθουσιασμόν δι' ἐργασίαν), ἀδυναμία φοιτήσεως τῶν παιδιῶν καὶ φυσικὰ ὄχι σωστὸς προσανατολισμὸς τῆς Παιδείας. Μὲ τὸ τελευταῖον αὐτὸ ἀσχολεῖται τὸ ἄρθρον τοῦ διακεκριμένου συνεργάτου μας, μὲ τὸ ὁποῖον ἀρχίζομεν σχετικὴν ἔρευναν τῆς καταστάσεως τῆς Παιδείας ἐν Κρήτῃ. Αἱ γυνῶμαι τοῦ συγγραφέως, βεβαίως, φυσικὸν εἶναι νὰ μὴ εἶναι παραδεκταὶ ἴσως ἀπὸ ὄλους. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχομένην συζήτησιν ὁ καθεὶς ἔχει τὴν θέσιν του.

Ἀπὸ τῶν σπηλῶν τοῦ Τύπου διεξήχθη ἐσχάτως μακρὰ καὶ διεξοδικὴ συζήτησις περὶ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ ζητήματος τῆς Χώρας. Πολλὰ καὶ διάφοροι γνῶμαι διετυπώθησαν ἀναφορικῶς μὲ τὴν ταχύτεραν ἐξυγίανσιν τῆς Παιδείας, διὰ τὴν κακὴν κατάστασιν τῆς ὁποίας προέκυψεν ἐκ τῆς συζητήσεως πλήρης ὁμοφωνία.

Ἡ διεξαχθεῖσα περὶ τὸ Ἐκπαιδευτικὸν συζήτησις κατέδειξε τὰς κτιριακὰς ἑλλείψεις, τὸν ἑλλειπῆ ἀριθμὸν τῶν διδασκόντων, καθὼς καὶ τὸν ὑπερβολικὸν ἀριθμὸν τῶν κατὰ τάξεις καὶ τμήματα διδασκομένων. Τὸ σοβαρύτερον ὄμως ὅπερ προέκυψεν ἐκ τῆς συζητήσεως ταύτης ἐγκειται εἰς τὸ ὅτι διεμορφώθησαν δύο ἀντιμαχόμενοι ἀπόψεις καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν κύριον προορισμὸν τῆς Παιδείας, ἐπὶ τοῦ ἂν δηλ. πρέπει νὰ ἀποβλέπη αὕτη εἰς τὴν μείζονα θεωρητικὴν ἐγκύκλιον κατάρτισιν μὲ παρῶλλον ἀνάλογον καλλιέργειαν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος ἢ ἂν θὰ πρέπει νὰ ἀποβλέπη εἰς τὴν πρακτικώτεραν κατάρτισιν τῶν ἑλληνοπαίδων πρὸς διασφάλισιν εἰς αὐτοὺς ἰκανοτήτων προσφόρων διὰ τὴν ἐπιτυχέστεραν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς συγχρόνου οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡδὴ δὲ διαφαίνεται καθαρὰ ὅτι ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης τῶν ἀπόψεων τούτων εἰς τὴν προσφάτως συγκροτηθεῖσαν Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας θὰ ἐξαρτηθῇ κατὰ μέγα μέρος ἡ μελλοντικὴ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ τοῦ Κράτους.

Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ διαμόρφωσις τῶν ὡς ἄνω διστάμενων ἀπόψεων εἶναι ἀδικοιολόγητος καὶ ὅτι ὁ διαφορισμὸς τῶν ἀπόψεων τούτων ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ ἄλλη μερὶς ἐπεξέτεινε τὴν ἔρευνάν της ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἀναγκῶν, πρὸς τὰς ὁποίας ἐπιβάλλεται νὰ ἐναρμονισθῇ τὸ ἐκπαιδευτικὸν μας σύστημα, ἵνα δυναθῇ ἡ Παιδεία ν' ἀνταποκρι-

θῇ εἰς τὸ σύνολον τῶν ἀναγκῶν τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Ἡ ἑλληνικὴ πραγματικότης ὑπαγορεύει ὅτι τυγχάνουσιν ἀπολύτως ἀναγκαῖα τὸσον τὰ ἐκ τῆς κλασικῆς Ἐκπαιδεύσεως ὡφελήματα διὰ τὴν ἠθικὴν διάπλασιν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ὅσον καὶ τὰ ἐκ τῆς πρακτικῆς - ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως ὀφέλη διὰ τὴν διασφάλισιν τῶν μέσων τοῦ ὕλικου βίου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Τὸ γεγονός ἐξ ἄλλου ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ καλλιεργῆται τὸ ἑλληνοχριστιανικὸν πνεῦμα καὶ ἐντὸς τῶν Σχολῶν τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως, διὰ καταλλήλου προσαρμογῆς τοῦ ἀναλυτικοῦ αὐτῶν προγράμματος, πείθει ἀπολύτως, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ὅπερ νὰ προσιδιάξῃ κατὰ τε τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον εἰς ἀπάσας τὰς ἀνάγκας τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητος.

Τὸ ἐκπαιδευτικὸν μας σύστημα θὰ θεωρηθῇ ἄρτιον τότε μόνον ὅταν θὰ προβλέπη τόσας εἰδικὰς Σχολὰς κλασικῆς Ἐκπαιδεύσεως ὅσαι ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πνευματο-ἐπιστημονικῶν ἀναγκῶν τοῦ τόπου, ὡς ἀναλυτικώτερον θέλει δειχθῆ κατωτέρω καὶ ὅταν τοῦτο θὰ προνοηθῇ διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν εἰδικῶν Σχολῶν πρακτικῆς - ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως (εἰς ἃς θὰ γίνεται καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος) ὅσαι ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν οικονομικο-κοινωνικῶν ἀναγκῶν τῆς Χώρας.

Ἐπειδὴ δὲ δὲν κατεδείχθη ἐπαρκῶς μέχρι τοῦδε ἡ σοβαρωτάτη ἐξάρτησις τῆς ἐπιτυχούς ἀντιμετωπίσεως τῶν βασικῶν οικονομικο-κοινωνικῶν προβλημάτων τῆς Χώρας ἐκ τῆς ἐν γένει Παιδείας, παρίσταται ἀνάγκη ὡς ἐπισκοπησώμεν ἐν προλόγῳ καὶ εἰς γενικωτάτας γραμμάς τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν, ἵνα οὕτω καταφανῆ πληρέστερον ἢ μεγίστη σημασία καὶ ἡ ἀνυπολόγιστος μεγάλη καὶ ἀποτελεσματικὴ συμβολὴ τῆς Παιδείας εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ὅλου οικονομικο-κοινωνικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ προβλήματος τοῦ τόπου.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Εἰς τὰ βασικὰ πρόβλήματα πάσης Χώρας συγκαταλέγεται καὶ τὸ ζήτημα τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἀπασχολήσεως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς, καθ' ὅτι ἐκ τῆς ἐπιτυχούς καὶ ἀποτελεσματικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ ζητήματος τούτου ἐξαρτᾶται κατὰ μέγιστον βαθμὸν ἡ ἐν γένει ἀνάπτυξις καὶ εὐημερία τῆς Χώρας ταύτης.

Ἡ συνεχῆ ἀπασχόλησις τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ μίας Χώρας θὰ ἀσκήσῃ εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν οὐ μόνον εἰς τὸν τομέα τῆς παραγωγῆς τῆς Χώρας ταύτης, διὰ τῆς αὐξήσεως καὶ βελτιώσεως τῶν ἐν αὐτῇ παραγομένων ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς καταναλώσεως διὰ τῆς δημιουργίας σταθερῶς αὐξανόμενης ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ αὐτῆς, μὲ εὐνοικὴν πάλιν ἐκ ταύτης ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Χώρα ταύτῃ δρώντων διαφόρων ἐμπορικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν κλάδων καὶ γενικῶς ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς

Τὸ μέλλον τοῦ κάθε τόπου ἐξαρτᾶται ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν του. Χαρούμενα, ζοηρὰ καὶ εὐτυχημένα παιδιὰ σὲ συγχρονισμένα σχολεῖα προοιωνίζουσιν εὐτυχημένο καὶ μεγάλο τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μας

καθόλου στάθμης του βιοτικού επιπέδου του εν αυτή κοινωνικού συνόλου.

Αί παρ' ήμιν μέχρι τουδε γενόμεναι έρευναι απέδειξαν, ότι το ζήτημα της ύποαπασχολήσεως του πληθυσμού τίφισσεται όξύ και εις την Χώραν μας, προβλήματα δε κεφαλαϊώδους σημασίας, ως ό υπερεπαγγελματισμός, ή αστυφιλία, ή εκ της ύποκαταναλώσεως κρίσις και γενικώς ή οικονομική έξαθλίωσις της μεγάλης μάζης του έλληνικού λαού όφειλονται κατά κύριον λόγον εις την μη έπαρκή και οικονομικώς σκόπιμον άπασχόλησιν του πληθυσμού της Χώρας.

Τό ζήτημα της ολοκληρωτικής άπασχολήσεως του πληθυσμού είναι ζήτημα πολυπλόκου και συνθέτου ύφης. Ή έπίλυσις του ζητήματος τούτου εν όλω ή εν μέρει έξαρτάται εκ της δημιουργίας ώρισμένων προϋποθέσεων, αίτινες θα έξασφαλίζουν μονίμως ή τουλάχιστον κάπως σταθερώς εις την οικονομίαν της Χώρας τας δυνατότητας άπορροφήσεως του πληθυσμού εις έργα οικονομικής και πολιτιστικής προόδου και ανάπτυξεως.

Διά την δημιουργίαν των προϋποθέσεων και διά την έξασφάλισιν των άπορροφητικών ίκανοτήτων της Χώρας, έφ' ών θα βασισθή όρθολογιστική έπίλυσις του ζητήματος της ολοκληρωτικής άπασχολήσεως του έλληνικού πληθυσμού, άπαιτείται ή ύπαρξις πλήρους και έμβριθούς Σχεδίου Έπιβιώσεως της Χώρας.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΒΙΩΣΕΩΣ

Λέγοντες Σχέδιον Έπιβιώσεως, νοούμεν κάτι διάφορον, κάτι γενικώτερον, κάτι ευρύτερον του Οικονομικού Σχεδίου.

Τό Σχέδιον Έπιβιώσεως δηλαδή πρέπει να αποτελή μεθοδικήν άρμολόγησιν των κατά μέρος Ειδικών Σχεδίων, ως Οικονομικού, Διαρθρώσεως Διοικήσεως και Ύπηρεσιών, Ύγειονομικού κ.λ.π. εις τρόπον ώστε να διασφαλίζεται δι' αυτής πλήρης πρόβλεψις και συντονισμένη κατεύθυνσις προς ταυτόχρονον κίνησιν και εκτέλεσιν των κατά μέρος Ειδικών Σχεδίων, ίνα διά της ευνόικης επιδιώσεως εκάστου επί των λοιπών πραγματοποιηθή ή βασικώτερα προϋπόθεσις επιτυχίας άπάντων των Ειδικών Σχεδίων, άτινα θα διαλαμβάνη τó γενικόν Σχέδιον Έπιβιώσεως, με τελικόν άποτέλεσμα την προ'ούσαν άνοδον της γενικής στάθμης της καθόλου έθνικής μας ζωής.

Γενικόν Σχέδιον Έπιβιώσεως, ύπερ πάσαν άλλην περίοδον του Έθνικού μας βίου, έπρεπε να είχεν ήδη ή Χώρα και μάλιστα από των πρώτων της άπελευθερώσεως έτών, ίνα έπωφεληθή και αξιοποιηθή πλήρως την πρωτοφανή εις την ιστορίαν της ευκαιρίαν των πλεονεκτημάτων του Σχεδίου Μάρσαλ.

ΑΙ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥΔΕ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ

Και ναί μεν καταβλήθη εκ μέρους των διαφόρων εκάστοτε Κυβερνήσεων προσπάθεια διά τόν καταρτισμόν Οικονομικού Σχεδίου, ως προκύπτει όμως εκ των κατά καιρούς σχετικών συζη-

τήσεων εκ μέρους διαφόρων έγκύρων προσωπικοτήτων, αλλά και ως διαφαίνεται εκ των άλλαπαλλήλων τροποποιήσεων και συμπληρώσεων του λεγομένου Προγράμματος Άνασυγκροτήσεως, ή συντελεσθείσα εργασία διά καταρτισμόν έστω και Οικονομικού μόδου Σχεδίου ύπήρξε τόσοσν έλλιπής, ώστε να άμφισβητήται την στιγμήν ταύτην και αυτή άκόμη ή ύπαρξις σαφούς και συγκεκριμένου Οικονομικού Προγράμματος.

"Ήδη, κατόπιιν των δημιουργηθεισών έξελίξεων και καθ' ύπαγόρευσιν της κτηθείσης πείρας επιβάλλεται όπως συγκροτηθή τó συνταμώτερον Ειδικόν Συμβούλιον, διακομματικού χαρακτήρος, εις τó όποιον πρέπει να μετάσχουν πρόσωπα έγνωσμένου κύρους, πείρας και ίκανότητος τόσοσν εκ του Πολιτικού και Έπιστημονικού Κόσμου όσον και εκ των διαφόρων Κρατικών Ύπηρεσιών, με επί πλέον συμμετοχήν εκπροσώπων των διαφόρων Παραγωγικών Τάξεων, εις τó όποιον να άνατεθή ή λεπτομερής μελέτη της πάσης φύσεως έλληνικής πραγματικότητος και ή επί τη βάσει της μελέτης ταύτης εκπόνησις των ειδικών Σχεδίων, ή μεθοδική και όρθολογιστική άρμολόγησις των όποιών θα δώση τó γενικώτερον Σχέδιον Έπιβιώσεως της Χώρας. (Σ. Σ. "Όταν εγράφετο τó παρόν, δεν είχε καταρτισθή ή Διακομματική έπιτροπή και ή έξ ειδικών έπιτροπή προς μελέτην του εκπαιδευτικού προβλήματος).

Τό Γενικόν Σχέδιον Έπιβιώσεως, όπερ θέλει καταρτισθή κατά τόν προεκτεθέντα τρόπον, πρέπει να είναι Σχέδιον μακράς πνοής, άσχετως άν ή πραγματοποιήσις αυτού εν όλω ή εν μέρει πρόκειται να έξυπηρετηθή εκ της παρεχομένης έξωτερικής βοθηείας. "Ενεκα τούτου επιβάλλεται όπως τύχη τούτο της άναγνωρίσεως όλων των Πολιτικών Κομμάτων ίνα άποτελέση κοινήν Πολιτικήν δι' όλα εις τρόπον ώστε ή έφαρμογή και εκτέλεσις του Σχεδίου Έπιβιώσεως να μένη άνεπηρέαστος εκ της εναλλαγής των Κομμάτων εις την διακυβέρνησιν της Χώρας.

Τό Σχέδιον Έπιβιώσεως, ως συνθετική και ολοκληρωτική έρευνα των εν γένει ελληνικών πραγμάτων, εκτός των άλλων θα προσδιορίζη και τας πάσης φύσεως ανάγκας της Χώρας εις έμψυχον ύλικόν κατά τε τó παρόν και τó μέλλον.

"Ο προσδιορισμός των εις έμψυχον ύλικόν αναγκών της Χώρας είναι ταυτόσημος με τόν προσδιορισμόν των άπορροφητικών ίκανοτήτων της εν γένει Οικονομίας αυτής προς μείζονα άπασχόλησιν του πληθυσμού. "Ο προσδιορισμός ούτος πάλιν θα όδηγήση εις την καθιέρωσιν της όρθωτέρας πληθυσμιακής πολιτικής του Κράτους, διά την προσφορωτέραν αντιμετώπισιν του γενικωτέρου δημογραφικού μας προβλήματος.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Έπί τη βάσει των ως άνω προσδιορισμών δύναται να συντελεσθή ό

λεγόμενος ποσοτικός καταμερισμός του πληθυσμού.

"Ο ποσοτικός όμως καταμερισμός του πληθυσμού δεν άρκει μόνος διά την έπίλυσιν του προβλήματος έπανδρώσεως των διαφόρων Κλάδων της εν γένει δραστηριότητος του Έθνους προς διασφάλισιν άνωτέρου βιοτικού και πολιτιστικού επιπέδου εις τόν λαόν μας, αλλά παραλλήλως προς τόν ποσοτικόν καταμερισμόν του πληθυσμού άπαιτείται να συντελεσθή και ό ποιοτικός καταμερισμός αυτού εις τρόπον ώστε να επέλθη πλήρης ή αξιοποίησις των ίκανοτήτων, ι διαφυγών και κλίσεων του έμφύχου ύλικού της Χώρας.

Δεν άπαιτείται διορατικότης ιδιόζουσα ούτε έπιστημοσύνη περισσή διά να άντιληφθή τις την μεγίστην ευεργετικήν επίδρασιν, την όποιαν πρόκειται να άσκήση επί της καθόλου έθνικής μας ζωής ή εύμέθοδος ποσοτική και ποιοτική κατανομή του πληθυσμού τόσοσν εκ της άπόψεως της έντελεστέρως εκμεταλλεύσεως των πάσης φύσεως πλουτοπαραγωγικών πηγών της Χώρας και της εκ ταύτης ύλικής ευημερίας του λαού όσον και εκ της άπόψεως της πνευματικής προόδου και ανάπτυξεως αυτού.

Τό όργανον, διά του όποιού θα επιδιώξη ή Πολιτεία την ποσοτικήν κατανομήν του πληθυσμού διά την διασφάλισιν της ολοκληρωτικής άπασχολήσεως αυτού εις έργα πνευματικής, οικονομικής και πλουτοπαραγωγικής άναπτύξεως, είναι τó Γενικόν Σχέδιον Έπιβιώσεως.

Τό όργανον δε διά του όποιού θα επιδιώξη τó Κράτος την εύμέθοδον, σκόπιμον και όρθολογιστικήν ποιοτικήν κατανομήν του πληθυσμού είναι ή Παιδεία.

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΑΤΗΝ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΝ

"Η παιδεία υπό την ευρύτατην αυτής έννοιαν θα άποτελέση τó άποτελεσματικόν μέσον και τó δόκιμον όργανον, διά του όποιού θα έξασφαλισθή ή ποιοτική βελτίωσις του πληθυσμού διά της συστηματικής καλλιέργειας της φυσικής ευθύτης του λαού μας και διά της καθολικής άνόδου της πνευματικής στάθμης αυτού. Άποτέλεσμα της βελτιώσεως ταύτης θα είναι ή δημιουργία των πάσης φύσεως άπαιτουμένων ειδικεύσεων και ή πλήρωσις των προϋποθέσεων διά την έπαύξισιν των εύρεσιν τεχνικών, την ανάπτυξιν του επιχειρηματικού πνεύματος και γενικώς την πληρεστέραν αξιοποίησιν του δαιμονίου του "Ελληνος.

"Ήδη και έφ' όσον διαπιστούται τó μέγεθος της σημασίας της Παιδείας ως βασικού και άποφασιστικού παράγοντος διά την έπιτυχίαν του Γενικού Σχεδίου Έπιβιώσεως, γεννάται εύλόγως τó έρώτημα επί του άν θα δύναται ή Παιδεία με την σημερινήν διάρθρωσιν αυτής να άνταποκριθή εις τας άπαιτήσεις της δια τού Σχεδίου Έπιβιώσεως επιδιωκομένης πνευματικής, πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξεως της Χώρας.

ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΚΑΘΕ ΚΡΗΤΙΚΟΝ

Ο ΛΑΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ

Του κ. Γ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ Ὑφηγητοῦ
εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν

Ἀπὸ τοὺς τρόπους τοῦ βίου κυρίως εἰς τὰ ἀστικά κέντρα, ὅπου οὗτοι μεταβάλλονται καὶ ρυθμίζονται περισσότερο συμφώνως πρὸς τὰς συγχρόνους ἐκάστοτε ἐξελίξεις, τεχνικάς, πνευματικάς καὶ κοινωνικάς, διακρίνεται ὁ μὲ διαφοροτικὸν χαρακτήρα βίος τοῦ λαοῦ τῆς ὑπαίθρου, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ἀλιείαν καὶ συναφῆ πρὸς τὰς ἐργασίας ταύτας ἐπαγγέλματα.

Εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον βίον ἐπικρατεῖ ἡ παράδοσις, δηλ. ὅτι παρεδόθη ἀπὸ τὰς προηγούμενας γενεάς, τὸ ὁποῖον καὶ φυλάττεται μὲ σεβασμόν. Ἔτσι ὅταν ἐρωτήσωμεν ἕνα χωρικὸν π.χ. τῆς Κρήτης, διατί καλλιεργεῖ πὸν ἀγρόν του μὲ τρόπον τὸν ὁποῖον ἀπὸ τὴν σύγχρονον τεχνικὴν θεωροῦμεν πεπαλαιομένον, θὰ λάβωμεν τὴν ἀπάντησιν: «Ἔτσι τὸ βρήκαμε ἀπὸ τοὺς παλαιῖνους μας».

Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ

Πρὸς τὸ ἐκάστοτε νέον, ἰδίᾳ εἰς τὴν κοινωνικὴν του ζωὴν, ὁ λαὸς τῶν χωριῶν προσαρμόζεται παλὺ δυσκολώτερον ἀπὸ τοὺς κατοίκους πᾶν πόλεων, διότι εἰς αὐτὸν ὁ βίος του διέπεται ἀπὸ συντηρητικὸν πνεῦμα, δηλαδὴ ὑπὸ τῆς ἐμμονῆς, εἰς τὸ διὰ τοῦ χρόνου δοκιμασμένον ὡς ὀρθόν· οὕτω δὲ τὸ νέον στοιχεῖον θὰ γίνῃ δεκτὸν καὶ θὰ ἐνταχθῇ

ὡς λειτουργικὸν στοιχεῖον τοῦ βίου του, ἐὰν τοῦτο εἶναι σύμφωνον πρὸς τὸν ὅλον καθιερωμένον πολιτισμὸν του.

Τὸν πολιτισμὸν τοῦτον τῆς μεγάλης μάξης, ὁποῖος, πλὴν τοῦ παραδοσιακοῦ, διακρίνεται καὶ διὰ τὸν αὐθόρμητον χαρακτήρα του καὶ ὅτι δὲν ἔχει μεταβληθῆ ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ συγχρόνου ἀστικοῦ βίου, τὸν καλοῦμεν λαϊκὸν ἔχει δὲ πούτον ὡς ἀντικείμενον ἐρεύνης ἰδίᾳ ἐπιστήμη ἡ Λαογραφία πρὸς ἐξακρίθωσιν τῆς ἱστορικῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ψυχικῶν πηγῶν τῶν διαφορῶν μορφῶν του.

Ὁ λαϊκὸς οὗτος βίος ἀποτελεῖται, ὡς γνωστὸν, ἐκ στοιχείων τοῦ λόγου (δηλ. τραγούδια, παραμύθια, παροιμίας κλπ.), ἐκ πράξεων (σχετικῶν μὲ τὴν κατοικίαν, διατροφήν, λατρείαν κ. ἄ.) καὶ ἀντικειμένων (π.χ. τῆς λαϊκῆς τέχνης), τὰ ὁποῖα ὅλα μαζί συνθέτουν τὸν ἐνιαῖον βίον τοῦ λαοῦ εἰς τὰς ὑλικὰς, τὰς πνευματικὰς καὶ τὰς κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις του.

Εἰς τὸν σύνολον τοῦτον πολιτισμὸν περισώζονται εἰς τὴν ζωὴν διὰ τῆς πα-

τω πλὴν τοῦ ἀρχικῶς παραδεδομένου ἀγαθοῦ καὶ τῶν ἐξωθεν κατόπιν ἐπιδράσεων εἰς αὐτόν, ἀκόμη καὶ τὸ φυσικὸν περιβάλλον τοῦ τόπου, ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένη μία ὁμάς (δηλ. τὸ πεδινὸ ἢ τὸ ὄρεινόν τοῦ ἐδάφους, τὸ ἡμερον ἢ τὸ ἀγριον τῆς φύσεως, ἡ γονιμότης ἢ τὸ ἀγονον τῆς γῆς, ἡ θάλασσα μὲ τὰς κολπώσεις αὐτῆς κ. ἄ.) καὶ οἱ προσηρμοσμένοι πρὸς αὐτὸ οἰκονομικοὶ τρόποι τοῦ βίου (κατοικία, ἔνδυμα, διατροφή), ἔπειτα δὲ ἡ λαϊκὴ πίστις καὶ ἄλλοι ἔτι δημιουργικοὶ παράγοντες ὡς ἡ πνευματικὴ σπάθμη, τὴν ὁποίαν προσδιορίζει σημαντικῶς καὶ ἡ ἔκτασις ὡς καὶ τὸ βάθος τοῦ προσωπικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τρίτον ἡ κοινωνικὴ του ὀργάνωσις.

Οἱ συντελεσταὶ οὗτοι, οἱ ὁποῖοι προσλαμβάνουν ἰδιότυπον μορφήν εἰς κάθε κοινωνικὴν ὁμάδα ἢ ὅποια ζῆ βίον ἀνεξάρτητον ἀπὸ ἄλλης, δίδουν τὴν ἰδιαιτέραν σφραγίδα, τὸν χαρακτήρα, τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον καλοῦμεν ἔθνικόν. Οὗτος παρὰ τὰ γενικὰ γνωρίσματά του, τὰ ὁποῖα ἐκφρά-

Χανιωτοπούλες στὸ χορὸ.
Ἡ περιφρημὴ κρητικὴ ἔνδυμασία ὑπογραμμίζει τὴν φυσικὴ γυναικειὰ ὁμορφιά καὶ μιλεῖ γιὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ τρόπου ζωῆς τοῦ κρητικοῦ λαοῦ.

ΠΟΛΥΤΙΜΗ... ΣΥΝΤΑΓΗ!

Λάβε αἰδοῦς παρθενικῆς, κυρά
[μου, κόκκους δύο,
πρόσθετες δὲ τέσσαρας σιγῆς καὶ τρί-
[ψον ἐν ἑγδίῳ,
φιλοπονίας πρόσθεσον κατόπιν λί-
[τραν μίαν,
σεμοπρεπείας δὲ δραχμὴν καὶ ἀρε-
[τῆς οὐγκίαν.

Τὸ κρᾶμα τοῦτο ἔγχυσον κα-
[τόπιν ἐν φιάλῃ
καὶ χρῶ ἔξω καὶ ἔσωθεν, γενήσει
[σὲ παγκάλη.

(Μεσαιωνικὴ κρητικὴ σάτιρα.
Ἀπὸ τὴν συλλογὴ τοῦ 1910 τῆς
δ/δος Δ.Κ.).

Ἡ ἀπάντησις ἐπὶ τοῦ θεθέντος ἐρωτήματος δὲν δύναται νὰ εἶναι καταφατικὴ ὑπὸ τὰς ἐνεστῶσας εκπαιδευτικὰς συνθήκας τῆς Χώρας, ἰδίᾳ κατ' ὄσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κατωτέραν καὶ μέσην Ἐκπαίδευσιν.

(Εἰς τὸ ἐπόμενον ἢ συνέχεια)

ραδόμεως στοιχεῖα ἀπὸ τὸ παρελθόν τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἀνάγνωται εἰς χιλιοετηρίδας ὅλας ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ τὰ ὁποῖα ἐδέχθη ὁ λαὸς κατὰ καιροὺς διὰ τῆς ἐμπειρίας του ὡς λειτουργικὰς πολιτιστικὰς μορφάς.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΑΙ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Εἰς τὴν διαμόρφωσιν ὅμως αὐτῆν τοῦ βίου τοῦ λαοῦ, ἔχουν συμπλέσει οὗ-

ζουν τὴν ὀλότητα τοῦ Ἔθνους, δύναται νὰ προσαρμόζεται καὶ πρὸς εἰδικὰς κατὰ περιοχὰς συνθήκας μὲ τοπικὰς οὕτω παραλλαγὰς, ὅπότε ἔχομεν χαρακτηριστικούς τοπικούς πολιτισμούς, ὡς π.χ. τῆς Κρήτης, τῆς Κύπρου, τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου εἰς τοὺς κατοίκους τῶν περιφερειῶν τούτων.

**ΕΝΑΝΤΙ
ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**
Ὁ λαϊκὸς πολιτισμὸς ἕνεκα τῆς κα-

ταπληκτικής ανάπτυξης του μηχανικού πολιτισμού έχει ύποστη μέχρι τουδε και ύφισταται συνεχώς δυσβάστακτον κατάβληψιν και έξ αυτής καταστροφήν εις πολλούς κλάδους αυτού. Όλας σήμερον δέν είναι εις θέσιν δια τής έμπειρίας του να έντάσση και άφομοιώνη εις τον έκ παραδόσεως βίον του τα καθ' ήμέραν νέα δι' αυτόν στοιχεία έκ τής άλματώδους τεχνικής ανάπτυξης, ούτω δέ, πρό των νέων πολιτιστικών παραγόντων, ως επί παραδείγματι τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας και μετ' αυτών το ραδιόφωνον, προς δέ ή έφημερίς και ή πλατεία διάδοσις άλλων εντύπων, άκόμη και ή εις εύρειαν έκτασιν σχολική μόρφωσις, και άλλα, οι παραδεδομένοι τρόποι του βίου έγκαταλείπονται συνεχώς και περιπίπτουν εις άφάνειαν.

Ό πολιτισμός όμως ούτος, ό οποίος άπαιτελεί συνέχειαν χιλιάδων, ως έλέχθη, έτών, πρέπει να σημειωθή ότι εκφράζει την έθνικην συνέχειαν τής φυλής από των αρχαίων χρόνων μέχρι των σημερινών. Από τής άπόψεως δέ ταύτης ή εξέτασις του είναι αναγκαία και έθνικώς χρήσιμος. Άλλά πλην τούτου εις τον λαϊκόν βίον υπάρχουν έτι και στοιχεία γόνιμα, τα όποια όχι μόνον είναι βιώσιμα, ως χρήσιμα εις τον σύγχρονον βίον, αλλά δύνανται έτι άρκετά έξ αυτών να χρησιμεύσουν και ως πηγή έμπνεύσεως εις ζητήματα πολλών κλάδων του άνωτέρου σήμερον πολιτισμού ως π.χ. εις την αρχιτεκτονικήν μορφήν τής κατοικίας και την διάταξιν

των χώρων εν αυτή, την τέχνην, το ένδυμα, την άγροτικήν οικονομίαν, άλλα και εις τον πνευματικόν τομέα και τον κοινωνικόν, ως εις την προσωπικήν ποιήσιν και την πεζογραφίαν, εις την οικογένειαν, το δίκαιον κ.ά.

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΛΑΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Έκ των γενικών τούτων σημείων του λαϊκού βίου καταφαίνεται ή σπουδαιότης του ως στοιχείου τής έθνικής ιστορίας αλλά και ως παράγοντος του συγχρόνου πολιτισμού, τίθεται δ' ούτω ή ανάγκη τής συστηματικής έπιστημονικής εξέτασεώς του ή όποια όμως προϋποθέτει την συλλογήν των κατά τόπους μορφών του προς σχηματισμόν ούτω τής συναλικής εικόνας του.

Υπό την προϋπόθεσιν ταύτην επιβάλλεται και ή μεθοδική συλλογή τής λαογραφικής ύλης τής Κρήτης και ή κατόπιν μελέτη αυτής. Η εργασία αυτή, ως προς την συλλογήν τής ύλης, έχει προχωρήσει μέχρι τούδε ίκανοποιητικώς κυρίως εις τα δημοτικά τραγούδια, έπίσης εις τα έθιμα κατά την γέννησιν, τον γάμον και τον θάνατον, μένει δέ άκόμη έλλιπής εις την συλλογήν των παραδόσεων, των παραμυθιών, των μύθων και των ευτραπέλων διηγήσεων, τής δημόδους μουσικής και των χορών, των λατρευτικών έθιμων κλπ.

Εύχομαι και προς την κατεύθυνσιν ταύτην να έργασθ ή γονίμως το νέον αυτό περιοδικόν.

Η ΞΗΡΑΝΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΣ

Διά να εξηγηθ ή πλήρως το φαινόμενον τής άποξηράνσεως των βλαστών των έλαιόδένδρων, χρειάζεται να άσχοληθ ή καινεις συστηματικά και αναλυτικά με το ζήτημα αυτό που άνησχει δικαιολογημένα τους έλαιοπαραγωγούς τής Κρήτης. Διχ τον γεωργόν όμως είναι αρκετόν να πούμε, ότι το φαινόμενον όφείλεται στο γεγονός, ότι προκαλείται μία ταχυτάτη άφυδάτωσις των φύλλων τής έληας συνεπεία των ισχυρών ψυχρών ανέμων. Αυτό είναι εύκολο να το καταλάβωμε, έφ' όσον λάβωμε υπ' όψει μας ότι ή έληα είναι ένα άειθαλές άλλ' εύπαθές φυτόν και οι χυμοί του κινούνται άκόμα και τον χειμώνα και μάλιστα όταν αυτός είναι ήπιος και δίχως βροχές. Με την άπτομη πτώσι τής θερμοκρασίας και γενικώτερα με την κακοκαιρία και τους συνεχείς ψυχρούς ανέμους το φύλλωμα παθαίνει μίαν άφυδάτωσιν πιό έντονην όπό άλλες χρονιές. Οι ρίζες ζορίζονται να έφοδιάσουν τα φύλλα με το νερό που κατηνάλωσεν ή ταχεία εξάτμησις, με άποτέλεσμα νάχωμε περισσότερη άφυδάτωσι στις πλαγές όπου υπάρχει ξηρασία άπ' ό,τι παρουσιάζεται στους κάμπους. Το θέαμα τής άποξηράνσεως πολλών κλώνων εκφοβίζει έκ πρώτης όψεως, όταν όμως ό γεωργός περιποιηθ ή τα δένδρα του δέν έχει να φοβηθ ή τίποτα.

Στο άγωνιώδες έρώτημα των γεωργών, τι να κάμωμε, άπαντούμε, ότι πρέπει άμέσως να γίνεται συστηματικόν καθάρισμα των ξηρών βλαστών οι όποιοι θα καταστρέφονται άμέσως. Έάν δέν γίνη ή εργασία σύντομα θα αρχίσουν τα ξυλοφάγα έντομα την εργασία των, όποτε θα επακολουθήση δεύτερη πληγή ή όποια θα είναι χειρότερη τής πρώτης. Τα ξυλοφάγα έντομα θα πολλαπλασιασθούν στα ήμιξηρα κλωνάρια και άργότερα θα προσβάλλουν και τα χλωρά κλωνάρια. Και δυστυχώς δέν υπάρχει πρακτικός τρόπος καταπολεμήσεως των ξυλοφάγων έντόμων.

Στην Ίσπανία και Ίταλία τα έλαιόδένδρα υπέστησαν άσυγκρίτως μεγαλύτερας ζημίας. Οι δικές μας ζημιές είναι έντελώς άσημαντες και δέν θα έπηρεάσουν την έλαιοπαραγωγήν μας. Πάντως όμως οι γεωργοί μας δέν πρέπει να άμελλήσουν, αλλά να φροντίζουν άμέσως να κόβουν τους ξηρούς βλαστούς και να τους κάλουν. Αν γίνη αυτό προτού να ξεπουλιάσουν τα ξυλοφάγα έντομα, τότε θα εκμηδενισθ ή ζημία και θα όμορφήνουν και τα έλαιόδένδρα.

Γεωπόνος—Φυτοπαθολόγος

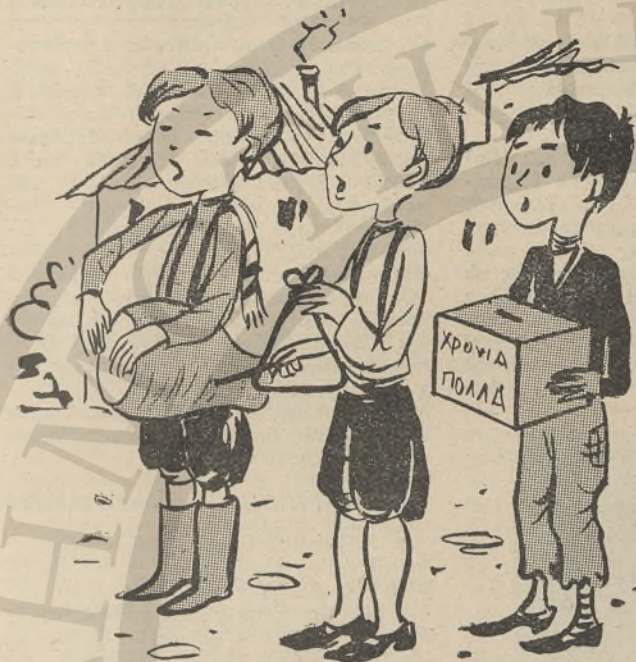
Η οικιοτεχνία είναι ένα σπουδαίο κεφάλαιο του οικιακού βίου και πολιτισμού, που έρευνά ή λαογραφία. Εις παλαιότερας εποχάς, πριν τής λεγομένης κλειστής οικονομίας, ή μετατροπή των φυσικών αγαθών εις καταναλώσιμα ένηργείτο από τας γυναίκας, ίδιως, του σπιτιού. Αυται ύφαιναν τα ρούχα τής οικογενείας, αυται έπλεκαν, έκεντούσαν (φυσικά δέ έπλεκαν και έσίδεροναν) και αυται παρεσκεύαζον και τον άρτον εις τους σπιτικούς φούρνους. Εις την εικόνα φούρνος ψωμιού. Μπορεί να μελετήση καινεις την γυναικειάν κρητικήν ένδυμασίαν εν ώρα εργασίας και μέρος του κρητικού σπιτιού.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΑΣ ΘΗΣΑΥΡΟ

ΚΡΗΤΙΚΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΤΙΜΗΤΟΝ ΣΧΕΤΙΚΟΝ ΠΛΟΥΤΟΝ

Ταχυά ταχυά ν' ἀρχιμιδιά, ταχυά ν' ἀρχή του χρόνου,
 Πρώτα που βγήκεν ὁ Χριστὸς στὴ γῆς καὶ ἐπερπάθει
 Κ' ἐβγήκε κ' ἐδιαλόγησε σ' οὐλους σοὶ ζευγολάταις.
 Ὁ πρῶτος που τ' ἀπάντησε ἦτον ἅγιος Βασίλης.
 — Ἄγιε Βασίλη, δέσποτα, καλὸ ζευγάρι ἔχεις.
 — Καλὸ τὸ λέω ἀφέντη μου, καλὸ καὶ βλοημένο
 Ἄπου τὸ βλόησ' ὁ Χριστὸς μετ' τὸ δεξιόν του χέρι,
 Μετ' τὸ δεξιό, μετ' τὸ ζερβό, μετ' τὸ μαλαματένιο
 Τὸ μαῦρο καὶ τὸ μελισσό, ποῦ ναι στεφανοκέρι (1)
 — Νὰ σὲ ρωτήξω δέσποτα: πόσα μουζούρια (2) σπέρνεις;
 — Μετὰ χαρᾶς ἀφέντη μου, νὰ σοῦ τὰ μολοῦσω.
 Σπέρνω σταράκι δώδεκα, κριθάρι δέκα πέντε,
 Ψαράϊς καὶ ρόβι δεκοχτὼ κ' ἀπονωρίς στὸ σταῦλο.
 Μ' ἀλήθεια κάτω στὸ γιάλο, κάτω στὸ περιγιάλι
 Μουζούρι στάριν ἔσπειρα κ' ἕνα πλατὺ πινάκι. (3)
 Κ' ἐκεῖα τ' ἀνεδιαστήκανε λαγούδια καὶ περδίκια.
 Στένω πλακιά βροχιά νὰ πιάσω τὰ περδίκια,
 Μηδὲ λαγούδιαν ἔπιασε μηδὲ περδίκιαν εἶδα.
 Μὰ θέρισα κ' ἀλώνεψα, χίλια μου ζούρια κ' ἀμα
 Μετ' τ' ἀποσκυβαλίδια μου χίλια καὶ πεντακόσια.
 Μ' ἀληθει' ὄντεν ἀλώνεψα, καὶ ὁ Χριστὸς ἐπέρνα,
 Κ' ἐκεῖα που στάθη ὁ Χριστὸς σχουρὸ δένδρον ἐβγήκε
 Κ' ἀπάνω ἢ κορφίτσαν του χρουσή κ' ὀλόχρουσ' εἶναι
 Καὶ κάτω ἢ ριζίτσαν του ὄλο κ' ὀλόργυρ' εἶναι.
 Κ' ἀπάνω στὴν κορφίτσαν του πέρδικα κακκαρίζει,
 Κακκαρίζε, κακκαρίζε κ' ἂν κηλαϊδῆς κηλαϊδε
 Κ' ἐγὼ θὰ χτίσω ἐκκλησιὰ μετ' δεκοχτὼ καμάραις,
 Κάθε καμάρια τὸ κερί καὶ κάθε δυὸ λαμπάδα
 Καὶ κάθε τρεῖς καὶ τέσσερις ὠρη, πανώρηα βρύσι
 Κ' ὄσοι διαβάτες κ' ἂν διαβούν, περάτες καὶ περάσουν
 Καὶ πίνουν τὸ κρυγιὸ νερὸ τὸν Κύριο νὰ δοξάζουν.
 Ὅσ' ἄστρ' εἶναι στὸν οὐρανὸ καὶ φύλλα εἰς τὰ δέντρα

Τάσα φιλὰ ποκάμισα νὰ καταλύσ' ἀφέντης.
 Ὡρεῖς ἐκείνην τὴν κορφή, τὴν ἄλλη τὴν παρέκει;
 Ἐκεῖα κοιμάτ' ἀφέντης μας μαζί μετ' τὴν κεράν του
 Καὶ ποιὸς θὰ μπῆ καὶ ποιὸς θὰ βγῆ νὰ μᾶς τὸν ἐξπνήση;
 — Βάλε πανιέρι κάστανα, πανιέρι μοσκοκάρυα
 Κ' ἐγὼ θὰ μῶ κ' ἐγὼ θὰ βῶ νὰ σᾶς τόνε ξυπνήσω,
 Ἐύπνησ' ἀφέντη, ξυπνήσε νὰ φάμε καὶ νὰ πιούμε,
 Νὰ φᾶς ἀπὸ λαγοῦ μερὶ κ' ἀπ' ἀγριμιουὶ τὴ μέση
 Μὰ εἴπαμε δὲ τ' ἀφέντης μας κ' ἄς πούμε τὴν κεράς μας.
 Κερά μαρμαροτράχηλη καὶ φεγγαρομαγούλα
 Καὶ κρουσταλλένια τοῦ Μαΐου καὶ πάχνη που τὰ χιόνια.
 Ἄπου τὸν ἔχεις τὸν υἱό, τὸ λευκοκανακάρη.
 Λούεις τον καὶ χτενίζεις τον κ' εἰς τὸ σκολεῖο τὸν πέμπεις
 Κ' ὁ δάσκαλος τὸν ἔβαλε νὰ τοῦ καλαναρχήση,
 Κ' ἐξέπεσεν του τὸ κερί κ' ἔκαψε τὸ χαρτί του
 Κ' ἔκαψε καὶ τὴν κάρτσα (4) του τὴν πολυξομπλιασμένη
 Ἄπου τὴν ἐξομπλιαζανε οἱ τρεῖς βασιλοπούλες
 Που βαν' ἢ μιὰ τὸν πόθο τση κ' γι' ἄλλη τὴ δουλειάν τση
 Κ' ἢ τρίτη ἢ καλλίτερη βάνει τὴν ὁμορφιά τση.
 Κ' ὁ δάσκαλος τὸν ἔδειρε μ' ἕνα χρυσὸ βεργάλι (6)
 Καὶ ἡ κερά δασκάλισσα μετ' τὸ μαργαριτάρι.
 Πέρνει τον παραπόνεσι τὸ φόρος φόρος (7) πάει
 Κ' οἱ γι ἄρχοντες τοῦ λέγανε — Μωρὲ μοσκοδαρμένε —
 Καὶ τὰ μικρ' ἀρχόντοπουλα. — Μωρὲ μαγκλαδισμένε (8)
 Εἴπαμε δὲ καὶ τὴν κεράς, ἄς πούμε καὶ τὴν βάγιας (9)
 Ἄψε βαγίτσα τὸ κερί καὶ βάγια τὸ λυχνάρι
 Γὰ ἰδὲ καὶ γὰ συντήραξε ἴντα θὰ μᾶς δώσης
 Ἄπάκι (10) γῆ λουκάνικο γῆ ἴπο μερὸ κομμάτι
 Κ' ἀπου τὴν μαύρην ὄρνιθα κιανέναν αὐγουλάκι,
 Κ' ἀπου τὸ κασελάκι σου κιανέναν τσικινάκι (11)
 Κ' ἀπου τὸ κρασοπίθαρο κιαιμιάν κουπιὰ κρασάκι
 Κ' ἀπου τὸ λαδοπίθαρο ἕναν κάρτο λαδάκι.
 Μ' ἀκόμη δὲν τὸν ἤρηκες τὸ μάνταλο ν' ἀνοίξης
 Νὰ μᾶσε δώσης τίποτσι (12) κ' ὕστερα νὰ σφαλίξης;
 Κ' ἂν εἶναι τὸ θέλημα, χρουσή μου περιστέρα,
 Ἄνοιθε τὴν πορτέλα σου νὰ πούμε καλὴ σπέρα.
 Κ' ἐπὰ που καλαντίσαμε καλὰ μᾶς ἐπλερώσα
 Καλλὰ νὰ ἴνε τὰ ἔχην των (13) καὶ τ' ἀποδόματάν των
 Κ' ἂν ἔχουν θηλυκὸν παιδί καλὴ μοῖρα νὰ κάμη
 Πάλι κ' ἂν εἴν' ἀρξονεκοὶ στὴ σέλα καθαλόρης
 Νὰ σειέται, νὰ λυγίτζεται, νὰ πέφτη τὸ λογάρι (15)
 Νὰ τὸ μαζώνου οἱ ἄρχοντες νὰ κάνου δαχτυλίδια
 Καὶ τὰ μικρ' ἀρχοντόπουλα μικρὰ παρανουχίδια (16).
 Τεσσεραπέντε γράμματα γράφει ἢ γι ἄλφα βῆτα,
 Ὅσοι κ' ἂν ἀπομένετε ἔχετε καλὴ νύχτα.

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ: 1) στεφανοκέρι = λαμπάδα τοῦ γάμου (στεφανώματος), 2) μουζούρι = μονὰς μετρήσεως χωρητικότητος (20 ὀκάδες), 3) πινάκι = μιὰ μουζούρι, 4) κάρτσα = ἄλλη ὀνομασία τῆς θράκας, 5) πολυξομπλιασμένη = μετ' πολλὰ ἐξομπλια (σχέδια), 6) βεργάλι = μικρὴ βέργα, 7) φόρος = ἀγορά, 8) μαγκλαδισμένος = δαρμένος, θασανισμένος, 9) βάγια = ὑπηρετρία, 10) ἀπάκι = κρέας κωνιστό, 11) τσικινάκι = χρυσὸ νόμισμα, 12) τίποτσι (τίποτις) = τίποτε, 13) ἔχην των (τὰ) = πλοῦτη, 14) ἀποδόματα = τὸ ἔσχατον γῆρας, 15) λογάρι = χρυσάφι, 16) παρανουχίδια = μικρὰ ἀσημαντα πράγματα.

ΕΝΙΣΧΥΣΑΤΕ ΤΟΝ "ΚΡΗΤΙΚΟΝ",
 ΣΤΕΛΝΟΝΤΕΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Τοῦ κ. Κώστα Στεφανουδάκη

Εἰς τὸ ἱστορικὸν Μουσεῖον τῆς Κρήτης τὸ ὅποιον ὡς γνωστὸν ἐστεγάσθη τὸ 1954 εἰς τὸ ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης Μέγαρον τοῦ ἀειμνήστου δωρητοῦ καὶ εὐεργέτου τοῦ Ἡρακλείου Ἀνδρέου Καλοκαιρινοῦ, ὑπάρχει εἰδικὴ προθήκη μὲ κρητικὰ γραμματόσημα προελθόντα ἀπὸ δωρεὰς Κρητῶν συλλεκτῶν.

Τὰ περίφημα αὐτὰ γραμματόσημα εἶναι ἐκδόσεως 1900—1905. Οἱ παραστάσεις τῶν γραμματοσήμων αὐτῶν εἶναι παρμένες κυρίως ἀπὸ ἀρχαῖα κρητικὰ νομίσματα, πρὸ ἐδιαλεχτήκαν ἀπὸ τὸν τότε διευθυντὴν τοῦ ἐθνικοῦ νομισματικοῦ Μουσείου, τὸν παγκοσμίῳ φήμης εἰδικὸν Σβορώνον, εἶναι δὲ ἐκτε-

λεσμένα μὲ ἀφαστὴ καλλιτεχνικότητα. Ἰδοῦ πῶς τὰ περιγράφει «ἡ Διεθνὴς» ἡμερῆς τῆς Νομισματικῆς Ἀρχαιολογίας.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΤΟΥ 1900

Γραμματόσημα τῆς δραχ. 1.50: Ἐρμῆς ὁ ταχυδρόμος, ληφθεὶς ἐκ διδράχμου τῆς Κρητικῆς πόλεως Σύβριτια, ἧς τὰ νομίσματα διακρίνονται ἐπὶ καλονῆ.

Ὁ θεὸς εἰκονίζεται νὰ σκύβῃ πρὸς τὰ ἀριστερὰ γιὰ νὰ προσδέσῃ τὸ πέδιλλον τοῦ δεξιῦ ποδιοῦ του, τὸ ὅποιον πατεῖ πάνω σὲ βράχον. Ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς του κρέμεται ὁ πέτασος, ἀπὸ δὲ τοὺς ὤμους κατέρχεται ἡ χλαμὺς, ἐνῶ

τὸ κηρύκειον εἶναι προφανῶς τοποθετημένον ἐπὶ βράχου, γιὰ νὰ λάβῃ αὐτὸ ὁ θεὸς ἀπὸ χεῖρας εὐθὺς ὡς προσδέσῃ τὸ πέδιλλον του. Βεβαίως ὁ τύπος αὐτὸς εἶναι τὸ προσφύεστερον ἔμβλημα γραμματοσήμου, πρὸ ἐχάραξε ποτὲ νεώτερος λαός, ἐποιεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου Σύβριτιλις, κατ' ἐμπνευσιν ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς Ὀδυσσεΐας τοῦ Ὀμήρου (ε, 1 κ. ἑ.), ὅπου περιγράφεται ἡ ὑπὸ τῶν Θεῶν τοῦ Ὀλύμπου ἀποστολὴ τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὴν μακρὰν κειμένην νῆσον τῆς Καλυμῶς, ἵνα, ὡς ταχυδρόμος, κοιμίσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐντολὴν τοῦ Διὸς πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ὀδυσσεῶς.

Δύναται τις νὰ φαντασθῇ ὠραιότερον ἔμβλημα τῆς διεθνούς καὶ ὑπερπόντιου ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας;

ΑΛΛΟΙ ΤΥΠΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΩΝ

Γραμματόσημα τῆς 1 δραχμῆς: Ὅπως διὰ τοῦ προηγούμενου τύπου ἐζητήθη ἔμβλημα τῆς ἐξωτερικῆς, οὕτως εἶπειν, ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας, οὕτω διὰ τοῦ τύπου τοῦ γραμματοσήμου τούτου ἐπεδιώχθη τῆς ἐσωτερικῆς τῆς νήσου ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας. Ἀντεγράφη δηλαδὴ ἐκ περικαλλοῦς νομίσματος τῆς Κρητικῆς πόλεως Φαιστοῦ ὁ χαλκοῦς περρωτὸς περιπόλος τῆς νήσου Τάλως ἢ Τάλων, ἦτοι ὁ μυθικὸς γίγας ἐκεῖνος ὁ τρεῖς φορὰς καθ' ἐκάστην μὲ ὑπερφυσικὴν ταχύτητα πετώντας γύρω ἀπὸ τὴν νῆσον, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Βασιλέως Μίνως καὶ προστασίαν αὐτῆς κατὰ τῶν ξένων ληστῶν καὶ ἐπιδρομέων.

Ἐ^β Γραμματόσημα τῶν 5 καὶ 20 λεπτῶν: Ὅπως διὰ τῶν δύο προηγούμενων τύπων ἐδηλώθη ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία, οὕτω διὰ τοῦ τρίτου ἐδηλώθη ἡ νῆσος εἰς ἣν ἀνήκει αὕτη. Ἀντεγράφη δηλαδὴ ἐξ ἀργυροῦ διδράχμου τῶν Κνωσίων, ἀρίστης Πραξιπέλειου τεχνοπρατίας, κεφαλὴ εἰκονίζουσα κατὰ τινὰς μὲν τὴν κυρίαν τῆς νήσου Θεῶν Ἥραν, σύζυγον τοῦ Διὸς τῆς Κρήτης, κατ' ἄλλους δὲ αὐτὴν τὴν προσωποποιημένην Κρήτην.

Γραμματόσημα 2 δραχμῶν: Ὅπως ἡ Κρητικὴ Πολιτεία διὰ τῶν πρώτων δημοσίων σφραγίδων τῆς νήσου, οὕτω καὶ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ ἠθέλησαν διὰ τοῦ ἐμβλήματος ἑνὸς τῶν μεγαλυτέρων ἀξίας γραμματοσήμων νὰ ἐκδηλώσῃσι τὰς ἀρχάς, ὑφ' ἃς ἐφιλοδόξουν νὰ διοικήσῃσι τὴν νῆσον. Ἐχάραξαν δηλαδὴ ἐπὶ τε τῶν ρηθειςῶν σφραγίδων καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ γραμματοσήμου ἐκ τοῦ αὐτοῦ νομίσματος τῶν Κνωσίων εἰκόνα τοῦ Μίνως, ὅστις ἐγένετο ὁ σωφώτατος, δικαίωτατος καὶ ἠπιώτατος πάντων τῶν βασιλέων καὶ νομοθετῶν «ἀληθῶς θεὸς ἀνὴρ» καὶ σύμβολον πάσης εὐνομούμενης Πολιτείας.

(Εἰς τὸ ἐπιόμενον: ἡ συνέχεια)

Τὰ μνημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἐνδόξων προγόνων μας (ὅπως τὸ εἰκονιζόμενον μέρος τοῦ ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ) μποροῦν καὶ πρὸς περὶ νὰ ἀποτελέσουν θέμα εἰκονογραφῆσεως γραμματοσήμων.

ΠΡΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΙΝ ΟΛΩΝ

ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων τῶν πόλεων, ἀκόμη καὶ τῶν φτωχοτέρων τάξεων, ἔχει κάποιαν διαφορὰν ἀπὸ τὴν ζωὴ τῶν κατοίκων τῆς υπαίθρου χώρας, ἀκόμη καὶ τῶν εὐπορωτέρων. Ἄρκει τὸ ἄτομο νὰ ἔχη ἐξασφαλίσει ἓνα μεροκάματο ἢ ἓνα μισθόν. Τότε, καὶ ἀνάλογα μὲ τὰ περιθώρια στὰ ὁποῖα ἐντάσσει τὸν κάτοικο τῶν πόλεων τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας του, μπορεῖ νὰ πῆ πὼς κάπως ζῆ.

Ἔχουν βέβαια καὶ οἱ ἐργαζόμενοι κάτοικοι τῶν ἀστικῶν κέντρων τὰ δευτερεύοντα προβλήματα. Τί νὰ γίνῃ ὁ μισθός; Ἐχει ἡ ζωὴ στὴν πόλιν κάποιαν ἀνεστία καὶ κάποιον ἀέρα πολιτισμοῦ καὶ ἀνοίγει μεγάλες προοπτικὲς στὸ ἄτομον, ἀνάλογα μὲ τὴν ικανότητά του καὶ τὴν δυνατότητά του.

Ὅσον εὐκόλῃ ὁμως γίνεται, ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις, ἡ ζωὴ τῶν πόλεων, τόσοσὴν δύσκολη γίνεται—κατ' ἀντίστροφον λόγον—ἡ ζωὴ τῶν ἀγροτῶν εἰς τὴν υπαίθρον, ἔξω δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τὰ μικρότερα ἀστικά κέντρα. Αὕτη εἶναι ἡ ἐξοργιστικὴ κοινωνικὴ ἀντινομία ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ὑποανάπτυκτες χώρες. Τὸ κοινωνικὸν αὐτὸ φαινόμενον εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς κακοδιοικήσεως τῆς χώρας μας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγόν. Ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς γενικῆς καταστροφῆς ποὺ βρέθηκε τότε ἡ χώρα αὕτη ἐλάχιστα ἀνέβηκε, ἐπὶ πλέον δὲ τὸ ἀνέβασμά της ὑπῆρξε δυσανάλογο γιὰ τὴν διάφορες κοινωνικὲς τάξεις τῶν κατοίκων της. Ἐτσι παρουσιάζεται ὁ τραγέλαφος τοῦ μεγάλου πλούτου καὶ εὐμερίας καὶ τῆς μεγάλης φτώχειας καὶ ἀθλιότητος. Γι' αὐτὸ λένε οἱ κοινωνιολόγοι, ὅτι ἡ μορφή τῆς ζωῆς στὴν χώρα μας, μέχρι τώρα τουλάχιστον, ἦταν συνέχεια τῆς μορφῆς τῆς ζωῆς τῆς ἐπὶ τουρκοκρατίας, διότι δὲν ἐλύθησαν

ὄλα τὰ προβλήματα ποὺ ἐκληροδότησαν ἡ μαύρη αὕτη ἐποχὴ, κι ὅσα ἐλύθησαν δὲν ἐλύθησαν σωστά. Τοῦτο δὲ ὀφείλεται στὸ ὅτι τὸ κράτος δὲν ἐφήρμοσεν ὡς τώρα ἐνιαῖον καὶ πλήρως κατηρητισμένον γενικὸν πρόγραμμα ἐθνικῆς ἐπιβιώσεως.

Ἡ ζωὴ τῶν ἀγροτῶν τῆς Κρήτης

Τὸ σπουδαιότερον ἀπ' ὄλα τ' ἄλλα αὐτὰ προβλήματα, ποὺ ἐκληροδότησαν δεξύτερα γιὰ τὴν Κρήτη οἱ διαδοχικὲς ξένες κατακτήσεις καὶ οἱ ἀντίστοιχοι αἱματηροὶ καὶ οικονομικῶς καταστροφικοὶ ἀτελείωτοι ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες, εἶναι τὸ ἀγροτικόν. Καὶ ὅταν λέμε ὅτι ἔμεινεν ἄλυτο τὸ ἀγροτικὸν πρόβλημα, ἐννοοῦμεν ὅτι οὔτε κατατηρήθη οὔτε ἐφηρμόσθη βασικὸν πρόγραμμα ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀγροτικῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς νήσου, πρὸς ὄφελος καὶ τῶν κατοίκων καὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Οἱ ἀγορὲς τῶν πόλεων εἶναι γεμάτες ἀπὸ κάθε εἶδος τροφίμου. Πολλὰ εἶναι τὰ βιομηχανικὰ καὶ βιοτεχνικὰ προϊόντα. Ἀλλὰ τὰ περισσότερα καὶ τὰ βασικώτερα ποὺ εἶναι μάλιστα καὶ ἀμέσως καταναλώσιμα καὶ ἀποτελοῦν βασικὰ στοιχεῖα διατροφῆς τοῦ μεγαλυτέρου κοινωνικοῦ μέρους, εἶναι τὰ ἀγροτικὰ προϊόντα, ὁ κόπος καὶ ὁ μόχθος τῶν ἀγροτῶν μεταμορφωμένος ἀπὸ τὴν φύσιν σὲ πλῆθος βασικῶν εἰδῶν διατροφῆς, ἀπὸ τὸ λάδι καὶ τὰ λαχανικά ὡς τὰ πουλερικά καὶ τὸ μέλι κλπ.

Ἐκ πρώτης ὄψεως ἴσως σκεφθῆ κάποιος, ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ παράγουν τόσο πλοῦτον θὰ ἔχουν καὶ ἐπάξια πληρωθῆ τοὺς κόπους τους. Καὶ ἐπειδὴ ὁ κάποιος αὐτός, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, πρέπει νὰ εἶναι τελείως ἀνίδεος, μπορεῖ καὶ μέσα

στὴν ψυχὴ του νὰ μακαρίζη, ἀκόμη καὶ νὰ ζηλεύῃ—διότι θὰ τὴν φαντάζεται εἰδυλλιακῆ—, τὴν ζωὴ τῶν ἀγροτῶν...

Ἐς τὴν περιγράφωμε, λοιπόν, τὴν ζωὴ τῶν ἀγροτῶν καὶ γιὰ κείνους ποὺ τυχόν δὲν τὴν ξέρουν καὶ γιὰ κείνους ποὺ τὴν ξέρουν, ἀλλὰ ἔχουν λόγους νὰ τὴν λησμονοῦν, καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους ποὺ τὴν ζοῦν. Μὲ τὴν ἐπιδιώξιν, ὄλοι νὰ θελήσουν νὰ κινηθοῦν γιὰ τὴν καλύτερησί της, γιὰτὶ τὸ νὰ μένῃ ὅπως εἶναι οὔτε οἱ καιροὶ τὸ ἐπιτρέπουν, οὔτε ἡ ἀνάγκη νὰ πάσῃ ἐπὶ τέλους αὕτη ἡ χώρα νὰ εἶναι ὑποανάπτυκτη.

Οἱ ἀγρότες — στρατὸς εἰρήνης καὶ εὐμερίας

Ἀλήθεια τὸ σκεπτόμαστε ποτέ; Καὶ ὁμως, μιὰ ἀληθινὴ πανστρατιά εἰρήνης καὶ εὐμερίας εἶναι οἱ ἀγρότες. Νέοι καὶ νέες, μεσοκόποι καὶ γυναῖκες, κατάλευκοι γέροι καὶ σκεβρωμένες γρηῆς, ἀγόρια κακοστεκούμενα καὶ κοριτσάκια φουκαριάρικα... Ὅλοι αὐτοὶ δουλεύουν—στὴν ἀπόλυτη κυριολεξία τῆς λέξεως—βουτηγμένοι στὴ φτώχεια, ἀπαθῆμένοι στὸ περιθώριο τῆς ζωῆς, ἀπίθανοι ἀσκηταὶ ἀπὸ τὴν ἀναγκαστικὴν λιτότητα—ὅπως ὀνομάζουν οἱ κοινωνικῶς προνομιούχοι τὸν μόνιμο ὑποσιτισμό τους—, ξεροψημένοι ἀπὸ τὴν λαύρες καὶ τὰ κρύα. Καὶ ὁμως, αὐτοὶ εἶναι ἡ βᾶσις τῆς ἐθνικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας—διότι εἶναι ριζωμένοι βαθειὰ καὶ μόνιμα στὴ γῆ τῶν πατέρων των, χωρὶς καμμίαν βλῆσιν πρὸς καμμίαν κατευθύνσιν ἔξω τῶν ὁρίων τοῦ τόπου των καὶ τῆς ἐργασίας των—καὶ πάλιν αὐτοὶ εἶναι τὸ προζύμι τῆς κοινωνικῆς εὐμερίας, διότι παράγουν τὰ βασικώτερα καὶ ἀμέσως καταναλώσιμα ἀγαθὰ.

Ἐφ' ὅρου ζωῆς πιστοὶ στὸ καθήκον

Θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι οἱ ἀγρότες ἐργάζονται, διὰ νὰ ζοῦν, ὅπως τουλάχιστον καὶ οἱ ἄλλες παραγωγικὲς τάξεις. Ἀλλὰ κάτι περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ τὸ στοιχειῶδες χρέος κάθε κοινωνικοῦ ἀτόμου συμβαίνει μὲ τοὺς ἀγρότες.

Χωρὶς νὰ τοὺς ἐπιβάλλεται, οἱ ἀγρότες τῆς Κρήτης—καθὼς καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ κάθε χώρας—καὶ σήμερον, ὅπως καὶ ἄλλοτε, εἶναι πιστοὶ εἰς ἓνα μεγάλο καθήκον, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ μόνον—θὰ ἔλεγε πάλιν κανεὶς—γεννῶνται, ζοῦν καὶ ἀποθνήσκουν. Δουλεύουν ἀπὸ νύχτα σὲ νύχτα, πολλὰς δὲ φορὲς καὶ ὀλόκληρη τὴν νύχτα, ποὺ βιολογικῶς καὶ φυσικῶς εἶναι ἀφιερωμένη στὴν ἀναγεννητικὴν ἀνάπαυσιν τῆς ζωῆς... Ὅταν ἀπασξ βάλουν τὸ χέρι των εἰς τὴν «ἔχηρη» τοῦ ἀρότρου, δὲν γυρίζουν πλέον νὰ κοιτάξουν ὀπίσω...

Τὰ ὄπλα τῆς μάχης τῶν ἀγροτῶν

Δουλεύουν, λοιπόν, συνεχῶς καὶ μάχονται. Καὶ πράγματι, ἔδπλα κρατοῦν

Δὲν σταματᾷ μήτε λεπτὸ ἄεργη! Δουλεύει μέρα νύχτα ἡ ἀγρότισσα.
Ἀπὸ μικρὴ μέχρι τὰ γεράματα. Πηγαίνοντας νὰ φορτώσῃ ξύλα,
κρατεῖ καὶ τὴν ρόκα της. Τὸ σπίντι θέλει ξύλα κάθε μέρα
καὶ ξεστὰ ροῦχα ὁ χειμῶνας...

ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

και αυτοί εις τὰ χέρια των. *Οχι όμως ὄργανα σφραγῆς καὶ ὀλέθρου καὶ ἐξανδραποδισμού. *Όπλα εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας εἶναι τὰ ὄπλα των. Κρατοῦν ἀξίνες, κασμάδες, τσάπες, κοφτήρια, θρινάκια, ἐργαλεῖα παντοειδῆ, εἴτε ξύλινα, εἴτε σιδερένια, ἀκόμη καὶ πέτρινα. Διότι τὸ γένος τῶν ἀγροτῶν καλύπτει ὀλόκληρην τὴν ἐξελικτικὴ ἔκτασι τῆς ζωῆς. *Απὸ τὴν θολὴν αὐγὴ τοῦ *Ἡωζωϊκοῦ αἰῶνος ἕως τὴν θελλώδη ἀτομικὴν ἐποχὴν μας. Καὶ ὅπως μόνοι των διεξάγουσιν τὸν ἀγῶνα των, μόνοι των μαστορεῦσιν εἴτε προμηθεύονται καὶ τὰ μέσα των. Διότι αὐτοὶ ποῦ ἀποτελοῦν τὴν Πολι-

τεῖαν, ὡς ἡγεσία καὶ ὡς κοινωνικὰ τάξεις—ἐργαζόμενοι βεβαίως καὶ αὐτοί, μάλιστα δὲ πρὸς ἀτομικὸν των ὄφελος, ἀλλὰ οὐδέποτε...δουλεύοντες—τοὺς θυμούνται μόνον διὰ νὰ ἐμπορευθῶν τὴν παραγωγὴν των, διὰ νὰ τοὺς ξεζουμίσουν φορολογικῶς, διὰ νὰ τοὺς κρατήσουν αἰώνως λιτοδίαιτους ἀπὸ τὴν ἀνέχεια καὶ ἀπώθημένους εἰς τὸ κοινωνικὸν περιθώριον καί, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, ἀδυνάτους καὶ συνεπῶς ἀκινδύνους διὰ τὴν...ἀσφάλειαν τῆς ἐπιστήμου καὶ νομιμοποιημένης ἐκμεταλλεύσεως. Κρατοῦν τὸ ξύλινον ἄροτρον τοῦ παπποῦ των τοῦ *Ἡσιόδου, εἴτε ὀδηγοῦν τὰ τρακτέρ-

ἔργα τῶν ἀδελφῶν των τῶν ἐργατῶν—καὶ δίδουν τὴν μάχην τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς προόδου.

Παράγουν ἀγαθὰ καὶ σοδιάζουσι φτώχεια!...

Πάντοτ' ἐμπρός, μόνον ἐμπρός!... Ξεκινοῦν τὰ ξημερώματα ἀπὸ τὸ χωριὸν «σὺν γυναίξει καὶ τέκνοις» μὲ τὰ ζῶα των καὶ τὰ ἐργαλεῖα των καὶ μὲ τὸ φαγητὸν των, «ὄλος ὁ οἶκος!» Καὶ εἰς τὰς ἐξόδους τοῦ χωριοῦ σχηματίζονται βιβλικὰ καραβάνια ὑπομονητικῆς πορείας εἰς τοὺς κακοτράχαλους δρόμους καὶ τὰ

*Ο νομὸς Λασηθίου, ὅπως καὶ ὅλη ἡ Κρήτη, εἶναι εὐφορος καὶ πλούσιος εἰς καλλιέργειαν. *Αλλὰ τὸν μαστίζει ἡ λειψυδρία λόγῳ τῶν ἀνομβριῶν ποῦ σημειώνονται κάθε χειμῶνα καὶ μάλιστα στὶς πιὸ κρίσιμες ἀπὸ καλλιερρητικῆς ἀπόψεως περιόδους.

Τὸ μεγάλο αὐτὸ πρόβλημα ποῦ εἶναι βασικὸ γιὰ ὅλη τὴν Κρήτη μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ λυθῆ μὲ τὴν κατασκευὴ μονίμων ἀρδευτικῶν ἔργων.

Στὴν εἰκόνα ἡ περιφημὴ γιὰ τὴν πυκνὴ δενδροκαλλιέργεια καὶ γιὰ τὴν ποικιλία τῆς παραγωγῆς τῆς «Στάφης τοῦ Μεραμπέλλου» (ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοὺς *Αγίους Σαράντα τοῦ «Ἀναβλόχου»), ποῦ ἂν ἀρδευθῆ ἀπὸ πηγὲς ποῦ ὑπάρχουν (ἀφοῦ ὑπερπηδηθῶν οἱ δυσκολίες) θὰ γίνῃ πραγματικὴ ἀγὴ τῆς ἐπαγγελίας».

έπικίνδυνα μονοπάτια, και... καταλαμβάνουν την ύπαιθρον. Έκει όλη την ημέρα, μέχρις ότου πέση τὸ βραδυνὸ σκοτάδι, μάχονται μετὰ τὴν φύσιν και μετὰ στοιχεῖα της. Ξεχερώνουν, ὀργώνουν, σπέρνουν, θερίζουν, ἀλωνίζουν, λιομαζώνουν, τρυγοῦν, σοδιάζουν...

Ἄλλ' ἡ ζωὴ στοιχίζει ἀκριβά, διότι τὰ μέσα διατηρήσεως της τὰ διαχειρίζονται κερδοσκοπικῶς ἄλλοι, και τὰ ἀγροτικὰ προϊόντα τὰ δέχεται φτηνὰ ὁ ἔμπορος. Ἔτσι τὰ σπιτία τους ἀδειάζουν γρήγορα ἀπὸ τὴ σοδειὰ και γεμίζουν ἀπὸ φτώχεια και ἀπελπισίαν, ὥστε νὰ χύνεται ἀπὸ τὰ κατώφλια των ἡ μιζέρια, ἡ δυστυχία ἡ κακομοιρία και ὅλα ἐκεῖνα τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα μεταβάλλουν αὐτοὺς τοὺς τραχεῖς ξωμάχους εἰς ἀθύρματα στὰ χερῖα ὄλων τῶν ἐπιτηδείων και τῶν σαλιμπάγκων και καταδικάζουν αὐτοὺς τοὺς πρωτοπόρους παραγωγοὺς εἰς τὰ λεγόμενα «κάτω στρώματα»...

Καὶ ὅταν ἔρχονται οἱ ἀνομβρίες και οἱ ἄλλες συνήθειες θεομηνίας, «τὰ χρόνια δίσεχτα και οἱ μῆνες ὠργισμένοι», οἱ φοβερῆς και τρομερῆς κακοχρονίας, πάλιν πεινοῦν, ἀλλὰ και πάλιν δὲν ἀπελπίζονται. «Ἐχει ὁ Θεός», και ξαναρίζονται στὴ δουλειά. Και πάλιν ὀργώνουν, και πάλιν σπέρνουν και πάλιν μεταβάλλουν τοὺς κόμπους σὲ καταπράσινους παραδείσους και τὰ βουνὰ σὲ ὄασεις και τὴς λαγκαδιῆς σὲ ἐλαιῶνες και ὀπωρῶνες και ξανθοπράσινους ἀμπελώνες.

Αὐτὸ ὅμως τὸ μεγαλειῶδες και ἐπιδοφόρον θέαμα δὲν συγκινεῖ τοὺς ἄρμοδιους, ἀλλὰ και δὲν παρακινεῖ εἰς συμμαχίαν διὰ τὴν σωτηρίαν και τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀγροτῶν οὔτε και ὄλους τοὺς ἄλλους, πού περιμένουν τὰ φυσικὰ ἀγαθὰ πού στηρίζουν τὴν ζωὴν ἀπὸ τὰ δυὸ ἐντίμως ροζιασμένα χέρια ἐκείνων.

Τὶ ζητοῦν οἱ ἀγρότες

Ὅμιλοῦμεν τελευταία πάρα πολὺ περὶ ξυπνήματος τῶν ἀγροτῶν, καθὼς και τῶν ἐργατῶν. Θὰ ἦτο σωστὸν

τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν κοινωνίαν και τὸ ἔθνος, ἐάν ἦτο ἔτσι. Ἄλλὰ ἔστω. Καλὰ κάμνουν. Μάλιστα πρέπει νὰ ξυπνήσουν περισσότερο, ἕως τέλους. Διότι ἔχουν δικαιώματα και ὑποχρεοῦνται ἀπὸ τὴν ζωὴν, ἀλλὰ και ἀπὸ τὸ κοινωνικὸν και ἔθνικόν των καθήκον, νὰ τὰ διεκδικήσουν. Πολλὰ ζητοῦν; Ὅχι!..

Πολλὰ προσφέρουν και ὀλίγα ζητοῦν... Δίδουν τὰ πολυτίμα προϊόντα των; Νὰ μποροῦν νὰ πάρουν ὅ,τι τοὺς χρειάζεται νὰ ζήσουν, πού δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ παράγουν μόνοι των. Νὰ πληρώνονται σὲ λογικῆς τιμῆς τὰ προϊόντα τοῦ μόχθου των, διὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀναπτύξουν τὸ ἐδαφιαῖος χαμηλὸν βιοτικὸν των ἐπίπεδον. Χρειάζεται τιμὴ ἀσφαλείας δι' ὅλα τὰ εἶδη των. Συμβάλλουν εἰς τὴν γενικὴν πρόδον; Νὰ μπορέσουν νὰ ἀποχτήσουν τὴς στοιχειώδεις ἔστω ἀνέσεις τοῦ συγχρόνου τεχνικοῦ και τὰς ἀπολαύσεις τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Νὰ κατορθώσουν ὥστε, «...πᾶσαν αὐτάρκειον ἔχοντες, (νὰ) περισσεύσωσιν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν...» (Σ. Σ. Εὐχολόγιον Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας—εὐχὴ κατὰ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου). Νὰ ντυθοῦν και νὰ ντύσουν τὰ παιδιά των, νὰ τὰ θρέψουν, νὰ τὰ μάθουν μερικὰ γράμματα, νὰ παντρέψουν τὰ κορίτσια των, γιὰ νὰ κλείσουν κάποτε ἡσυχοὶ τὰ μάτια των. Και πρὶν πεθάνουν, νὰ μποροῦν νὰ ποῦν ὅτι ζοῦν. Και ὅταν ἀρρωστοῦν—και συχνὰ πωλοῦν και τὸ σπιτία των γιὰ τὴς ἀρρώστειες—νὰ ἔχουν ἕνα γιατρὸν και μερικὰ φάρμακα, χωρὶς νὰ ἀντιμετωπίζουν τὸ φρικτὸ δίλημμα: νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια και νὰ μείνουν στὸ δρόμον, ἢ νὰ πεθάνουν, γιὰ νὰ... γλυτώσουν τὸ ξεπούλημα τῶν χωραφῶν τους;

Αὐτὰ ζητοῦν οἱ ἀγρότες τῆς Κρήτης, πού μετὰ τὴν δουλειὰ των—πάππου πρὸς πάππου—τὴν ἔχουν κάμει αὐτάρκη ἀπὸ φυσικὰ ἀγαθὰ, διὰ νὰ τὴν κάμουν και πηγὴν πλοῦτου, ὅταν ὀργανωθοῦν οἱ ἐξαγωγῆς τους πρὸς τὴς φυσικῆς τῶν ἀγορῆς καὶ γινῆ τὸ «ἐμπόριον»

ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΙΝ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ;

Κάθε ἐργαζόμενος δικαιοῦται ἐκ τοῦ νόμου κοινωνικὴν ἀσφάλισιν και τὸν 13ον μισθὸν (δῶρον), ἀσχέτως ἐάν εἰς πολλὰς περιπτώσεις, διὰ διαφόρους λόγους, πολλοὶ δὲν ἔχουν στὴν πράξι οὔτε τὸ ἕνα οὔτε τὸ ἄλλο. Ὑπάρχει ὅμως ὁ νόμος. Οἱ ἀγρότες, πού ἐργάζονται γιὰ ὄλους, δὲν ἔχουν τίποτε. Τὸ ὠραῖον δὲ εἶναι, ὅτι τὰ περισσότερα μέλη τῶν ἐκάστοτε Βουλῶν και Κυβερνήσεων σεμνύνονται νὰ αὐτοαποκαλοῦνται... «ἀγροτόπαιδα»!

ἐμπόριον και ὄχι ἐκμετάλλευσιν τοῦ μόχθου τῶν ἀγροτῶν. Δὲν ζητοῦν τίποτε ξένον. Τὰ ἰδικὰ τοὺς ζητοῦν και κατὰ πᾶσαν λογικὴν και κατὰ πᾶσαν ἠθικὴν ἔννοϊαν πρέπει νὰ τὰ λάβουν. «Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν». (Σ. Σ. Ἀπὸ τὴν Β' Ἐπιστολὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸς Τιμόθεον, κεφ. β' στίχος 6).

Πῶς πρέπει νὰ ἀγωνισθοῦν

Οἱ ἀγρότες τῆς Κρήτης—ὅπως και ὅλης τῆς Ἑλλάδος—μόνοι τους πρέπει νὰ ἀναλάβουν αὐτὸν τὸν ἀγῶνα. Πού εἶναι ὁ ἱερώτερος ὄλων. Διότι εἶναι δικαίος και εἰρηνικός! Νὰ ἀναπτύξουν τοὺς Συνεταιρισμοὺς και τὴς ἑνώσεις των και μετὰ αὐτοὺς και αὐτὰς ὡς μέσον νὰ ἐπιδιώξουν και νὰ ἐπιτύχουν τὰς συμμαχίας των μετὰ ἄλλας κοινωνικὰς ομάδας, πού και ἐκεῖναι κάμνουν δικαίους ἀγῶνες γιὰ τὴν ζωὴν των. Νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσιν, πού τοὺς ἀφαιρεῖ τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης, και νὰ ἀποσκορακίσουν τὴν διάσπασιν—πάσης φύσεως και ἐκ πάσης αἰτίας και διὰ πάντα λόγον—πού τοὺς ἀφαιρεῖ τὴν ἀγωνιστικὴν δύναμιν.

Ὅλοι ἐκεῖνοι πού τοὺς πονοῦν και ἐνδιαφέρονται διὰ τὸ μέλλον των, διότι εἶναι τὸ μέλλον τῆς Κρήτης και τῆς χώρας γενικώτερον, θὰ εὑρεθοῦν σύμμαχοι εἰς τὸ πλευρόν των. Οἱ ἀπλοὶ πολῖτες, ἄνδρες και γυναῖκες, οἱ Σύλλογοι και τὰ σωματεῖα, πολλὰ κόμματα και κοινωνικὰ ὁμάδες, ὁ Τύπος.

Διότι οἱ ἀγρότες δὲν ζητοῦν νὰ πάρουν κάτι πού ἀνήκει εἰς ἄλλους. Οὔτε ἀπειλοῦν κανένα! Πρωτοπόροι σὲ αὐτὸν τὸν ἀγῶνα πρέπει νὰ ποῦν οἱ Ἀγροτικοὶ Σύλλογοι πού τώρα τελευταία ἀρχισαν νὰ ὀργανώνονται.

Εἰς τὰ ἐπιόμενα τεύχη: Πῶς ἐμφανίζεται εἰδικώτερα τὸ πρόβλημα τῶν ἀγροτῶν τῆς Κρήτης. Ἡ παραγωγή. Ἡ ντόπια κατανάλωσις παραγομένων ἀγροτικῶν εἰδῶν. Ἐξαγωγή. Τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τῶν ἀγροτῶν. Πῶς ἐμφανίζεται τὸ μέλλον. Τί λένε τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα. Εἶναι αὐτὴ ἡ πραγματικότης; Τί πρέπει νὰ γινῆ και πῶς. Γνώμες ἀγροτικῶν παραγόντων, κυβερνητικῶν ἀρμοδίων και πολιτικῶν ἡγετῶν. Ἰδιαιτέρη ἔρευνα γιὰ τὴν Ἀγροτικὴ Ἀσφάλισιν.

Μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς τους ἐπιβιβάζονται και ἀποβιβάζονται ἀκόμη οἱ Ρεθεμιώτες (ἐνὸς παραγωγικοῦ ἀγροτοκτηνοτροφικοῦ νομοῦ κάτοικοι) στὰ πλοῖα, γιὰ τὸ Ρέθυμνον ἔχει θάλασσα, ἀλλὰ λιμάνι δὲν ἔχει. Τὰ σχέδια πού ὑπάρχουν γιὰ τὴν κατασκευὴ λιμένος πρέπει γρήγορα νὰ γίνουν πραγματικότης.

ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΩΝ ΛΥΤΡΩΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Του κ. Σήφη 'Αναγνωστάκη
πρώην Βουλευτού Σφακίων

Μετά τὸν Στρατὴ Βουρδουμπά καὶ τὸν Μανουσο Κούτσουπα, ἀρχηγούς ἐκ τῶν Στρατῆκων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἀρχηγοὶ τῆς περιφερείας Χώρας Σφακίων ἐξελέγησαν, ὁ Ρούσος Βουρδουμπάς, ἀδελφὸς πρεσβύτερος τοῦ Στρατῆ καὶ ὁ Μανούσος Κούτσουπας. Ὁ Ρούσος Βουρδουμπάς ἀνεκηρύχθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπανάστασεως 1821 ἀρχιστράτηγος τῆς Κρήτης, μετέσχε δὲ καὶ τῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1841, γενόμενος καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς (ἐπαναστ. Κυβερνήσεως).

Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐπανάστασιν κατήλθεν εἰς Κρήτην ἐκ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ὁ Χαράλαμπος Στ. Βουρδουμπάς μετὰ τοῦ φίλου καὶ συμφοιτητοῦ του, Ἰωάννου Κουμουνοῦρου, ποῦ κατόπιν πρωθυπουργοῦ, ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐκ Λακωνῶν.

Ὁ Ἰωσήφ Βουρδουμπάς υἱὸς τοῦ ἀρχιστράτηγου Ρούσου, ὑπρέτησεν ὡς ἀρχηγὸς κατὰ τὰς ἐπανάστασεις 1858, 1866—1868 καὶ πληρεξούσιος τῆς ἐν Ἀργυρουπόλει ἐπαναστατικῆς Συνελεύσεως, ἣς ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος.

Ὁ Ἀνδρέας Βουρδουμπάς υἱὸς τοῦ ἀρχηγοῦ Στρατῆ, γεννηθεὶς τὸ 1824, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ προσέφερε τὰς ἐξέχουσας ὑπηρεσίας του ὡς διευθυντῆς τοῦ νοσοκομείου Ἀραδαίνης - Ἀγίου Ἰωάννου Σφακίων, καθ' ὅλο πὸ διάστημα τῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1866-68 καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος ταύτης ἐξελέγη πρόεδρος τῆς ἐν Ἀσκύφῳ Ἐπαναστατικῆς Συνελεύσεως.

Οἱ ἀδελφοὶ Ρούσος καὶ Ἰωάννης Βουρδουμπά υἱοὶ τοῦ Ἰωσήφ, ὑπρέτησαν ὡς ὀπλαρχηγοὶ κατὰ τὴν ἀπελευθερωτικὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης 1895-98 καὶ ὁ Ρούσος ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὸν Ἀρχηγὸν Σήφη Ἐναγνωστάκη, κατὰ τὸν Βαλκανιστικὸν πόλεμον 1912-1913 ἐν Ἠπιείρῳ, κατὰ δὲ τὴν Βορειοηπειρωτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1914 ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Γεώργιον Τσόντον - Βάρδα.

Εἰς τὸν ἐπίσημον κατάλογον τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, τὸν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ γράφοντος, ἀναφέρεται ὅτι, εἰς τὸν Χατζὴ Στρατῆ Βουρδουμπά παρεχωρήθησαν τῷ 1866 ἐθνικὰ γαίαι.

Ἐτέρος κλάδος τῶν Στρατῆκων - Σκορδίλη εἶναι οἱ Τσιριντάνη ἀπόγονοι τοῦ Γεωργίου Σκορδίλη ἢ Σκορδילוγεώργη - Σιρίτα, περιφήμου Χαίτη - ἀρματωλοῦ, τῆς περιόδου 1800. Τὸν Σκορδילוγεώργη, ὁ θρύλος τὸν θέλει παταχοῦ παρόντα. Ὅπου ἠκούετο ὅτι οἱ γείτονες ἤσχημόνου ἢ κατεδυναστεύον τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμούς, κατέφθανεν ὁ Σκορδילוγεώργης Τζιριτχτός, καὶ μὲ τὸ γιγαγάτι του διεσκόρπιζε, ἐξεδικίετο ἢ καὶ ἐξετόπιζε τοὺς γενιτσαροὺς.

Εἰς τὸν Σκορδילוγεώργην εἶχε δοθῆ τὸ παρεπώνυμον «Τζιρίτας» διὰ τὴν καταπληκτικὴν ταχυποδίαν του, καὶ

ΑΙ ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Συνεχίζομεν καὶ εἰς τὸ τεῦχος αὐτὸ τὴν γενεαλογία τῶν Στρατῆκων καὶ Πατέρων, ποῦ εἶναι κλάδοι τῶν Σκορδίλη, τοῦ παλαιοῦ ὀπλαρχηγοῦ καὶ πολιτευτοῦ, ἐκλεκτοῦ δὲ ἱστοριοδίφου καὶ συνεργάτου μας κ. Σήφη Ἐναγνωστάκη. Ὁ σκοπὸς μας δὲν εἶναι νὰ διδάξωμε, κατὰ τὸν συνηθῆ τρόπον, τὴν κρητικὴ ἱστορία, μὲ τὴν διαδοχικὴν ἀναγραφὴν γεγονότων καὶ χρονολογιῶν. Θέλομε νὰ φέρωμεν τὸ ἀναγνωστικὸ μας κοινὸν κοντὰ στὶς πηγὰς μέρους τῆς κρητικῆς ἱστορίας (ἐπειδὴ τὸ μέρος αὐτὸ ἔχει ἐπηρεάσει καὶ τὴν σύγχρονον), δηλαδὴ νὰ τοῦ γνωρίσωμε τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἀνοῖξαν αὐτὰς τὶς πηγὰς. Ὁ βιαστικὸς ἀναγνώστης, ἐκ πρώτης ἐπαφῆς μὲ τὰ ἄρθρα αὐτά, ἴσως νομίσῃ, ὅτι κάνομε ἱστορία προσωπῶν, κινούμενοι ἀπὸ κάτι σὰν προσωπολατρεία, ἢ ὅτι ἔτσι ἐκδηλώνομε τὴν ἀντίληψιν ὅτι ὠρισμένα πρόσωπα καὶ γενιὲς ἐδημιούργησαν τὴν κρητικὴν ἱστορίαν. Αὐτὸ θὰ εἶναι λάθος. Πρῶτα-πρῶτα τὰ γενεαλογικὰ αὐτὰ ἄρθρα δὲν εἶναι ἱστορία, ἀλλὰ ἱστοριοδίφια, δηλαδὴ ἀναζήτησι ἱστορικῶν πηγῶν καὶ προσαγωγῆ στοιχείων. Τὴν ἱστορία θὰ τὴν συνθέσῃ στὸ μυαλὸ του μέσω αὐτῶν ὁ ἀναγνώστης. Ἐπειτα δὲν εἶναι κανεὶς τόσοσιν μεγάλος, ὥστε νὰ μπορέσῃ ν' ἀρνηθῆ, ὅτι τὴν κρητικὴν ἱστορία ἐδημιούργησεν ὁ μεγάλος, πρᾶγματι, —ἐνεκα τῶν μεγάλων ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων του— κρητικὸς λαός. Ὅπως δὲ ποτε ὁμοῦ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἀγώνων ἠγήθησαν μεγάλοι ἀρχηγοὶ κατὰ καιροῦς, τῶν ὁποίων ἐπίσης δὲν μπορεῖ κανεὶς οὔτε τὴν συμβολὴν ν' ἀρνηθῆ, οὔτε τὴν ἡγετικὴν εἰδίτητα ν' ἀμφισβητήσῃ. Οἱ λόγοι ποῦ συνετέλεσαν, ὥστε νὰ μείνουν γνωστὰ μόνον τὰ ὀνόματα τῶν ἡγετῶν καὶ οὐκ καὶ τῶν ἀπλῶν ἀγωνιστῶν εἶναι γνωστοί. Ἡ δ' ἐπονόρθωσις αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς ἀδικίας εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἔργον τῶν συγχρόνων ἱστορικῶν. Πῶς ὁμοῦ νὰ γίνῃ αὐτὸ κατορθωτὸν πλήρως, ποῦ οἱ ἀνώνυμοι ἥρωες — ὄσων τοὺς ἄθλους καὶ τὰ ὀνόματα δὲν διέσωσεν οὔτε ἡ προφορικὴ παράδοσις τοῦλάχιστον — ἐνεῖναι ὀριστικῶς, δυστυχῶς, ἀγνωστοί; Αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ τὴν ἀναδρομὴν στὶς ἱστορικὰς πηγὰς, δηλαδὴ τὴν γνωριμία τῶν γνωστῶν ἀγωνιστῶν καὶ τῆς θέσεώς των μέσα στὶς γενικὲς συνθήκας ποῦ ἐπροκάλεσαν ἀφ' ἐνὸς τὴν ἐκρηξί τῶν γεγονότων καὶ τοὺς ἔφεραν ἀφ' ἑτέρου στὸ ἱστορικὸ προσκήνιον. Ἐτσι θὰ δοθοῦν τὰ τῶν ἡγετῶν εἰς τοὺς ἡγέτας καὶ τὰ τοῦ λαοῦ εἰς τὸν λαόν. Αὐτὸ δὲ εἶναι καὶ ἡ πραγματικὴ ἱστορία.

Ἀπόκειται λοιπὸν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἀναγνώστου καὶ τοῦ εἰδικοῦ ἐρευνητοῦ, τὸ νὰ μαντεύσῃ ὁ πρῶτος καὶ νὰ διακρίνῃ ὁ δεῦτερος τὰ αἷτια τῆς ἐξελέξεως τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, πίσω ἀπὸ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ἐπηρεάσαν — λόγῳ τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἰσχύος των — καὶ νὰ διεμορφώσῃ — ἢ καὶ τὰ ἐματαιώσῃ ἴσως — ἀσφαλῶς σύμφωνα μὲ τὰ συμφέροντα καὶ τὰς ἀντιλήψεις των. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ ἀναγνώστης καὶ ὁ ἐρευνητὴς εἶναι ὑποχρεωμένοι, ἐξ αἰτίας τῶν ἤδη διαμορφωμένων ἱστορικῶν πραγμάτων ὠρισμένης ἱστορικῆς περιόδου, νὰ ξεκινήσῃ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν ἐκείνων ποῦ ἡ προσωπικότης τους, ἢ κατάστασις τους καὶ ἡ αὐθόρμητη δράσις τους — μαζί μὲ τὴν γνώσιν τῶν αἰτίων εἰς τὰ ὅποια ὀφείλοντο ὅλα αὐτὰ — τοὺς ἐποθετήσαν ἐπικρατοῦς τῶν ἀγωνιστῶν, διὰ νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὰς ἱστορικὰς πηγὰς ποῦ εἶναι οἱ ἀπλοὶ καὶ ἀνώνυμοι ἀγωνισταὶ μαζί μὲ τοὺς ἡγέτας των καὶ ἀνήκουν πάντοτε εἰς ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα, καὶ τοῦ κρητικοῦ λαοῦ ἐν προκειμένῳ.

εἰς τοὺς ἀπογόνους του, τὸ ἔνδοξον παρεπώνυμον ἔμεινε ὡς ἐπώνυμον.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ὁ ἔγγονος τοῦ Σκορδילוγεώργη, Πῶλος, ἀναφέρεται ὡς Τσιριντάνης ἢ Τζιριντάνης, τὸ θρυλικὸν παρεπώνυμον ἐπεκράτησεν ὡς νεώτερον, τοῦ ἐνδόξου ὀνόματος τῶν Σκορδίλη.

Ὁ Πῶλος Τσιριντάνης, πλούσιος μεγαλοκτηνιατὴς καὶ μεταπολιτιστικὸς, ἀνεδέχθη ἀρχηγὸς ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Στρατῆκων - Τσιριντάνη, καὶ κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν Τούρκων διεκρίθη διὰ τὴν γενναϊότητα καὶ μαχητικότητά του. Ἄλλὰ προικισμένος καὶ μὲ λελογισμένον θάρρος, μὲ διπλωμα-

τικότητα καὶ διορατικότητα, ἀντεμετώπιζε μὲ ψυχραιμίαν τὰς δυσκόλους περιστάσεις καὶ κατῴρθωνε νὰ περιορίσῃ καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς κινδύνους ἀπὸ τὸν ἄμαχον πληθυσμὸν τῶν γυναικοπαίδων, ποῦ κατὰ μυριάδας εἶχον ζητήσῃ τὴν σωτηρίαν των, εἰς τὰ καταφύγια καὶ τὴν δυσπρόσιτον περιοχὴν τῶν λευκῶν ὀρέων.

Κατὰ τὰς ἐπανάστασεις τοῦ 1841, 1858 καὶ 1866 - 1868 ἀρχηγὸς ἐκ τῶν Τσιριντάνη ἐξελέγη ὁ Νικόλαος καὶ ὁ Χατζὴ Σταῦρος Τσιριντάνης. Κατὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878, ὁ Πῶλος, Ἄλεξανδρος καὶ Στυλιανὸς Τσιριντάνη. Καὶ κατὰ τὴν ἀπελευθερω-

ΚΡΗΤΕΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΥΚΛΑΔΑΣ ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

τικήν ἐπανάστασιν τοῦ 1895, ὁ Νικόλαος Τσιριντάνης, ἰατρός, ἀντεπροσώπευσε τὴν ἀρχοντικὴν οἰκογένειαν διακριθεὶς πάντοτε κατὰ τὰς σκληρὰς μάχας ἐναντίον τῶν Τούρκων διὰ τὴν γενναϊότητα καὶ αὐταπαρνήσιν του.

Εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα 1903—1908 διεκρίθη ὡς πολεμιστὴς ὁ Μάρκος Τσιριντάνης καὶ κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικόν, οἱ ἀδελφοὶ Ἀλέξανδρος καὶ Λάμπης Τζιριντάνης, ὑπηρέτησαν ὡς ἐβελονταὶ εἰς τὰ ἀνταρτικὰ σώματα τῶν Κρητῶν ἐν Ἠπείρῳ.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας διεκρίθησαν οἱ ἀπόγονοι τοῦ θρυλικοῦ Σκορδilogεώργη. Ὁ προμνησθεὶς, διαπρεπὴς ἰατρός Νικόλαος Τσιριντάνης, συνέγραψε μνημειώδη τρίτομον «Διπλωματικὴν καὶ Πολιτικὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς Κρήτης 1866—1868» θραβευθεὶσαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Καὶ ὁ υἱὸς τούτου Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, γεννηθεὶς τὸ 1903, διαπρέπει ὡς καθηγητὴς τῆς νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἠρίστυεν κατὰ τὰς σπουδὰς του εἰς τὰ πανεπιστήμια Μονάχου, Βερολίνου καὶ Ἀμβούργου, τοῦ ὁποῦ ἀνεκέρυχθη διδάκτωρ. Συνέγραψε καὶ πλείστας νομικὰς μελέτας εἰς τὴν Γερμανικὴν καὶ Ἑλληνικὴν καὶ ἐξέδωκε σύγγραμμα «Στοιχεῖα Ἐμπορικοῦ Δικαίου».

Ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, εἶναι ὁ τρίτος κατὰ σειρὰν καθηγητὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου ἐκ τοῦ ἐπιφανοῦς Οἴκου τῶν Σκορδίλη. Προὔπηρέτησαν αὐτοῦ ὁ ἀείμνηστος Ἀνδρέας Μ. Ἀναγνωστάκης καθηγητὴς τῆς ὀφθαλμολογίας (1826—1897), καὶ ὁ ἀνεμίος τούτου Ἀνδρέας Ἀνδρεάδης καθηγητὴς τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καὶ Στατιστικῆς (1876—1935).

—Κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1866—68 καὶ 1878, ὁ Θεόδωρος Στρατηγάκης, ὁ «καπετὰν Θεοδωράκης», μετὰ τὴν ἰδιόκτητον γολέτταν του, ἐφώδιεσε πλειστάκις μετὰ πυρομαχικὰ καὶ τρόφιμα τοὺς μαχομένους ἀγωνιστὰς τῆς Κρήτης, ἀμφὶ τὰ καταδρομικὰ τῶν Τούρκων.

Κλάδος τῶν Στρατῆκων—Σκορδίλη εἶναι καὶ ἡ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια τῶν Χιονιά.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1841 εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Τούρκων ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τοῦ πληρεξουσίου τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐμμανουὴλ Χιονιά καὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Μιχαὴλ Χιονιά.

Κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις 1458, 1866—68 καὶ τοῦ 1878, ὁ ἀρχηγὸς Μιχαὴλ Χιονιάς διέπρεπεν εἰς σκληροὺς ἀγῶνας καὶ διεκρίνεται διὰ τὴν γενναϊότητα καὶ μαχητικότητά του. Ἐπαυλαμβάνομεν καὶ σήμερον, ὅτι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν ἐτῶν 1866—68 γενικὸς ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Σφακίων ἀνεδείχθη ὁ Σταμάτιος Χιονιάς.

Εἰς συμπλήρωσιν τοῦ χρονικοῦ μας περὶ τῶν Στρατῆκων ἀναφέρομεν ὅτι ὁ θρυλικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστάσεων 1770 καὶ 1821 Μανούσος Κούτσουπας ἀποκατεσπᾶθη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ χωρίον Κυνήδαρος τῆς Νάξου, ὅπου ἤξιαθη νὰ ὑποδεχθῆ τὸν ἀείμνηστον βασιλέα Ὁθωνα, ἐπαραιοσημοφόρηθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἐδόθη σύνταξις

Εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνος μετὰ σκηνᾶς ἀπὸ τὸν βίον του ἀπὸ ἐκκλησίαν τῆς Κίμωλον τοῦ 17ου αἰῶνος ἔργον τοῦ ἱερέως Ἐμμανουὴλ Σκορδίλη

Πρὸς τὸν κ. Ἰωσήφ Ἀναγνωστάκη, Ἐνταῦθα

Εἰς τὸ νεοεκδοθὲν περιοδικὸν «Κρητικὸς» ἀνέγνωσα τὰ περὶ τῆς ἐκ Κρήτης μεγάλης μεσαιωνικῆς οἰκογενείας Σκορδίλη. Ὡς ἀπόγονος Κρητῶν ἐκ Σφακίων, ἐγκατασταθέντων εἰς Κίμωλον, μακρὰν τῆς ἐν Κρήτῃ—λόγῳ τῶν ἀτελετήτων ἐπαναστάσεων τοῦ λαοῦ—ἀφορήτου τουρκικῆς τυραννίας, χαίρω διὰ τὴν ἐργασίαν σας, ἧτις φωτίζει μίαν περίοδον τῆς κρητικῆς ἱστορίας, στενὴν σχέσιν ἔχουσαν μετὰ τὴν σημερινὴν ἑλληνικὴν ζωὴν. Διότι δὲν προσέφεραν οἱ Κρητες τὰ πάντα διὰ τὴν Ἐλευθερίαν μόνον. Τὸ σπουδαῖον εἶναι ὅτι, ἔκτισασόμενοι ἀπὸ τὴν ἐν Κρήτῃ συνεχῆ Ἐπαναστατικὴν θύελλαν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα ἀπὸ πρόσφυγες καὶ ἄστεγοι μετεβάλλ-

λοντο ταχέως εἰς θεμελιωτὸς ἐστιῶν πολιτισμοῦ καὶ εὐημερίας, διότι, πλην τοῦ πάθους διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἔφερον μέσων καὶ τὴν πολιτιστικὴν φλόγα τῆς εὐγενοῦς ράτσας των, ἀκολουθοῦντες δηλαδὴ τὴν πορείαν τῶν πάλαι ποτὲ προγόνων των τῶν μινωϊκῶν χρόνων.

Συναφῶς δύναμαι νὰ σᾶς ἀναφέρω, ὅτι μέλη τῆς οἰκογενείας Σκορδίλη διεκρίθησαν καὶ ὡς ἀγιογράφοι, τεχνίται ἀριστουργημάτων καὶ ἰδρυταὶ ἰδίας ἀγιογραφικῆς Σχολῆς κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα. Οὕτως εἰς τὴν γενετήριάν μου Κίμωλον σώζονται εἰκόνες, ἔργα τοῦ ἱερέως Ἐμμ. Σκορδίλη, εἰς δὲ τὴν νήσον Μήλον σώζονται ἀγιογραφικὰ ἔργα τοῦ Ἀντωνίου Σκορδίλη. Σᾶς ἀποστέλλω δὲ μίαν φωτογραφίαν εἰκόνας τοῦ πρώτου.

Ἀθῆναι 23—12—1958

Μετὰ πάσης τιμῆς
Πρωτοπρεσβ. Ἰωάν. Σπ. Ράμφος

ἀρχηγοῦ καὶ κατὰ τὸν θάνατόν του συμβάντα εἰς ἡλικίαν 127 ἐτῶν, τῷ ἀπενεμήσανται τιμαὶ στρατηγοῦ. Ὁ Μανούσος Κούτσουπας ἀφῆκε υἱὸν πὸν Γιακουμὴ Κούτσουπα, τοῦ ὁποῦ σῶζονται ἀπόγονοι εἰς Νάξον εὐημεροῦντες. Τοῦ υἱοῦ τούτου, Μανούτσου Κού-

τσουπα, τὴν θυγατέρα Αἰκατερίνη, ἔλαβε σύζυγον ὁ Σταμάτιος Δελερές, τοῦ ὁποῦ ὁ υἱὸς Μανούσος Δελερές, συνταγματάρχης τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, εἶναι ὁ περίφημος Μακεδονομάχος ἀρχηγός, ὅπως καὶ ὡς βουλευτὴς Πανασιᾶς διεκρίθη εἰς τὴν πολιτικὴν.

ΓΙΑ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΝ ΟΛΟΙ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Οί σαράντα αιώνες πολιτισμού και ιστορίας του κρητικού λαού, τής ηρωικής ράτσας τής πολυβασανισμένης μεγαλονήσου της Μεσογείου που σαν κάποιον σύμβολό της είναι ο λεβεντογε-

πώς διάβαζαν ένα θαυμάσιο προϊστορικό παραμύθι. Πώς να πιστέψουν οι άνθρωποι, πώς εκείνοι οι μεγαλόψυχοι ηρωικοί άνθρωποι, που μάχονταν με τον τότε κόσμο και συχνά και με τους θεούς, είχαν ζήσει πραγματικά κι ότι, εκτός από την παλληκαριά, είχαν πραγματικά δημιουργήσει και τον πολιτισμό που ζωντάνευε το «παραμύθι» του Όμηρου. Κι ακόμη περισσότερο, που να φαντασθούν οι άνθρωποι, πώς οι όμηρικοί Κρητικοί που πολεμούσαν πρώτοι στους πρώτους είχαν ως τότε αρκετές εκατοντάδες χρόνια ιστορία δράσεως και πολιτισμού κι ότι ήταν οι έκπολιτιστικοί διδάσκαλοι των άλλων Έλλήνων και γε-

την ανάστασι των Μυκηνών ο πρώτος και τής Κνωσού ο δεύτερος. Αυτά ήταν τα κέντρα δυο πολιτισμών, του Μυκηναϊκού και του Μινωϊκού, που ο πρώτος—όπως αποδείχτηκε επιστημονικά στις μέρες μας—ήταν συνέχεια του δεύτερου. Ο Σλήμαν με τις έρευνές του στην Τροία και στις Μυκήνες στα 1870-73 και στα 1876 απέδειξε πως οι όμηρικοί ήρωες—φυσικά δέ και οι Κρητικοί—ήσαν όχι μόνον ύπαρκτα πρόσωπα, μα και πραγματικά έκρηκτικές φυσιογνωμίες, εκπρόσωποι ενός μεγαλόπνοου, ανήσυχου και χεροδύναμου λαού—του ελληνικού, που έτοποθετείτο με πάταγο στο ιστορι-

που ήταν το χαρακτηριστικό κέντρο του πολιτισμού του νησιού του Μίνωως. Ποιά ήταν η σημασία των ανακαλύψεων του Έβανς; Ότι ένας άλλος τέλειος πολιτισμός, ελληνικός κι αυτός, είχε προηγηθεί του Μυκηναϊκού, πολλές εκατοντάδες χρόνια ενωρίτερα, πολύ πέραν τής εποχής, που οι ιστορικοί ως τότε ονόμαζαν προϊστορία. Έτσι ένας δυναμικός και πολιτισμένος λαός, ο Κρητικός λαός, ξεπετάχτηκε απ' τα σκοτάδια των μακρινών αιώνων και τοποθετήθηκε αυτόδυναμη στην αγωγή τής Ιστορίας.

ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΣΥΜΒΟΛΑ ΠΟΥ ΜΙΛΟΥΝ

Κανένα από τα εύρηματα του Σλήμαν στις Μυκήνες δεν έφανέρωνε πως οι Μυκηναίοι γνώριζαν γραφή. Ο Έβανς όμως στην Κρήτη βρήκε κάτι πινακίδες με παράξενα γραφικά σύμβολα, που δεν έμοιαζαν για γράμματα γνωστού αλφάβητου, πολύ δε περισσότερο βέβαια δεν έμοιαζαν με τα κλασσικά ελληνικά. Υπήρξε πάντως εξ αρχής η υπόνοια πως τα «παράξενα αυτά σύμβολα» ήταν μυημεία κρητικής γραφής. Έτσι βρέθηκε πρώτα μία ιερογλυφική γραφή, μία συλλαβική αργότερα που ονομάστηκε «γραμμική Α» και κατόπιν μία άλλη, ή «γραμμική Β».

Τί έλεγαν τα γραφικά αυτά μυημεία; Ποιάς λαλιάς ήταν σύμβολα; Πολλοί αγωνίστηκαν να λύσουν το νέο αυτό επιστημονικό πρόβλημα, ανάμεσα στους οποίους είναι ο Άγγλος κ. Μάικ Βέντρις κι ο Έλληνας κ. Κώστας Κτιστόπουλος, του οποίου μάλιστα οι εργασίες—καθώς φαίνεται από τα δημοσιεύματα που βλέπουν κατά καιρούς το φώς τής δημοσιότητας—έχουν προχωρήσει πολύ.

ΚΑΙ ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΜΥΚΗΝΑΙΟΙ ΜΙΛΟΥΣΑΝ ΚΙ ΕΓΡΑΦΑΝ ΕΛΛΗΝΙΚΑ!

Στά 1939 ο Άμερικανός καθηγητής κ. Κάρλ Μπλέγκεν ανέκάλυψε στην Πύλο τής Πελοποννήσου τις πρώτες πινακίδες με «γραμμική Β» γραφή και στα 1952 βρέθηκαν κι άλλες πολλές. Τον άλλο χρόνο ο Άγγλος καθηγητής κ. Ουάιθς ανακάλυψε στις Μυκήνες ανάλογες πινακίδες «γραμμικής Β» γραφής, καθώς και στον Όρχομενό τής Βοιωτίας, στας Θήβες και στην Έλευσινα.

Έτσι λοιπόν υπήρχε πιά η βεβαιότης, ότι η κρητική «γραμμική Β» γραφή, δηλαδή η γραφή των χρόνων περίπου τής υστερομινωϊκής περιόδου του κρητικού πολιτισμού, ήταν και γραφή τής ηπειρωτικής Ελλάδος. Άς υπενθυμίσουμε εδώ, ότι η τελευταία περίοδος του κρητικομινωϊκού πολιτισμού είναι πλέον Μυκηναϊκός πολιτισμός. Τί σημαίνει αυτό; Ότι, όπως άφητηρία του ελληνικού πολιτισμού—μέσω του Μυκηναϊκού—είναι ο κρητικός, έτσι και η γραφή, άρα η γλώσσα, των Έλλήνων τής ηπειρωτικής Ελλάδος, ή μητέρα τής ελληνικής γλώσσας, όπως την ξέρομε από τα κλασσικά ελληνικά χρόνια, ήταν και γλώσσα των Κρητικών Έλλήνων των μινωϊκών χρόνων. Αυτό είναι ένα πρώτο συμπέρασμα των σχετικών έρευνών.

Η ΜΕΓΑΛΟΥΡΓΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Η αδιάκοπη εργασία των επιστημόνων, ή ανήσυχη προσπάθεια, ή εμπειρεία και ή γνώσι φώτισαν την μεγαλυργό Ιστορία τής Κρήτης. Σήμερα πιά ελάχιστα σημεία τής μεγάλης αυτής υποθέσεως μένουν κάπως άξεδιάλυτα. Την άρχη τής Ιστορίας αυτής, που χάνεται στα βάθη των αιώνων και που δεν την διδάσκονται δυστυχώς στα σχολεία τα Κρητικόπουλα, θα την παρακολουθήσουμε από τις σελίδες του «Κρητικού», όσο πιο σύντομα μās υποχρεώνει ο όγκος της και το γεγονός ότι, από την περίοδο ίδιως των Ιστορικών χρόνων, το υλικό της έχει καταγραφηθεί σε αρκετά καλά βιβλία, τα όποια είναι, ως γνωστόν, στη διάθεσι εκείνου που θά φιλοτιμηθή να τα βρή και να διαβάσει.

Γεγονός είναι βέβαια, ότι το περιοδικόν αυτό έχει υποχρέωσι και προορισμό να δώσι στους αναγνώστες του την Ιστορία τής Ιδιαιτέρας μας πατρίδας. Είναι όμως αυτό ένα πρόβλημα που θά αντιμετωπισθή με πρώτη ευκαιρία. Πιο μπροστά έκρινε σκοπιμότερο ν' ασχοληθή με την σύγχρονη Ιστορία τής Κρήτης, όπως αυτή έμφανίζεται από τον β' παγκόσμιο πόλεμο και έξης, που, ενώ είναι ή «ζώσα πραγματικότητα» του νησιού μας, είναι τόσο λίγο γνωστή όσο και ή προηγούμενη.

Η σύγχρονη αυτή Ιστορική έρευνα τής Κρήτης θά είναι γενική. Καθάρως ιστορική. Γεωγραφική και αίκονομική. Πολιτική και πολιτιστική. Άνθρωπολογική

και πνευματική. Έρευνα των ήθών και έθιμων του Κρητικού λαού, των επαγγελμαμάτων του τής εν γένει σημερινής καταστάσεώς του, ώστε να δοθή μία πλήρης εικόνα τής θέσεώς τής Κρήτης και του Κρητικού λαού στον σύγχρονο κόσμο, για να γνωρίσουν όλοι, και οι Κρητικοί και οι φίλοι τής Κρήτης, την Ιστορία αλλά και τή σύγχρονη φυσιογνωμία του νησιού μας.

ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Την 1ην Δεκεμβρίου έκλεισαν 45 χρόνια από τότε (1-12-1913) που έγινε ή επίσημος ανακήρυξις τής Ένωσεως τής Κρήτης με την λοιπήν Ελλάδα. Το γεγονός αυτό—που το έχαιρέτισεν εν εξάλλω ένθουσιασμού δ βασιανισμένος κρητικός λαός—είναι ένας ιστορικός σταθμός, αλλά και το φυνικόν αποτέλεσμα πολλών αίματηρών αγώνων, που έματαιώσαν τα σχέδια όλων εκείνων—ντόπιων και ξένων συμφεροντολόγων—που είχαν αντιδράσει. Είναι όμως ή επέτειος αυτή κάπως επίκαιρος, από τής πλευράς ότι το έτος αυτό έκτυπήθη εν των νότων ο αγών των κατοίκων μιας άλλης ηρωικής νήσου τής Ελλάδος, τής Κύπρου, δια τής αποδοχής του βρετανικού σχεδίου που, κατά την γνώμη πολλών πολιτικών παραγόντων, αποτελεί τον ένταφιασμόν του κυπριακού ζητήματος. Δεν πρόκειται να ένταφιασθή βεβαίως ή Κύπρος, διότι αγρυπνεί ο μαχητικός λαός της. Οί παράγοντες μόνον εκείνοι που σκέπτονται και ενεργούν διαφορετικά θά άντιληφθούν συντόμως, ότι «έμπεσοῦνται εις λάκκον όν ώρουσαν».

Σπουδαία αρχαιολογικά εύρηματα τής Ίεραπέτρας.

νικώτερα τής ανατολικής λεκάνης τής Μεσογείου;

Ήλθε όμως ή επιστήμη και απέδειξε πως το «παραμύθι» του Όμηρου ήταν μία Ιστορική πραγματικότητα.

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΣΤΗΝ ΑΥΓΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Δυό σοφοί αρχαιολόγοι του περασμένου αιώνας, ο Σλήμαν και ο Έβανς, πραγματοποίησαν με τις ανασκαφές τους

κό προσκήνιο του δυτικού κόσμου. Τα εύρηματα μάλιστα των Μυκηνών αποδείκνυαν πως ο πολιτισμός που περιέγραψε ο Όμηρος ήταν όχι μόνο πραγματικότες, αλλά και ο πρώτος πολιτισμός του δυτικού ήμισφαιρίου τής γής.

Ο Έβανς στην Κρήτη αργότερα, στα 1895, άνάστησε με τις ανασκαφές του τον Κρητικό ή Μινωϊκό πολιτισμό, ξεσκεπάζοντας τα έρείπια τής Κνωσού,

ρος του εξωφύλλου του πρώτου τεύχους μας, δεν βαρύνουν παντελώς στην βιολογική ηλικία του, αλλά στην καταγωγή του. Οι εκατονταετηρίδες αυτές, που χωρίζουν τους ρυτοφόρους νέους τής εικόνας των σελίδων αυτών από τον εικονιζόμενο επίσης σύγχρονο Κρητικό λιβέντη και την άεράτη Κρητικοπούλα, άποτελούν μία Ιστορική συνέχεια, που δεν χωρίζει αλλά ένώνει τους σύγχρονους Κρητικούς με τους μινωϊκούς προγόνους των, που υπήρξαν οι πρώτοι θαλασσοπόροι του κόσμου κι οι πρώτοι Έλληνες που δημιούργησαν τέλειο τεχνικό πολιτισμό—που τον θαυμάζει ο σημερινός κόσμος τής άπαραμίλλης τεχνικής τελειότητας—πολιτισμό ο οποίος έξηπλώθη αργότερα σ' όλη την Ελλάδα και μέσω αυτής σ' όλοκληρο τον κόσμο.

Και τί σημασία έχει αυτό; Μα την σημασία που είναι—ας πούμε—υποχρεωμένος να διδη κάθε λαός στην γνώσι τής καταγωγής του και φυσικά και των υποχρεώσεών του έναντι αυτής, χάριν του δικού του μέλλοντος, αλλά και του μέλλοντος όλων των λαών.

Το έτος 1952 έχει σοβαρή σημασία για την Ιστορία μας. Τότε έλαβε χώραν ένα σοβαρό γεγονός, που άνεστάτωσε τους αρχαιολόγους και τους Ιστορικούς και φώτισε πολύ την Ιστορία μας. Διαβάστηκε ή μινωϊκή γραφή, θέμα για το όποιο θα γράψουμε προσεχώς, αυτή που ως τότε οι ειδικοί ονόμαζαν «γραμμική Β». Και ανακαλύφθηκε, πως ή γλώσσα των Μυκηναίων ήταν Έλληνική, άρα και ή Κρητική.

ΕΝΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΕΓΙΝΕ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Μέχρι πριν από λίγες δεκαετίες, εκείνοι που διάβαζαν τον Όμηρο, πίστευαν

Από τους θησαυρούς τής Κνωσού

Τμήμα του ανακτόρου τής Κνωσού

ΤΑΞΕΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

ΣΤΗΝ ΩΡΑΙΑ ΕΛΟΥΝΤΑ

Του λογοτέχνου κ. Ν. ΣΤΡΑΤΑΚΗ

"Όταν αποβιβαστήκαμε στην προκυμαία της Έλούντας το φως της μέρας είχε πνιγεί πίσω από το «θουνόν» το λυκόφως άρχισε να ρίχνει τους σκούρους ιστούς της άραχνης, ως πού σιγά-σιγά το τοπίο βυθίστηκε και φάνταζε αμφίβολο μέσα σ' ένα μελανιασμένο φόντο.

Η σελήνη δέν είχε ακόμη ροδίσει τον ορίζοντα και μόνο το φως των ασθениικών άστρων πού τρεμόσβυνε από ψηλά έδινε μιá σκοτεινή φωτισκίαση στο συνθετικό τοπίο. Πέρα χαμηλωμένη προς το βουνό, ή μεγάλη άρκτος με τὰ λαμπερά της άτέρια σημάδευε τὸ βορρά και διαλαλούσε τὴν τιμητική της θέση ανάμεσα στο άνώνυμο πλήθος των άστριών.

Η νύχτα είναι ντυμένη όλη της τὴ μεγαλοπρέπεια. Η άόρατη θεότητα έχει θάλει τὸ δάκτυλο στὰ χείλη και έχει επιβάλει παντοῦ τὴ σιωπή και τὴ γαλήνη. Τίποτε δέν διαφαλάσσει. "Όλα άφουκράζονται τὴ βαθείά σιωπή. Μόνο κάτω στο μῶλο ή θάλασσα όχι να πείσ πως κάνει θόρυβο, μ' άφίνει κάτι σαν στεναγμό, κάτι σαν σμίξιμο έρωτικών φιλιών.

Πάνω απ' τὸν εξώστη τοῦ ξενοδοχείου παρακολουθῶ τὴν άνατολή τὴς σελήνης. Πέρα στο μακρονήσι, πίσω από μιá κορυφή έχει ανάψει πυρκαϊά και ή λάμψη της γλωσίζει και καταλάμπει όλο τὸ διάσελο τοῦ βουνού. Η πυρίνη κόμη τὴς σελήνης άρχισε να φαίνεται. Μιá πελώρια σφαίρα πού τὸ φασερό τοῦ Ηραίστου τὴν πυράκτωσε ως τὸ έσχατο μόριο τοῦ κέντρου ανεβαίνει, ανεβαίνει με αὐτοδύναμη μαγνητική έλξη. Η θαμπάδα πού σκέπαζε τὸ τοπίο άρχίζει να διαλύεται. Τώρα ή Σελήνη σαν φιλάρεσκος Νάρκισσος πέφτει κι' αντιφεγγίζεται μέσα στη θάλασσα. Τὸ ψυχρό της φῶς ανοίγει ένα διάδρομο στὰ γαλάζια νερά. Ένας φωτεινός και κρουστάλλινος δρόμος ανοίγεται μέσα στη θάλασσα πού ή διαύγεια του φτάνει ως τὸ βυθὸ πού σ' άφίνει να δεις τὸ ψάρι πού ήσυχάζει και τὸ φύκι πού άγχοσαλεύει.

"Όλα τριγύρω έχουν πάρει τὴν φωτεινή ωχρότητα πού χύνει τὸ ψυχρὸ φῶς. Ένα άπατηλὸ θέαμα σὲ ξαφνιάζει. Σὲ μιá άπόσταση ή θάλασσα έχει

ἀλλάξει μορφή και παράσταση. Βλέπεις τὴν υδάτινη έκταση σαν να τὴν μάλωσαν ὄγκοι μαρμάρων και βράχων, και σαν μιá μαγική δύναμη να μετατόπισε τὰ χθεσινά ὄρια τὴς ξηρᾶς και τὴς θάλασσας.

Τὰ στίτια των άπέναντι χωριών καθὼς ἦσαν ήσυχασμένα στα ριζώματα των ὑψώματων, ἔτσι σ' ένα συγκεχυμένο σύμπλεγμα, βρέθηκαν με τὴν αντανάκλαση τὴς σελήνης να καθρεφτίζουνε τὴ λευκή σιλουέττα τους στο βυθὸ τὴς θάλασσας. Έκει ένα επίμονο βλέμμα διέλυε τὴν άπάτη, κι' έβλεπε μέσα στα γαλάνα νερά τις λευκές σιές των σπιτιών να πάλλουν και να γεννοῦν στὴν ήσυχία τὴς νύχτας ένα νέο κόσμο υδάτινο και μαγευτικό. Θάλαγε κανείς πὼς ἦταν ή ὥρα πού ή ὕλη είχε χάσει τὴν διάστασή της και τὰ στοιχεία είχαν μεθύσει σὲ μιá τρελλή μέθεξη ὑπεροπία και μαγευτική.

Μακριά, στο βάθος ὁ βράχος τὴς Σπιναλόγκας, τὸ κατοικητήριο των λεπρών, προβάλλει τὸν ὄγκο του μπροστά από τὸ φωτισμένο άκρωτήρι τοῦ Άφορεμένου. Τὸ μακρονήσι με τὴν κυματισμένη ράχη του, σαν ένα πελώριο ζωντανὸ μπρουμουτισμένο, δροσίζει τὰ πλευρά του καθὼς τὸ θαλασσινὸ νερὸ φωσφορίζει από τις φωτομαρμαρυγές τὴς σελήνης. "Όλόγυρα τὰ ὑψώματα με τις δεσποτικές κορυφές και τις γδαρμένες πλευρές κόθουν ψηλά τὸν ορίζοντα για να περιοριστεί και να τονιστεῖ περισσότερο ή λίμνη τὴς άκύμαντης θάλασσας.

Η ὥρα είναι περασμένη και τὰ πάντα ήσυχάζουν. Μόνο στο μῶλο είναι ψαρᾶς μπαίνει στη θάρκα και ξεκινά για να ρίξει τὰ δίχτυα του. Άκούεται τὸ άπαλὸ πάφλασμα τοῦ κουπιού. Πέρα στο χωριὸ γαυγίζει ένα σκυλί και κάποιο φῶς τρεμοσβύνει ασθениικό. Η Μεγάλη Άρκτος χάνεται πίσω απ' τὸ βουνὸ τραβώντας τὴν αστρική οὐρά της. Τὸ τοπίο βρίσκεται στὴν ὕψηλὴ του μεγαλοπρέπεια. Οἱ ὕρανοι από ψηλά διηγοῦνται δόξα Θεοῦ και τὸ τοπίο αὐτὴ τὴν ὥρα στὸν άνθρωπο, πού τὸ κυττάζει με τὰ μάτια τὴς ψυχῆς γεννᾶ μέσα του ένα βαλπουργικό ρίγος. Αὐτὸ πού δυναμώνει τὴν πίστη στη θεία δημιουργία.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΣΗΤΕΙΑ, Δεκέμβριος. (Τοῦ άνταποκριτοῦ μας). — Συνεχίζοντας τὴν έρευνά μας για τὴν οικονομική κατάσταση εν γενέει τὴς περιοχῆς τὴς έπαρχίας Σητείας, αναφερόμεν τὰ σπουδαιότερα έξαγωγίμα προϊόντα, πού αποτελοῦν και τὴν οικονομική βάση τὴς περιοχῆς αὐτῆς, των ὁποίων τὴν μέσην έτησίαν παραγωγήν εις ὁκάδας αναφεράμεν εις σχετικόν πίνακα τὴς άνταποκρισῆς μας, ή ὁποία έδημοσιεύθη εις τὸ προηγούμενον τεῦχος. Ταῦτα εἶναι: τὸ έλαιον και οἱ έλαιοπυρήνες, ή άραχίς, τὰ κίτρα, τὰ χαρούπια, ὁ σίνος, ή σουλτανίνα και τὸ μέλι, διότι ή έπαρχία Σητείας έχει ανεπτυγμένην μελισσοκομίαν, διαθέτουσα σήμεραν άνω των 3.000 ευρώπαϊκῶν κυμελών.

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΙΣΤΙΣ

Η ὡργανωμένη πιστωτική ενίσχυσις των γεωργῶν διενεργεῖται ὑπὸ τὴς Α. Τ. Ε. διὰ τοῦ συνήθους τρόπου πᾶν μικροπροθέσμων δανείων. "Αν και, ὡς γνωστόν, δέν εἶναι λυσιτελής, άποτελεῖ εν πάση περιπτώσει τὴν πρώτῃν αξίαν λόγου ὡργανωμένην ενίσχυσιν των άγροτῶν από τὴς εποχῆς τὴς άπελευθερώσεως μας από τὸν τουρκικόν ζυγόν.

Προηγούμενως τὸν σκοπὸν αὐτὸν άπειριότο να εκπληρώσῃ τὸ εν Σητεία λειτουργοῦν ὑποκατάστημα τὴς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς και πρὶν από πολλὰ χρόνια τὸ εις τὸν "Άγιον Νικόλαον εὑρισκόμενον ὑποκατάστημα τοῦ κοινοφελούς Ταμείου Κρήτης. Αὐτὸ ὅμως, λόγω και τὴς μακρινῆς του άποστάσεως από τὸν Σητεϊαν—80 χιλμ. ήμικιλικῆς τότε ὁδοῦ— αλλά και δι' άλλους λόγους, μηδισμινῆν μόνον πιστωτικὴν ενίσχυσιν παρεῖχεν εις τοὺς γεωργούς μας, ή ὁποία περιωρίζετο μόνον εις μεγαλοπαραγωγούς.

Ο σκοπὸς πού ιδρύθη ή Α. Τ. Ε. ἦτο να άπαλλαγοῦν οἱ γεωργοὶ από τοὺς ποκογλύφους, επίσης δε να ενισχυθοῦν με τὴν χορήγησιν λιπασμάτων και φαρμάκων και να ὡργανωθοῦν αἱ γεωργικαὶ δισηχαναίαι και ή έμπορία των άγροτικῶν προϊόντων. "Αν και τὸ θέμα εἶναι γενικώτερον και δέν εἶναι τοῦ παρόντος, πρέπει να εἴπωμεν, ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτὸς θά εἶχεν επιτευχθῆ αν ή κατὰ καιροὺς διοίκησις τὴς Α. Τ. Ε. και τὸ κράτος είχαν ὀρθολογιστικήν άγροτικήν και έξαγωγικήν πολιτικήν, και αν ή Α. Τ. Ε. εἶχε διαθέσιμα διὰ μακροπροθέσμους τοποθετήσεις και δάνεια.

ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Τὸ σπουδαιότερον επίτευγμα εις τὴν έπαρχίαν μας εἶναι οἱ άγροτικοὶ συνεταιρισμοί, εις τὴν ὁργανώσιν και τὴν πρόοδον των ὁποίων οἱ ὑπάλληλοι τὴς Α. Τ. Ε. μαζί με τοὺς ντόπιους ιδεολόγους συνεταιριστάς—ιδίως διδασκάλους— ειργάσθησαν πράγματι ιεραποστολικῶς. Οἱ Συνεταιρισμοὶ οὔτοι, καιτοι παρουσιάζουν πολλὰ διὰ διαφόρους λόγους ελαττώματα, άπετέλεσαν εις τὰ δύσκολα αὐτὰ χρόνια τὴν μοναδικὴν έλπίδα των γεωργῶν μας.

(Συνέχεια εις τὴν σελίδα 26)

—Μην είσαι κακός Χατζή. Τό χωριό σ' αγαπά.

—Στ' όνομά μου άμνοει!! Καί ποιός καταδέχτηκε νά μου πη καλημέρα, όξω από την έκκλησιά; Έρώτηξέ με κανένας άν έχω νά φάω; Μόνο στό σπασίδι τής έκκλησίας άνοίγουν τά μάτια ντως καί με θωρούνε. «Όρίστε Χατζή Μανώλη! Κάμετε τόπο στόν Χατζή! Δόσπου τό κερι, μωρέ Δημητρό. Σταθήτε κοιτά του μαθητούδια νά του καλαναρχάτε...». Γιατί τρέμουμε μήν άφήσω νά πη τά εύλογητάρια ό Άσκορδαλής καί χάσει τό Μισίρι ρύζι... Μην θωρείς; Του λόγου σου είσαι γραμματιζούμενη καί καταλαβαίνεις τί έστι κόσμος. Έρχεται τό έλάχιστο πότε πά. τε καί μου πιάνεις κουβέντα.

Τώρα καταλάβαινα την κακία του. Τόφερνε βαριά πώς δέν ήταν τίποτε άλλο για τους ανθρώπους του χωριού παρά ένας καλός ψάλτης.

Κι' άλήθεια, είτε γιατί 'ταν γκρινιάρης καί μισομίλητος, είτε γιατί ή μισανθρωπία γεννά άντιπάθεια, είτε άκόμη από κουφότητα οι συχωριανοί άπόφευγαν την παρέα του. Καθώς μάλιστα ήταν μισότυφος κι' έλεγαν πώς δέν τους διάκρινε στό δρόμο σάν τόν άπαντούσαν, δέν τούλεγαν ούτε τό «Καλημέρα» που άνταλλάσσουν άκόμα κι' οι έχθροι στό χωριά.

—Μά κι' έσύ, Χατζή, θαρρώ πώς δέν τους πολυχωνεύεις.

—Αγάπα με νά σ' αγαπάω, θέλε με νά σε θέλω, λέει ή μαντινάδα κυρία Δασκάλα. Δέ πάω δά νά τους κάμω καί ντεμενάδες. Καθένας τή δουλειά του την άνάγκη μου έχουνε, τή δική τους δέν έχω. Μά για τόυτο με νευριάζουνε τά καλοπιάσματά τους στην έκκλησιά. Όσο τους άκούω νά με παρακαλούν, έτσι μου λέει τό «διάλογο πούχω μέσα μου, νά κλειδώσω τά χείλια καί νά μήν πώ λέξη. Τους φτάνει καί τους παραφτάνει, ό Άσκορδαλής.

—Γιά τό χατήρι μου, Μανώλη, θά τό πηξ άπόψε στόν έσπερινό τό δοξαστικό

τής Κασσιανής «Αύγουστου μοναρχή-σαιτος επί τής γής...».

Τί ώραίτα που τό λές κάθε χρόνο!

—Μετά χαράς σου, νά τό πώ, Κυρία Δασκάλα.

—Καί τής Καταβασίες αύριο, έ;

—Καί τής Καταβασίες, άφού τό θές.

—Καί τους Αίνους καί τό «Έ Παρθένος Σήμερον».

—Όλα για τ' άκριβό σου τό χατήρι θά τά ψάλω μοναχός μου έφέτος.

“Ετσι κέρδιζα την ύπόθεση. “Ημουνα σίγουρη για τή συγκίνηση τής άλλης μέρας.

Ευπνούσα με την πρώτη καμπάνα, νάκούσω τό «έκ νυκτός όρθρίζει τό πνεύμα μου», που άχούσε στην άδεια άκόμη έκκλησιά σάν θριαμβευτικό κι' ύποσχετικό σάλπιγμα για τόν “Ορθρο.

Βουβής, μακρόσυρτες λιτανείες, οι Ίσκιιοι τών συχωριανών μου, γιόμιζαν λίγο λίγο την έκκλησία, ως που πύκνωσε καί στοιβαζόταν όλο τό χωριό μέσα σ' αυτήν κι' ό πολυέλιος π' άναβε σε όλη τή δόξα του, φώτιζε πρόσωπα γελαστά μεταρσιωμένα, μακάρια, δίχως έγνοιους που ύμναναν σε θυμίαμα τόν καλλίτερο έαυτό τους.

Κοιτάζοντας, τέτοιες ώρες, τους συντοπιτές μου κι' άκούγοντας τή μελωδική φωνή του Χατζή Μανώλη νά ύψωνεται, τότε ικετήρια, τότε θριαμβική καί νά γίνεται, τότε ύμνος καί τότε λυγμός, αίσθανόμου πώς ήταν δικό της τό θάμα έτούτο τής συναδέλφωσης κι' ό ταπεινός ψάλτης έπαιρνε τότε στό μάτια μου ύπέμετρες διασπάσεις κι' ύψωνόταν σε σύμβολο που κυριαρχούσε επάνω μας λυτρωτικά με την υπεράνθρωπη γοητεία του.

Πέρασαν δέκα χρόνια χωρίς νά κατεβώ. Χριστούγεννα στό χωριό μου... Είχα ξεμακρύνει πολύ από την Κρήτη, με χώριζαν τώρα θάλασσες που για νά τις περάσω μόνο για άπλη εύχαρίστησή μου, θάταν άληθινός άθλος.

“Υπάρχουν όμως κι' άνεπιθύμητα ξαφνικά καλέσματα που δέν άντιστέκεται σπή φωνή τους καμμία κακοπάηση καί καμμία φουρτούνα.

Θλιβερά μηνύματα γι' άρρώστειες, με την άπειλή του θανάτου πίσω τους, μ' έκαμαν νά βρεθώ ξαφνικά φέτος μέσ' την καρδιά του χειμώνα στό νησί μου. Ό κίνυτος που φοβήθηκα, είχε περάσει καί τά Χριστούγεννα στόν αγαπημένο έτούτο τόπο, με τής θερμές θύμησες, με γέμιζαν εύτυχία στην προσμονή τους. Μά πόσο άλλοιώτικα παρουσιάστηκαν στό μάτια μου. Νάχε μέσα μου πεθάνει ή γοητεία κι' ή ζέστα τής χαράς ή όλα νάχαν άλλάξει γιατί δέν άντηχούσε πιά μέσ' την έκκλησιά ή μελωδική φωνή του Χατζή Μανώλη;

Γερασμένος κι' όλοστραβός, δέν έβλεπε νά διαβάξη, καί νέοι ψαλτάδες είχαν πάρει τή θέση του. Στο παλιό γνώριμο σπασίδι, άλύγιτος, κορδωμένος ό δάσκαλος του χωριού, έψελνε με παράφωνους λαρυγιοισμούς, τά τρυφερά τροπάρια τής έορτής, άνάμεσα στό χορό τών μαθητάνων του που τόν συνόδευαν με τετραφώνια.

ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Σ Τ Ρ Α Τ Η Γ Ο Υ Ι. 'Α λ ε ξ ά κ η: «Έ Μονή 'Ανωπόλεως». Έ θρησκεία καί ή πατριδα στάθηκαν τά ιδανικά για τά όποία άγωνίστηκε πάντα ό σεμνός στρατιώτης καί άνθρωπος κ. 'Ιωάνν. 'Αλεξάκης. Καρπός τής βαθείας τούτης αγάπης του είναι καί τό καινούργιο βιβλίο του που άποτελεί μικρή συμβολή στην ιστορία του νησιού μας. Δέν είναι πρώτη φορά που ό κ. 'Αλεξάκης άσχολείται με την ιστορία του τόπου μας. Έ νέα του προσφορά άναφέρεται σε μιá ιστορική Μονή που στάθηκε έθνική φωλιά στους άγώνες του νησιού καί που έσπερείτο γραπτής ιστορίας. Έ θέσις του μοναστηριού, ή 'Ίδρυσις, ή σφαγή καί ή καταστροφή του κατ' ή έθνική δράση καί ή επανίδρυσή του από τόν Καλλίνικο Δασκαλάκη, τό μοναχολόγιον, ό προστάτης άγιος, ή σημερινή κατάσταση καί έρευνώνται καί περιγράφονται από τόν φιλόστορα στρατηγό.

Έπισκόπου 'Αρκαδίας Τιμοθέου: «Ένας σύγχρονος άγιος καί ή ιερή Μονή Κουδουμά. Νοστοαλγός τής αγιότητας έμπνευσμένος από τό παράδειγμα ενός νέου άγίου ό 'Επίσκοπος 'Αρκαδίας μάς δίδει στό κομψό βιβλιαράκι του, περιεκτικά τή ζωή καί τή δράση του άγίου Παρθένιου, κτήτορος τής Μονής Κουδουμά Μεσσαόας. Παρακινημένος ό λόγιος 'Επίσκοπος από τή σκέψη πώς δέν πρέπει νά μένη άγνωστος ή φωτεινή προσωπικότητα ενός όδηγου καί κοινωνικού άναμορφωτή καθώς καί ή ιστορία του άσκητικού Μοναστηριού, μάς προσφέρει σελίδες άγνωστες στην ιστορία τής έθνικής καί τής θρησκευτικής του νησιού μας, άποκαλύπτοντας μιá ήρωική ψυχή καί ένα μνημείο.

Βαγγέλη Γρατσέα: «Όδη στή φλόγα». Πιστός στόν παλιό τρόπο

Τό βλέμμα μου στράφηκε έρευνητικό, ζητώντας τό Χατζή Μανώλη.

Δέν είχε πιά θέση στό σπασίδι που ήταν για τους ψαλτάδες καί τους νοικοκύρηδες του χωριού.

Καμπουριασμένος σε μιá γωνιά, άκουμπισμένος στόν τοίχο, με τό πρόσωπο χαμένο στή μισοτρύπητη κουκούλα του, κουνούσε τό κεφάλι με τό ρυθμό τής ψαλμωδίας. Πήγα καί στάθηκα δίπλα του καί τευτάνοντας μ' άγωνία ταύτή άφουγκραζόμουνα τά ιερά λόγια που σιγομουρμούριζε με την ιδιαίτερη γνώριμη γλύκα τής σβουμένης πιά τώρα φωνής του.

Κι' έγινε τότες τό παράδοξο τόυτο.

Καθώς άκουγα με κλειστά μάτια, άπομονωμένη από τό γύρω μου κόσμο, ξεχάσα. όλότελα την πραγματική λειτουργία που γινόταν στην έκκλησιά καί κεί στην παράμερη γωνία μας, φαντάσματα μιáς παλαιάς εποχής, έγώ κι' ό Χατζή Μανώλης, κάναμε μιá δική μας ξεχωριστή λειτουργία.

πο έκφρασεως ό κ. Βαγγέλης Γραπσέας, έκφράζει τις άτομικές συγκινήσεις του σέ στίχους παραδοσιακούς, καλοδουλεμένους με μουσικότητα, ήχηρη όμοιοκαταληξία και έσωτερική άρμονία.

Ή ποίηση του Γραπσέα τρέφεται άπό την νοσταλγία της γενέθλιας κρητικής γής που την τραγουδεί με άγάπη και πάθος.

Ζεί με τις παιδικές άνοιμήσεις και τις λαχτάρες του Κάστρου. Την ίδια άγάπη και πάθος φανερώνει και για την Αίγυπτο τή νέα πατρίδα που τον δέχτηκε σάν ξεριζωμένο δέντρο.

Ρητορικός τόνος, επίτηδευση και λεξιθηρία είναι τά μειονεκτήματα της συλλογής και φανερώνουν την προσπάθεια του ποιητή νά έντυπωσιάση με χρυσοπέλεκτες και φτιαχτές λέξεις.

Ή ποίηση του Γραπσέα —φωτεινή, ήρεμη, αναβλύζει άπό τό βάθος της καρδιάς του, διαυγής, περιγραφική μέχρι άφηγήσεως, ρητορική δίχως συμπύκνωση— διατηρεί μιá γνήσια έλληνικότητα και παλμό.

Άν. Μακριδάκη: «Ή Δόξα που λέγεται Έλλάς». (Έκδοση Άναπήρων και Θυμάτων Πολέμου Χανίων). Τά δεκανίκια χτυπούν την κρητική άσφαλτο, τά κομμένα μέλη ύψώνονται, τά τραυματισμένα κορμιά δείχνουν τις πληγές, οι μαυροκούκλωτες μονάδες και σύζυγοι άπλώνουν τά κρέπια των και όλοι ρωτούν μ' άγανάκτηση:

—Γιατί πολεμήσαμε; Που είναι οι ύποσχέσεις που μάς δίδατε όταν άγωνιζόμασθε σπό πλεύρο σας για την πανανθρώπινη λευτεριά που κινδύνευε; Που είναι οι ύμνητές, τά έπίσημα αύτά χείλη που σήμερα σφαλισμένα μάς άρνούνται την λευτεριά των αδελφών μας και άπειλούν και την ύπαρξή μας άκόμα; Φωνή διαμαρτυρίας και έντονη σ' αυτούς που δέν ξέρουν νά κρατήσουν τό λόγο της έθνικής των τιμής, ύπόμνησις του καθήκοντος και της όφειλής των άποτελεί ή μικρή αύτή έκδοση της Ένώσεως Άναπήρων και Θυμάτων Πολέμου Χανίων, που την φρόντισε ό Διευθυντής Τουριστικού Γραφείου Κρήτης και διανοούμενος κ. Άνέστης Μακριδάκης με την βοήθεια του Νομάρχου Χανίων κ. Γ. Βήχου.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ: Παντελή Μυλογιάννη, «Έκδατήρια», ποιήματα.

Κώστα Μπιλίτση: «Θέλει και δέν θέλει», θεατρικό έργο σέ 4 πράξεις.

Π. Σαμπατάκου: «Έλληνισμοί», ποιήματα έμπνευσμένα άπό τον Κυπριακόν άγώνα.

Με φροντίδα σταχυολογημένες και παρυσιασμένες οι κρίσεις και οι ύμνοι των πολιτικών, του τύπου, και ραδιοφώνων των «συμμάχων» μας, άνθολογημένες και ταξινομημένες άποτελούν μιá έθνική έκδοση που πολύ έξυπηρετεί τον Κυπριακόν άγώνα.

Β. ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ

ΣΗΜ. Ή κριτική των λοιπών βιβλίων που μάς έστάλησαν θά δημοσιευθί σπό έπόμενο τεύχος.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΕΓΝΟΙΑ

Άράζουν άπό χτές δυό σκουνες
στο ξεχασμένο μας λιμάνι,
κι' άγάπης φέρανε φουρτουνες
οι ναύτες τους κι οι καπιτόνοι.
Δειλή γιαγιά τί συλλογάσαι;
Μήπως σου πάρουν τις έγγόνες;
Πάντα την ξενητεια φοβάσαι,
τά πέλαγα με τις γοργόνες...

ΚΑΤΙΝΑ ΤΣΑΤΣΑΡΩΝΑΚΗ - ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΚΡΗΤΗ

Στου πεντοζάλη τό ρυθμό, με φέρνει τ' όνειρο συχνά
—φετερά κάνουν τά πόδια μου, και τάχω ματωμένα!—
κι είτε μισέβγω είτε είμαι κεί, μάθε δειλά πώς τό κρατώ!
Κρήτη ένα ποίημα έρωτικό, για Σένα!

Μοσχοβολουν οι θύμισες σάν την άλόη, σάν τά φυτά,
και σελαγίζει με άστραπή, των λιμανιών σου ή εικόνα
—λικνιέσαι σάν κατάστρωμα, πούχει ένα σπάνιο άνθώνα,
με τά λευκά σου όρη πανιά, φρεγάτα φεύγεις σ' ά-
[νοιχτά...

Οί δόξες, τ' όνειρο, οι χαρές, των καταρτιών ή όρμή,
δέν σβύνουν με τό παρελθόν στού Μίνωα τό βασίλειο...
πάντ' άναυρίζει άπό τή γή, τό άπρόσμενο, τό έκπληκτικό,
πάντα δε τό κρατάς τό φώς, και «αίχμαλώτο» τον "Ηλιο...
Και μόνο ή φλόγα του Άρκαδιού, δέν σου ψηλώνει τον

[πυρό,
όλα μιλούνε ήρωικά — στο θείο ρυθμό δοσμένα,
παντού γλαροφτερά, νησι του ύπέρτατου ρυθμού
πάντα χτυπάει: έρωτικά, ή καρδιά για σένα!!

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΪΣΤΡΑΛΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΧΑΝΙΑ. Με έκλεκτή ως πάντοτε ύλη έκυκλοφόρησε τό 77 τεύχος της «Κρητικής Έστίας» με συνεργασίες των κ.κ. Ν. Τωμαδάκη, Π. Βαβουλέ, Άντ. Τρακώνη, Κ. Μαϊστράλη, Δ. Μοάτσου, Βάρναλη κ.ά.

ΡΕΘΥΜΝΟΝ. Ό λογοτέχνης Γιάννης Δαλέντζας έτοιμάζει νά κυκλοφορήσει τό νέο βιβλίο του «Χρονικά του Ρεθύμνου» που θ' άναφέρεται στη λαϊκή δυστυχία και στον άώνα για την έλευθερία.

—Ό Κώστας Μαρκουλάκης κυκλοφορεί σέ τεύχη τά «Κρητικά Ιστορικά», μελέτη γραμμένη βάσει άνεκδότων στοιχείων και πηγών. Τό πρώτο τεύχος άναφέρεται εις την όλοκαύτωση του Άρκαδίου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ. Εις την αίθουσαν της Λέσχης «Θεοτοκόπουλος» συνεχίζονται με άπιτυχίαν αί διαλέξεις της χειμερινής περιόδου.

Τήν 10ην Δεκεμβρίου ώμίλησε ό Διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη κ. Μ. Χα-

τζιδάκης με θέμα: «Έλληνική ζωγραφική κατά τον 16ον αιώνα και ό Μ. Δαμασκηνός».

—Τό νέο μυθιστόρημα του βετεράνου των Κρητικών Γραμμάτων κ. Γιάννη Μουρέλου «Ό ταπεινός» προκαλεί τά ευμένεστερα σχόλια της κριτικής και του κοινού.

—Ό ποιητής Λευτέρης Άλεξίου έδώρησε εις τό Ιστορικόν Μουσείον Ηρακλείου χειρόγραφα του, καθώς και τους δασκτυλίους άρραβάνας του Νίκου Καζαντζάκη ως και άλλα κειμήλια του Κρητικού θάρδου.

*Ό κ. Κώστας Μαϊστράλης (φιλολογικό ψευδώνυμο του ποιητού λοχαγού κ. Κώστα Ρουμπέα) ύπηρετήσε στην Κρήτη και έλαβε ενεργό μέρος στην φιλολογική της κίνηση. Είναι φίλος της Κρήτης, που την άγάπησε σάν τή γενέθλια του μωραϊτική γή και συχνά την τραγουδεί νοσταλγικά με πρωτότυπες εικόνες και μελωδικούς στίχους.

Τὰ ἔργα κοινῆς ὠφελείας

Η ΥΔΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΤΟ ΜΕΓΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Τοῦ μηχανικοῦ κ. Α. ΤΣΑΝΤΗΡΑΚΗ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι πρῶτος ὁ προβλεπτής τῆς Κρήτης Φραγκίσκος Μοροζίνης κατὰ τὸ ἔτος 1630 διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐξαιρετικῶς σοβαροῦ ἔργου διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τῆς μεταφορᾶς τουτέστιν τοῦ ὕδατος τῆς πηγῆς Ἀρχανῶν ἣτις δικαίως φέρει τὸ ὄνομά του, μετὰ τοῦ ὕδατος τῆς μικροτέρας πηγῆς Καρυδάκι, ἀπήλλαξε τὴν πόλιν ἀπὸ τὴν τρομακτικὴν λειψυδρίαν, ἣτις μέχρι τότε ἦτο μόνιμος μάστιξ δι' αὐτήν.

Τὸ σημαντικὸν τοῦτο ἔργον ἐθεωρήθη τότε ὅτι ἔλυε ὀριστικῶς τὸ πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως τῆς πόλεως. Εἶναι ὅμως ἀληθές ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως ἐλύθη διὰ 200 ἔτη. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρόνου τούτου ἐδέησε συμπληρωματικῶς νὰ μεταφερθῆ τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς Φουντάνας, κατασκευασθεῖσης τῆς μεγάλης ὕδατογεφύρας εἰς Ἀγίαν Εἰρήνην ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου Μωχάμετ "Αλυ, δι' ἣς κατέστη δυνατὴ ἡ συνένωσις τῶν δύο κτιστῶν ἀγωγῶν πρὸ τῆς Φορτεσανῆς Καμάρας.

Ἐν τούτοις λόγῳ τῆς παλαιότητος τῶν κτιστῶν τούτων ἀγωγῶν, τῆς κακῆς αὐτῶν συντηρήσεως, τῶν φθορῶν ἐκ τῶν διαβατῶν, τῶν ἐπιχώσεων καὶ λοιπᾶ, ἡ ἀπώλεια τοῦ ὕδατος κατὰ τὴν διαδρομὴν ἦτο τρομακτικὴ, φθάσασα μέχρι 50% τῆς ὅλης παροχῆς τῶν πηγῶν.

Οὕτω δτε τὸ 1923 ἀνέλαβον ὑπηρεσίαν ἐν τῷ Δήμῳ, εὑρον εἰς τὴν τότε δεξαμενὴν τῆς πόλεως παρὰ τὴν πλατεῖαν Κύπρου 6 περίπου λίτρας ἀνὰ 1" ἢ 500 κ. μ. ἡμερησίως.

Ἡ πόλις τότε ὑδρεύετο ἐκ τῶν εἰς διάφορα σημεῖα αὐτῆς ὑπαρχουσῶν δεξαμενῶν (χαζινέδων) ἃς εἶχον ἀναγείρει θρησκάληπτοι Ὄθωμανοί, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν 536 λεγομένων μασσουρῶν, τῶν ἐχόντων τὴν κυριότητα τούτων κατοίκων τῆς πόλεως.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ Η ΥΔΡΕΥΣΙΣ ΗΤΟ ΕΛΛΙΠΗΣ

Εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ ὑδρευσις τῆς πόλεως ἦτο δραματικὴ.

Κατὰ τὸ ἔτος 1924 μετεφέρθη δι' ἀνυψώσεως τὸ ὕδωρ τοῦ εἰς Κατσαμπὰ εὑρισκομένου φρέατος τοῦ Χασάν Σκυλιανάκη, παροχῆς 300 κ. μ. ἡμερησίως.

Τὸ ἔτος 1925 προσετέθη τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς «Ἁγίος Ἀντώνιος» παροχῆς 150 κ. μ. ἡμερησίως. Ἐν τούτοις παρὰ ταῦτα ἡ ὑδρευσις τῆς πόλεως ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἀνεπαρκῆς καίτοι περιορίζετο εἰς τὴν ἐντὸς τῶν ἐνετικῶν τειχῶν περιοχὴν. Τὰ προάστεια τουτέστιν δὲν εἶχον δίκτυον ὑδρεύσεως.

Τούτων οὕτως ἐχόντων τὸ ἔτος 1926, ἀπεφασίσθη πλέον ἡ μελέτη καὶ μεταφορὰ τοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν Ἀστρακῶν.

Ἐθεωρήθη τότε ὅτι διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἔργου τούτου, διὰ τὸ ὅποιον ὁ Δήμος ἐδοσπᾶνθη 20.000.000 δρ. τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θάελυε ὀριστικῶς τὸ πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως τῆς πόλεως, μετὰ τὴν προοπτικὴν τῆς προσθήκης τοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν Μηλιάρᾶ.

Ἐν τούτοις καίτοι κατὰ τὸ 1934 προσετέθη καὶ ἡ ποσότης τῆς πηγῆς Μηλιάρᾶ δι' ἀντλήσεως, καὶ πάλιν τὸ ζήτημα τῆς ὑδρεύσεως ἀπασχόλησε τὴν ὑπηρεσίαν. Τὸ ἔτος 1936 προσετέθη καὶ τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν Κρύες Βρύσες. Ἀλλὰ ἐκ τοῦ λόγου ὅτι τὸ νερὸ παρείχετο εἴτε διὰ δημοτικῶν κρηνῶν, εἴτε καὶ εἰς τὰς ἰδιοκτησίας κατ' ἀποκοπὴν δὲν ὑδρεύετο ἡ πόλις ἐπαρκῶς. Τότε πλέον κατόπιν ἀναφορᾶς μου ἀπεφασίσθη ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ὑδρομετρικοῦ συστήματος, ὅπερ καὶ ἐφηρμόσθη δυστυχῶς μόνον διὰ τὴν ἐντὸς τῶν τειχῶν πόλιν καὶ τὸ προάστειον Πόρος, διότι τότε μόνον τὰ τιμήματα ταῦτα τῆς πόλεως εἶχον πλήρες καὶ ὀργανωμένον δίκτυον.

Πράγματι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1950 μέχρι σήμερον ἐγένετο ἡ περισυλλογὴ καὶ παροχέτευσις νέας ποσότητος ὕδατος ἀνερχομένης εἰς 1200 περίπου κυβ. μέτρα ἡμερησίως.

Τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἀνωτέρω ποσότητος ὕδατος μετεφέρθη διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ φράγματος, δι' οὗ ἐδεδυσμείθηκαν τὰ διαφεύγοντα καὶ ἐπιφανειακῶς ρέοντα παρὰ τὸν χείμαρρον Ἀστρακῶν ὕδατα.

Τὰ ἀνωτέρω ἐθεώρησα καθήκον νὰ ἀναφέρω ἐν μεγίστῃ συντομίᾳ, διὰ νὰ

γίνῃ γνωστὸν τὸ ὅτι λέγοντες ὅτι θὰ λύσωμεν τὸ ζήτημα τῆς ὑδρεύσεως τῆς πόλεως ὀριστικῶς, δὲν κυριολεκτοῦμεν, ἀντὶ θέτως δεόν νὰ ἀναζητῶμεν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου δι' ἓνα ὀρισμένον ἀριθμὸν ἐτῶν 20 ἢ 30 ἢ 60 ἢ 100 ἐτῶν.

Ὀριστικὴ τουτέστιν λύσις δὲν ὑπάρχει. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω θεωρῶ καθήκον μου νὰ ἀναφέρω ὅτι τὸ σωληνωτὸν ἐξωτερικὸν ὑδραγωγίον τῆς πόλεως τὸ κατασκευασθὲν τὸ ἔτος 1929, τὸ μεταφέρων τὸ ὕδωρ εἰς τὴν κεντρικὴν δεξαμενὴν τῆς πόλεως εἰς θέσιν Παπὰ Τίτου μετόχι ὑπελογίσθη διὰ παροχὴν 55 λίτρων ἀνὰ 1" ἦτοι διὰ 4700 κυβ. μέτρα ἡμερησίως.

Ἡ σημερινὴ παροχὴ ὕδατος συνολικῶς ἢ μεταφερομένη διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ τούτου ὑδραγωγείου εἰς τὴν ἀνωτέρω δεξαμενὴν ἀνέρχεται εἰς 4.400 κ. μ. ἡμερησίως. Ἐὰν εἰς ταῦτα ὑπολογίσωμεν καὶ τὰ 400 εἰσέτι κ. μ. ἄτινα θὰ προστεθῶσι ὅταν λειτουργήσῃ τὸ νέον ηλεκτροκίνητον ἀντλητικὸν συγκρότημα εἰς Μηλιάρᾶ, θὰ ἔχωμεν περίπου σύνολον παροχῆς 4800 κ. μ. ἦτοι ἀκριβῶς τὸ ποσὸν ὅπερ δύναται νὰ μεταφέρῃ ὁ ὑπάρχων ἀγωγὸς εἰς τὴν δεξαμενὴν Παπὰ Τίτου.

Η ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΠΟΣΟΤΗΣ ΝΕΡΟΥ

Τούτου δοθέντος ἐξετάσωμεν ἤδη ποῖα ἢ ἀπαιτουμένη ποσότης ὕδατος κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν καὶ λειτουργίαν τοῦ νέου ἀντλητικοῦ ηλεκτρικοῦ συγκροτήματος εἰς Μηλιάρᾶ.

Ἡ βρύσι τοῦ Μοροζίνη

Μία σπουδαία πολιτιστική προσπάθεια

Η ΔΗΜ. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

Του κ. Λεωνίδα Μανολικάκη

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Βενιζέλου βρισκότανε στὸ σπίτι του στὴ Χαλέπα. Μὲ τὴν κατάληψη τῆς Κρήτης οἱ Γερμανοὶ κατέλαβαν καὶ τὸ σπίτι τοῦ Βενιζέλου, γιὰ τὴν ἐγκατάστασι σ' αὐτὸ τοῦ Γερμανοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ. Τὰ βιβλία πετάχτηκαν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς στὴν αὐλὴ κι' ἄρχισε ἡ λεηλασία των ἀπὸ τοὺς ἴδιους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδιώτες. Ὁ τότε διευθυντὴς τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης κ. Ν. Τωμαδάκης, καθηγητὴς σήμερα τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, συνεννοήθηκε μὲ τὸν τότε Δήμαρχο κ. Ν. Σουλᾶν κι' ὕστερα ἀπὸ ἐνέργειές των πρὸς τοὺς Γερμανοὺς δόθηκε ἡ ἄδεια νὰ μεταφερθοῦν τὰ βιβλία στὸ Ἱστορικό Ἀρχεῖο. Ὁ Δήμος Χανίων δέθηκε κάρρο καὶ ἓναν ἐργάτη, μὲ τὴν

προσωπικὴ δὲ ἐπίστασι τοῦ κ. Τωμαδάκη πραγματοποιήθηκε ἡ παραλαβὴ τῆς βιβλιοθήκης ἀπὸ 19-21 Ἰουλίου 1941. Στὸ Ἱστορικό Ἀρχεῖο ἡ βιβλιοθήκη Βενιζέλου ἐταξινομήθηκε καὶ καταγράφηκε κυρίως ἀπὸ τὸν φιλόλογον Σόλωνα Βογιατζάκη, μικρὸ δὲ μέρος, ποῦ ἔμεινε ὕστερα ἀπὸ τὸν τραγικὸ καὶ πρόωρο θάνατό του, ἀπὸ τὸν κ. Γιάννη Κουμή, δικηγόρο σήμερα στὰ Χανιά. Ἡ βιβλιοθήκη Βενιζέλου ἔμεινε στὸ Ἱστορικό Ἀρχεῖο, ὡς τὸ τέλος Μαρτίου 1956, ὅτε ἔληξε ἡ μεταφορὰ τῆς στὴ Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Χανίων.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι λοιπὸν τῆς Κρήτης, τὰ Χανιά βρέθηκαν χωρὶς βιβλιοθήκη. Ἡ βιβλιοθήκη Βενιζέλου δὲν ἦταν στὴ διάθεσι τοῦ κοινοῦ, μιά καὶ

στὸ Ἱστορικό Ἀρχεῖο βρισκόταν μόνο γιὰ φύλαξι. Ἡ βιβλιοθήκη πάλι τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου, ποῦ εἶχε πλουτισθῆ τὸ 1943 μὲ τὴν ἀξιόλογη δωρεὰ τοῦ Γυμνασιάρχου Ἐμμαν. Γενεράλλι († 17-1-1943), δὲν μπορούσε νὰ ἐξυπηρετήσῃ πλατύτερα τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ τῆς πόλεως. Ἡ πόλις χρειαζότανε μιά βιβλιοθήκη λαϊκὴ. Ὁ μόνος ποῦ μπορούσε νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὴ τὴν ἰδέα καὶ νὰ ἰκανοποιήσῃ αὐτὴ τὴν ἀνάγκη ἦταν ὁ Δήμος. Δὲν εἶναι τοῦ σημερινοῦ σημειώματος σκοπὸς νὰ ἐξιτορήσῃ πότε καὶ ἀπὸ ποιοὺς συνελήφθη ἀρχικὰ ἡ ἰδέα καὶ ποιὲς ἐνέργειες γίνηκαν γιὰ νὰ ἀρχίσῃ ἡ πραγματοποίησις τῆς. Ἀποφασιστικὴ ὁμοῦ ἐπίδρασι εἶχε καὶ ἡ ἐ-
(Συνέχεια εἰς τὴν σελίδα 26)

Εἶναι εἰς ὄλους γνωστὸν ὅτι πλὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ ὑδραγωγείου τοῦ μεταφέροντος τὸ ὕδωρ εἰς τὴν δεξαμενὴν Παπᾶ Τίτου, ἔχομεν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑδραγωγεῖον τὸ μεταφέρει τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν Ἀρχανῶν εἰς τὴν δεξαμενὴν τοῦ συνοικισμοῦ Φορτέτσας μὲ παροχὴν 600 κ.μ. ἡμερησίως.

Ὁὕτω ἡ συνολικὴ ποσότης ὕδατος διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς πόλεως θὰ ἀνέρχεται τὸ θέρος τοῦ προσεχοῦς ἔτους εἰς 5.400 κ.μ. ὕδατος ἡμερησίως. Ἐὰν ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ὑπολογισθῆ ὅτι ἀνέρχεται εἰς 65.000 κατοικοὺς ἢ εἰς ἑκασίον κάτοικον ἀναλογούσα ἡμερησίᾳ ποσότης ἀνέρχεται εἰς 80 λίτρας. Ἡ ποσότης αὕτη εἶναι ἀρκετὴ καὶ διὰ τὴν θερινὴν περίοδον καὶ τοῦτο διότι ὡς γνωστὸν ἡ μέση συνήθης κατανάλωσις ὕδατος δι' ἓν ἄτομον δὲν ὑπερβαίνει τὰς 50 λίτρας ἡμερησίως, διὰ δὲ τὴν θερινὴν περίοδον ἡ κατανάλωσις αὕτη δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὸ 1,5 φορὰς ἤτοι εἰς 75 λίτρας. Συνεπῶς ἡ κατανάλωσις τῶν 80 λιτρῶν κατὰ ἄ-

τομον δύναται νὰ θεωρηθῆ ἐπαρκής, ὑπὸ τὸν ἀπαράβατον ὄρον ὅτι αὕτη θὰ διανέμεται μόνον δι' ὑδρομέτρου, ἐπιτυχανομένης οὕτω ἴσης, δικαίας καὶ ἐπαρκούς διανομῆς, ἐπομένως καὶ ἀποφυγῆς σπατάλης τοῦ ὕδατος.

ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΚΤΕΛΕΣΘΟΥΝ

Πρὸς πλήρη κατανόησιν τοῦ θέματος, ἄς ἀναφέρωμεν παραδείγμα οἰκογενείας ἐκ 5 ἀτόμων, ὑδρευομένων δι' ὑδρομέτρου. Οὗτοι δύναται νὰ παραλαμβάνωσιν ἡμερησίως 5X80 = 400 λίτρας ἢ 20 τενακέδες νερὸ καὶ κατὰ μῆνα 12 κ.μ. Τοιαύτην κατανάλωσιν οὐδέποτε παρουσιάζουν τὰ ὑδρόμετρα τῆς πόλεως μέχρι σήμερον ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ βλάβη ἐγκαταστάσεως. Οὕτω πρὸς ἐπάρκειαν τῆς ὑδρεύσεως τῆς πόλεως μέχρι τοῦ ἔτους τοῦλάχιστον 1960 εἶναι ἀπαραίτητον νὰ δλοκληρωθῆ τὸ ὑδρομετρικὸν σύστημα καὶ διὰ τὸ ὑπόλοιπον τμήμα τῆς πόλεως ἐκτὸς τῶν τειχῶν

ἐκτελουμένων ἀπαραιτήτως τῶν κάτωθι ἔργων.

1) Ἡ κατασκευὴ τῆς νέας δεξαμενῆς εἰς Ἀγιον Ἰωάννην.

2) Ἐκτέλεσις τοῦ νέου δικτύου ὑδρεύσεως τοῦ προαστίου τούτου καὶ περιφερείας Μπεντεβῆ καὶ ἄμεσος ἐφαρμογὴ τοῦ ὑδρομετρικοῦ συστήματος.

3) Κατασκευὴ νέου πλήρους δικτύου ὑδρεύσεως εἰς Ἀτσαλιένιο καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ ὑδρομετρικοῦ συστήματος.

4) Κατασκευὴ νέου δικτύου ὑδρεύσεως εἰς Μασταμπᾶ καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ ὑδρομετρικοῦ συστήματος ὑδρεύσεως.

5) Κατασκευὴ νέου δικτύου ὑδρεύσεως εἰς Κατσαμπᾶ καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ ὑδρομετρικοῦ συστήματος ὑδρεύσεως.

6) Συμπλήρωσις τοῦ δικτύου ὑδρεύσεως Πόρου — Χρυσοπηγῆς καὶ ἐπέκτασις τοῦ ὑδρομετρικοῦ συστήματος εἰς ἃ σημεῖα δὲν ἔχει τοῦτο ἐφαρμοσθῆ.

7) Συμπλήρωσις τοῦ δικτύου ὑδρεύσεως εἰς Ἀκ Τάμπια, Κρατικὸν Συνοικισμὸν καὶ πέριξ καὶ ἐπέκτασις τοῦ ὑδρομετρικοῦ συστήματος εἰς ἃ σημεῖα δὲν ἔχει τοῦτο ἐφαρμοσθῆ.

Ἡ κατασκευὴ τῶν ἔργων τούτων δέον νὰ ἔχη ἐπιτευχθῆ ἐντὸς τῆς τριετίας διότι μόνον οὕτω θὰ ἔχομεν ἐπάρκειαν ὕδατος εἰς τὸ τέλος τῆς τριετίας.

Τὰ ἀνωτέρω ἰσχύουν ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι θὰ ἔχουν ἐκτελεσθῆ τὰ κατὰ τὸ ἔτος 1958 προγραμματισθέντα ἔργα ὑδρεύσεως, τουτέστιν 1) ἡ τοποθέτησις καὶ λειτουργία τοῦ νέου ἀντλητικοῦ συγκροτήματος εἰς Μηλιάρᾶ. 2) Ἡ σωλήνωσις καὶ μεταφορὰ τοῦ ὕδατος τῆς πηγῆς Φουντάνας μέχρι τοῦ προαστίου Ἀγίου Ἰωάννου καὶ 3) Ἡ σωλήνωσις ἀπὸ δεξαμενῆς Φορτέτσας μέχρι Θερίσσου, ἥτις πλὴν τοῦ προορισμοῦ τῆς ὑδρεύσεως τῶν ἐργατικῶν κατοικιών, θέλει χρησιμεύσῃ καὶ πρὸς ὕδρευσιν τῆς ὑψηλῆς ζώνης τοῦ προαστίου Μασταμπᾶ, κακῶς ὑδρευομένης σήμερον, καθὼς ἐπίσης θέλει βελτιώσῃ τὰ μέγιστα καὶ τὴν ὕδρευσιν τοῦ προαστίου Ἀτσαλιένιο.

Εἰς τὸ ἐπομένον : Ἡ συνέχεια

Τὸ Πάρκον τοῦ Ἡρακλείου «Τρεῖς Καμάρες».

ΑΥΞΕΙΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ (Συνέχεια εκ τής σελ. 2)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Εν συνεχεία ό ως άνω βουλευτής και κατά διαφόρους περιστάσεις έχει καταθέσει πλείστας όσας έρωτήσεις και έπερωτήσεις επί διαφόρων προβλημάτων των κατοίκων του νομού του, όπως : όδικόν δίκτυον, άγροτικά (προσπασία προϊόντων και δη του ελαίου), φορολογικά, έργατικά, δημοσιούπαλληλικά, έπαγγελματοβιοτεχνικά, εκπαιδευτικά (ιδιαιτέρως δια την συμπλήρωσιν των κενών θέσεων καθηγητών εις τά Γυμνάσια Σητείας και Ίεραπέτρας) και ύγειονομικά, καθώς και δια τόν χρονίζον θέμα τής άποζημιώσεως των ιδιοκτητών έπιταχθέντων κτηνών κλπ.

ΑΙ ΓΕΩΤΡΗΣΕΙΣ

Επί του φλέγοντος τούτου προβλήματος ό κ. Παπαγεωργίου άνεκοίνωσεν ότι καταβάλλει συντόνους προσπάθειάς άρμοδίως, διότι φρονεί ότι είναι βασικόν πρόβλημα δια τας έπαρχίας Μεραιβέλλου και Ίεραπέτρας. Διαπιστώνει όμως ότι ή σχετική μελέτη του κ. Παρασκευοπούλου, γενομένη τόν 1954, είναι άνεφάρμοστος, διότι προσδιορίζει γεωτρήσεις πέραν των 300 μέτρων βάθος, ενώ δέν υπάρχουν τά κατάλληλα γεωτρήπανα.

Όσον άφορά τήν κατασκευήν εις τόν κάμπιν Ίεραπέτρας έργων χειμερινής άρδεύσεως εκ των πηγών Ψυχρού και Καλαμακάς, άνάμενεται ή μελέτη δια τόν π. Άναποδάρην, όπότε θά άποφασισθή και ό διαχωρισμός τής ύπαρχούσης μελέτης των ύδροηλεκτρικών και άρδευτικών έργων, δια νά άναλάβη τήν έκτελέσιν των τόν Ύπουργείον Γεωργίας.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΜΥΓΔΑΛΟΥΧΑΣ

Από τόν Ύπουργείον Έμπορίου πληροφορούμεθα, ότι, άποκλειομένης τής άπαγορεύσεως εισαγωγής άμυγδαλοκάρπων εκ του έξωτερικού, λόγω του νόμου περί έλευθερίας των εισαγωγών, πρόσ προστασίαν του έγχωρίου όμοειδούς προϊόντος ένηργήθη ή μετάταξις του είδους εις τόν πίνακα των εισαγωγών ειδών μόνον κατόπιν καταβολής χρηματικού περιθωρίου εκ του 13% τής αξίας του έμπορεύματος σίφ. Κατά τόν τρόπον τούτον εν συνδυασμώ προς τας ύφισταμένας δασμολογικάς έπιβαρύνσεις καθίσταται δύσκολος ή εισαγωγή του είδους αυτού, κατά τήν γνώμην του ως άνω Ύπουργείου.

ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΑ

Κατά τιν έπιτολής του Ύπουργού Κοινωνικής Προνοίας πρόκειται νά χορηγηθή εις τόν Γηροκομείον Άγίου Νικολάου ποσόν έξ 25.000 δρχ. και 50 νοσοκομειακά κλίνια προς έπίσπευσιν τής λειτουργίας του.

Επίσης άνεκοινούται ότι άνεγράφη εις τόν προϋπολογισμόν του αυτού ύπουργείου πίστωσις εκ 2.000.000 δρχ. δια τόν Ψυχιατρείον Σπίνα — Λόγκας, και ότι έπίκειται, εντός του προσεχούς έτους, ή έναρξις τής λειτουργίας του.

Ένα πράγματι άποδόσιμον έργον

ΥΠΕΒΛΗΘΗ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΙΝ ΕΡΓΩΝ Ν. ΧΑΝΙΩΝ

Σοβαράί αι έλπίδες δια τόν μέλλον

ΧΑΝΙΑ. (Τού άνταποκριτού μας). Τόν Νομαρχιακόν Συμβούλιον Χανίων κατήρτισε και υπέβαλεν άρμοδίως, προς έγκρισιν, τόν ακόλουθον πρόγραμμα, δια τήν έκτελέσιν έργων εκ πίστώσεων των Δημοσίων Έπενδύσεων, χρήσεως 1959.

1) Διά Μικρά Κοινωφελή Έργα : 12.770.000 δρχ. είναι 7 έκατομ. αίτηθέντων και 6 έκατομ. διατεθέντων κατά τόν 1958.

2) Σχολεία Στοιχειώδους Έκπαίδεύσεως : 1.705.000 δρχ. είναι 700 χιλ. δρχ.

ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Ό ύπουργός Έσωτερικών έχορήγησεν εις τας κάτωθι κοινότητας άντιστοιχους πίστώσεις προς έίσχυσιν προϋπολογισμού των. Βαϊνιάς δραχμαί 20.000 Γδοχιών δραχμαί 10.000 Καβουσίου δραχ. 10.000 Καλαμακάς δραχ. 15.000 Κάτω Χωρίου δραχ. 20.000 Μαλλών δραχ. 10.000, Μακρυλιάς δρχ. 20.000, Μουρνιάν δραχ. 20.000, Μύθων 10.000, Άγίου Γεωργίου δραχ. 10.000, Βρουχά δραχ. 20.000, Έξω Λακωνίων δραχ. 20.000, Έλούντας δραχ. 10.000, Καμινιακίου δραχ. 10.000, Λαγού δραχ. 10.000, Μέσα Λακωνίων δραχ. 20.000, Πρίνας δραχ. 10.000 Τζερμιάδων δραχ. 15.000, Ψυχρού δραχ. 10.000, Βρυσσών δραχ. 5.000, Βραχασίου δραχμαί 10.000, Βουλισμένης δραχ. 5.000, Καστελλίου Φουρνής δραχμαί 10.000, Λιμνών δραχμαί 15.000, Λασιδιάς 10.000, Λούμα δραχμαί 10.000, Μιλάτου δραχμαί 20.000, Νικηθιανού δραχ. 5.000, Σχοιναί δραχ. 10.000, Φουρνής δραχ. 20.000, Χουμεριακού δραχ. 5.000, Άγίας Τριάδος δραχ. 10.000, Ζάκρου δραχ. 10.000, Λάστρου δραχ. 10.000, Λιθινών δραχ. 5.000 Χρυσοπηγής δραχ. 10.000, Σταυρωμένου δραχ. 10.000, Σφάκας δραχ. 5.000 Ζενίων δραχ. 10.000 Άγίου Άντωνίου δραχ. 10.000.

αίτηθέντων και 1.000.000 διατεθέντων κατά τόν 1958.

3) Κατασκευή θρανίων : 100 χιλ. δρχ. έναντι 100 χιλ. αίτηθέντων και 72 χιλ. διατεθέντων κατά τόν 1958.

4) Κατάρτισις Μελετών έργων τοπικής σημασίας : 380 χιλ. έναντι 100 χιλ. αίτηθέντων και 200 χιλ. διατεθέντων κατά τόν 1958.

5) Μέσα Κοινωφελή Έργα : 300 χιλ. έναντι 500 χιλ. αίτηθέντων και μη χορηγηθέντων κατά τόν 1958.

6) Τουριστικά Έργα : 500 χιλ. περιλαμβανόμενα τόν πρώτον εις τόν πρόγραμμα τού Νομαρχιακού Συμβουλίου.

7) Παραγωγικά Έργα : α) Έργα αξιοποίησης εδάφους 650 χιλ. δρχ. 6) Όδοποιία προς άγροτικάς περιοχάς 1.700.000 δρχ. Σύνολον 2.350.000 έναντι 1.250.000 αίτηθέντων και μη χορηγηθέντων κατά τόν 1958.

8) Έπαρχιακή όδοποιία : α) Δι' έργα περιλαμβανόμενα εις τόν έγκεκριμένον 4ετς πρόγραμμα έπιπροσθέτως 700 χιλ. δρχ. 6) Δι' έργα μη συμπεριλαμβανόμενα 5.480.000 δρχ. Σύνολον 6.180.000 έναντι 2.500.000 αίτηθείσας κατά τόν 1958 και 600 χιλ. διατεθέντων.

Τά ποσά τής έπαρχιακής όδοποιίας ζητούνται ως δάνειον άνανταφησόμενον υπό τού Ν.Τ. Χανίων.

Γενικόν σύνολον προγράμματος 1959 : Δραχμαί 24.285.000 έναντι 12.600.000 τόν 1958.

Επί του άνωτέρω προγράμματος έχει τις νά παρατηρήση ότι πράγματι, τόν Νομαρχιακόν Συμβούλιον Χανίων επετέλεσε ένα λίαν αξιόλογον και σοβαρόν έργον εις όλους τούς τομείς τής δραστηριότητός του, πιστεύεται δε ότι κατά τήν διάρκειαν του προσεχούς έτους θά δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις δια τήν έτι περαιτέρω βελτίωσιν των όρων εργασίας εις τόν Ν. Χανίων. Συγκεκριμένως άνεφέρεται ότι τόσοσόν κατά τόν 1959 όσον και κατά τήν τετραετίαν 1959—1963 θά άντιμετωπισθή κατά τρόπον ίκανοποιητικόν τόν μέγα πρόβλημα όδοποιίας, τόν όποιον επί σειράν δεκαετηρίδων μάς άποσχολεί.

Έφ' όσον αι άρμόδια ύπηρεσίαί του κέντρου έπιδείξουν τόν απαιτούμενον ενδιαφέρον και προχωρήσουν εις έξυπηρέτησιν των σκοπών και των κατευθύνσεων τής Τοπικής Αυτόδιοικήσεως, ό Νομός Χανίων θά γνωρίση καλύτερας ήμέρας και τούτο κατά πρώτιστον λόγω θά όφείλεται εις τήν συμβολήν των κατοίκων και των κατωτέρων όργάνων αυτόδιοικήσεως.

Άλλά επί του γενικωτέρου τούτου θέματος θά επανάλθωμεν προσεχώς.

M. K. K.

ΤΟ ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ

Δυό αδέρφια συναντώνται στο προαύλιον Ίδρύματος μιάς πόλεως τής Κρήτης, όπου ό ένας έχει διοριστή θυραρός.

—Ίντα κάνεις, μαρέ Γιώργη; Πώς τά περνάς;

—Καλά, Νικολή, ίντα κάνουμε και στο Μετόχι;

—Καλά εν' όλαι. Έσύ ίντα δουλειά κάνεις εδά στη θέση που διαρίστηκες;

—Έ, νά. Τρώγω, πίνω, κοιμούμαι, κλέβομαι και πλερώνομαι...

—Ό! άνάθεμά σε, Γιώργη, τύχη!...

Περιθώριος

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους

ΠΩΣ ΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Τὰ ἀγροτικά προϊόντα

Ὁ νέος χρόνος ἐπωμίζεται τὰς εὐθύνων, τὰ σφάλματα καὶ τὰς παραλείψεις τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ τὰ θετικὰ ἐπιτεύγματα ἐπὶ τῶν ὁποίων δύναται νὰ στηριχθῆ ἡ αἰσιοδοξία διὰ τὸ ἄμεσον μέλλον. Τὰ οικονομικά ἰδιαίτερος μεγέθη εὐρίσκονται εἰς συνεχῆ ἀλληλεξάρτησιν καὶ ἀλληλεπίδρασιν, εἰς τρόπον ὥστε αἱ προβλέψεις διὰ τὸ ἄμεσως προσεχές χρονικὸν διάστημα νὰ δύνανται νὰ βασισθοῦν ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν διαπιστώσεων τοῦ λήξαντος ἔτους, μεσοῦ εἰς γεγονότα ὑψίστης οικονομικῆς σημασίας τὸσον διὰ τὴν παγκόσμιον ὅσον καὶ διὰ τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν, δεδομένου ὅτι παρεῖληθεν ἀνεπιστρεπτικὴ ἡ περίοδος τῶν στεγανῶν οικονομικῶν συστημάτων τοῦ φεουδαλικοῦ μεσαίωνα, ἀλλὰ καὶ ἐκείνη τοῦ ἀπολύτου φιλελευθερισμοῦ εἰς τὸ ἐμπόριον (Μερκαντισμός).

1) Ἡ ἀμερικανικὴ οικονομικὴ ὑφεσις, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη, εἶχε ἀμέσους ἢ ἠμέσους δυσμενεῖς συνεπείας, ἐπιπτώσεις καὶ ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς παγκοσμίου καὶ τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἐπακολουθήσασα ἡ προηγηθεῖσα κατὰ τινὰς ναυτιλιακῆς κρίσεως, ἡ πτώσις τῶν ναύλων καὶ ἐν τέλει ἡ μείωσις τῶν συναλλαγαικῶν εἰσπράξεων τῆς Ἑλλάδος ἐξ ἀδήλων πόρων, ὡς εἶναι τὸ ἐφοπλιστικόν, ναυτιλιακόν, τουριστικόν κλπ. συνάλλαγμα.

2) Τῆς μεταλλευτικῆς παραγωγῆς ὁ δείκτης παρουσίασε διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν σαφῆ κάμψιν, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς ἀζητησίας τῶν πρώτων μεταλλευτικῶν ὑλῶν, ἐνεκα τῆς διεθνούς οικονομικῆς ὑφέσεως. Οὕτω ὁ δείκτης τῆς μεταλλευτικῆς παραγωγῆς κατήλθε εἰς 158, ἐναντι 166 τοῦ 1957 καὶ ἐναντι συνεχοῦς ἀυξητικῆς πορείας τῶν προηγουμένων ἐτῶν ἥτοι: 1945 = 6, 1946 = 13, 1947 = 13, 1948 = 18, 1949 = 13, 1950 = 21, 1951 = 42,5, 1952 = 60, 1953 = 77, 1954 = 81, 1955 = 86, 1956 = 120, 1957 = 166, 1958 = 158.

Ἡ δυσμενὴς αὕτη ἐξέλιξις ἀποδεικνύει δι' ἄλλην μίαν φοράν πόσον ἀπαραίτητος εἶναι διὰ τὴν χώραν ἡ ἐπιτόπιος βιομηχανία, ἐπεξεργασίας καὶ ὁ ἐμπλουτισμὸς τῶν ὄρυκτων πρώτων ὑλῶν, ἀντὶ τῆς ἐξαγωγῆς των ὡς αὐτουσίαν.

Ἡ βιομηχανία μεταλλευτικῶν κλάδων βιομηχανίας ἀποτελεῖ ζωτικὴν ἀνάγκην διὰ τὴν χώραν, διότι θὰ ἀποτελοῦσιν οὕτω τὸ ὑπόβαθρον τῆς ἐκβιομηχανίσεως.

3) Ἀντιθέτως πρὸς τὴν κάμψιν τῆς μεταλλευτικῆς παραγωγῆς, ἡ βιομηχανικὴ παραγωγὴ ἐν τῷ συνόλῳ τῆς παρουσίαςεν αὐξησιν καθ' ὠρισμένης μονάδας ἐναντι τοῦ 1957, ἀνεληθούσα εἰς 222 μὲ ἐτος βάρσεως 1939 = 100. Ὁ ὑπερδιπλασιασμὸς τοῦ ὅγκου τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς ἐναντι τῶν προπολεμικῶν ἐπιπέδων ἀποτελεῖ, ἀσφαλῶς, θετικὸν ἐπιτεύγμα, τοῦτο ὅμως σχετικῆν ἀξίαν ἔχει συγκρινόμενον μὲ τὴν βιομηχανικὴν παραγωγήν ὅχι μόνον τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλων αἰ-

τινες προπολεμικῶς εὕρισκοντο εἰς λίαν χαμηλὰ ἐπιπέδα καὶ ἤδη ἐμφανίζον ἀξιοσημείωτον ἐξέλιξιν ἐκβιομηχανίσεως. Πέραν τούτου ἡ αὐξησις τῆς παραγωγῆς δύναται νὰ θεωρηθῆ ὑγιὴς μόνον ἐφ' ὅσον συνδυάζει τὴν αὐξησιν παραγωγικότητος, τὴν καλὴν ποιότητα καὶ τὴν μείωσιν τοῦ παραγωγικοῦ κόστους. Τὰ ἐγγχώρια ὁμοῦς βιομηχανικά προϊόντα, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τὰ ἀγροτικά, πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἀνταγωνιστικὰ ἐναντι τῶν ξένων λόγῳ τῶν γνωστῶν ὀργανικῶν διαρθρωτικῶν συνθηκῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

5) Τὸ τελευταῖον τοῦτο δεδομένον γίνεται ἰδιαιτέρως ἀνησυχητικόν, ἐνώπιον τῶν διαφαινομένων καὶ πραγματοποιημένων τάσεων δημιουργίας ἐφυρτῶν οικονομικῶν χώρων εἰς τὴν Εὐρώπῃν.

Καὶ βεβαίως αἱ ἀπὸ διετίας συνεχιζόμεναι διαπραγματεύσεις διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς Ἑλευθέρων Συναλλαγῶν (Ε.Ζ.Ε.Σ.) πρὸς τὸ παρὸν ἐναναγήσαν ἀδόξως, λόγῳ τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν συμφερόντων τῶν οἰκονομικῶς ἰσχυρῶν χωρῶν καὶ ἰδιαίτερας τῆς στάσεως τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ ἡ Κοινὴ Εὐρωπαϊκὴ Ἄγορά μὲ τὴν συμμετοχὴν τῶν χωρῶν τῆς Μπενελούξ, τῆς Γαλλίας, Δυτ. Γερμανίας καὶ Ἰταλίας εἶναι πλῆρον γεγονότος ἀπὸ τῆς 1ης δὲ Ἰανουαρίου τίθενται εἰς ἐφαρμογὴν ὑπ' αὐτῶν τὰ μέτρα διαφορικῆς μεταχειρίσεως τῶν προϊόντων τῶν μὴ μετοχούων εἰς τὴν Κοινὴν Ἄγοράν χωρῶν (Discrimination). Τοῦτο δύναται νὰ ἔχη εἰς τὸ μέλλον λίαν δυσμενεῖς συνεπείας ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐξαγωγῶν, ἐφ' ὅσον δὲν θεσπισθοῦν εἰδικαὶ ἐξαιρέσεις εἰς ὄφελος τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν ὡς ἡ Ἑλλάς, πράγμα πολὺ φαίνεται μᾶλλον ἀπίθανον. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπιτακτικὴ καθίσταται ἡ ἀνάγκη συμπίσεως τοῦ κόστους τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων ὥστε νὰ καταστοῦν προοδευτικῶς ἀνταγωνιστικὰ, μὴ ἔχοντα ἀνάγκην εἰδικῆς δασμολογικῆς προστασίας.

6) Τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου ἡ ἐξέλιξις κατὰ τὸ λήξαν ἐτος δὲν ὑπῆρξεν ἰκανοποιητικῆ, ἀφ' ἐνὸς μὲν λόγῳ τῆς συνεχιζομένης αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγῶν παρὰ τὰ τεθέντα εἰς ἐφαρμογὴν περιοριστικὰ μέτρα οικονομικῆς φύσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς στασιμότητος ἢ ἐλαφροῦς κάμψεως τῶν ἐξαγωγῶν. Λόγῳ ἐξ ἄλλου καὶ τῆς στασιμότητος τῶν εἰσπράξεων ἐξ ἀδήλων πόρων καὶ τὸ ἰσοζύγιον ἐξωτερικῶν πληρωμῶν δὲν εἶναι εὐνοϊκόν μὲ συνέπειαν τὴν μείωσιν τοῦ συναλλαγαικοῦ ἀποθέματος, δοθέντος ὅτι αἱ δαπάναι συναλλάγματος ὑπερτεροῦν τῶν εἰσπράξεων.

7) Ἰκανοποιητικὴ κρίνεται ἡ πορεία τῶν ἰδιωτικῶν καταθέσεων πρὸς τὰς Τραπεζὰς καὶ τὰ Ταμιευτήρια, διότι αὐτὰ ἀπὸ τοῦ 1955 μέχρι τοῦ 1958 ἐτριπλασιάσθησαν ἀνεληθούσαι ἀπὸ τρία δι-

εκατομύρια εἰς ἑνδεκα τρισεκατομύρια δραχμῶν. Ἀπαραίτητον ὁμοῦς εἶναι ὅπως τὰ οὕτω συγκεντρούμενα κεφάλαια διατίθενται εἰς παραγωγικά ἔργα, μὲ μείωσιν τοῦ ἐπιτοκίου, συντελοῦντα εἰς τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς χώρας. Ἡ ἔλλειψις ἐν τούτοις γενικοῦ πλαισίου οικονομικοῦ προγραμματισμοῦ δυσμενῶς ἐπηρεάζει τὴν ἔγκαιρον καὶ ἐπώφελῃ χρησιμοποίησιν κεφαλαίων. Χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ σχετικῶς βραδύς ρυθμὸς ἀπορροφῆσεως τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων.

8) Τοῦτο πρέπει νὰ ἐμβάλλῃ εἰς σοβαρὰς σκέψεις τοὺς ἀρμοδίους, διότι ὁ μὲν ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς κ. Γκρέγκορ ἐδήλωσεν, ὅτι τὸ ὕψος τῆς παρεχομένης πρὸς τὴν Ἑλλάδα βοήθειας εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὰς δυνατότητας ἀπορροφῆσεως τῆς, αἱ δὲ ἐξασφαλισθεῖσαι γερμανικαὶ πιστώσεις περὶ τὸ τέλος τοῦ λήξαντος ἔτους θέτουσιν ἐπιτακτικόν τὸ ζήτημα ὑπάρξεως ἐνὸς ἀρτίου προγραμματισμοῦ ἔργων, ἐκτελεσθησομένων μὲ τὰς πιστώσεις αὐτάς καὶ ὅσας ἐξασφαλισθοῦν εἰς τὸ μέλλον.

9) Ἡ ὑπαρξις ἐνὸς τοιοῦτου προγράμματος καθορισμὸς τῶν σκοπῶν, ἐπιλογῆς τῶν μέσων καὶ δημιουργίας τῶν φορέων τῆς ἐκβιομηχανίσεως εἶναι πολὺ μακρὰν ἀκόμη, ἐφ' ὅσον ἐλλείπουσιν καὶ αὐτὰ τὰ ἀπαραίτητα στατιστικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐμπειρικῶς καὶ ἀνευστήματος συλλέγονται. Ἡ περατωθεῖσα κατὰ τὸ λήξαν ἐτος βιομηχανικὴ ἀπογραφή ἴσως παρέσχῃ πολύτιμα στοιχεῖα διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν μελέτην τοῦ θέματος τῆς ἐκβιομηχανίσεως.

10) Αἱ ἐξαγωγαὶ τῶν κυριωτέρων ἀγροτικῶν προϊόντων καὶ φρούτων ἐναντι τοῦ 1957 εἶχον ὡς ἐξῆς μέχρι τῆς 15ης Δεκεμβρίου 1958. (Ὁ πρώτος ἀριθμὸς εἰς τόνους ἀφορᾷ τὴν ἐξαχθεῖσαν κατὰ τὸ 1958 ποσότητα καὶ ὁ δεύτερος, τὴν ἐξαχθεῖσαν ἀντιστοίχως ποσότητα κατὰ τὸ 1957).

Κορινθιακὴ 33.028, 33.530, σουλτανίνα 21.425, 40.234, χαρούπια 9.478, 2.994, σῦκα 12.925, 10.542, λεμόνια 5.477, 5.813, πορτοκάλια 4.558, 6.446, μανδαρῖνια 5.879, 4.574, καπνὸς 26.672, 25.000.

Παρὰ τὴν μακρὰν αὐξησιν τῶν ἐξαγωγῶν καπνοῦ τὸ προϊόν τοῦτο συναντᾷ μεγάλας δυσχερεῖας διαθέσεως λόγῳ ὑπάρξεως καὶ τῶν παλαιῶν ἀποθεμάτων. Ὡσαύτως δυσχερεῖας ἐξαγωγῆς ἐμφανίζει καὶ ὁ βάμβαξ, ἐνῶ ἡ μειωμένη παραγωγή ἑλαιολάδου μικρὰ περιθώρια ἐξαγωγῆς ἐπιτρέπει.

Συμπερασματικῶς, ἐφ' ὅσον δὲν ἐξασφαλισθῆ ὅχι μόνον ἡ διατύπωσις ἐνὸς γενικωτάτου προγράμματος τῶσον ὡς πρὸς τὰς βραχυπρόθεσμους ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰς μακροπρόθεσμους ἐπιδιώξεις, οὐδὲν ἀξίολογον δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ μὲ τὴν συμπτωματοκτικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκάστοτε προκυπτόντων προβλημάτων.

Γ. Κ. Τσαπόγας

Το κύτταρον τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς

Ἡ τοπικὴ αυτοδιοικήσεις καὶ ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ

Τοῦ κ. Γ. Α. ΧΑΤΖΑΚΗ πολιτικοῦ συνταξιούχου

Ἐπικειμένων τῶν ἐκλογῶν διὰ τὰ ὄργανα τῆς Τοπικῆς Αυτοδιοικήσεως, τὸ περιοδικὸν αὐτὸ θὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του, διὰ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν σωστὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ θέματος τῆς ἐλληνικῆς ἐπαρχίας ἀπὸ τὴν ὅποιαν - κατὰ τὴν γνώμην του - ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ καὶ ἡ πρόοδος τῆς.

Τὸ κατωτέρω ἄρθρον φωτίζει μιὰ πλευρὰ τοῦ ζητήματος, διεισδύει εἰς τὸ βάθος τῆς ὑποθέσεως, καὶ ὁπωσδήποτε βλέπει σωστότερα τὰ πράγματα, σχολιάζον τὰς ὀλίγον ἀφελεῖς κρίσεις τοῦ ἐξωελληνικοῦ παράγοντος, ποῦ ἐπεφύλαξεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὴν εὐθύνην διὰ τὴν γενικωτέραν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου μας ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ λεγομένου δυτικοῦ κόσμου.

Παραπάνω ἀπὸ ἐνάμισιο ἔτος ἔχει περάσει ἀπὸ τότε ποῦ ἐδημοσιεύθη ἡ γνωστὴ ἔκθεσις τοῦ Ἀμερικανοῦ Γερουσιαστοῦ κ. Ἀρμουρ πρὸς τὴν Ἀμερικανικὴν Γερουσίαν, ἡ ὁποία προσπαθεῖ, σύμφωνα βέβαια μὲ τὶς ἀντιλήψεις τοῦ συντάκτου τῆς, νὰ ἐξηγήσῃ τὰ αἷτια τῆς κακοδαίμονίας τῆς χώρας μας. Ἔνας ἐκ τῶν παραγόντων — λέγει στὴν ἔκθεσί του ὁ Ἀμερικανὸς ἐπίσημος — ποῦ παρεμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν εἶναι ἡ λαϊκὴ ἀποχὴ ἐκ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰς κρατικὰς καὶ κοινοτικὰς ὑποθέσεις. Τὴν περικοπὴν αὐτὴν σχολιάζοντας οἱ ἀρμόδιοι παράγοντες τῆς δημοτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας καὶ τοῦ Τύπου, ὀρθότατα πα-

ρατηροῦν ὅτι ἡ εὐθύνη τοῦ ἀποτραβήγματος τῶν ἱκανῶν καὶ ἀξίων ἀπὸ τὰ πολιτικῆς μορφῆς κρατικὰ καὶ κοινοτικὰ ἀξιώματα, βαρύνει ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ἐλληνικὸν λαὸν καὶ οὐδένα ἄλλον.

«ΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ ΥΜΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΥΜΩΝ»;
Ἄν, λέγουν οἱ ἐν λόγῳ σχολιασταί, οἱ Ἕλληνες πολῖται ἐξήσκουν πὰ πολιτικὰ τῶν δικαιώματα μὲ ἀντικειμενικὰ κριτήρια, βάσει τῆς ἀντιλήψεώς των καὶ τοῦ αἰσθητηρίου των, ἀντὶ νὰ παρασύρῳ ἀπὸ τοὺς ἐπιτηθεῖους, τοὺς πολιτικάντηδες καὶ τὰς κομματικὰς φατρίες, θὰ ἀνεθεταῖ διὰ τῆς ψήφου των τὰς Διοικήσεις τῶν Κοινοτήτων, τῶν Δήμων καὶ τοῦ κράτους, εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν ἱκανωτέρους καὶ ὄχι εἰς ἐκεῖνους, ποῦ μὴ ἔχοντας τίποτε ἄλλο νὰ ἐπιδείξουν εἰς τὴν ζωὴν των, μεταβάλλονται εἰς ἀργοσχόλους ἐπαγγελματίας τῆς πολιτικῆς. Βεβαίως εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὸ φράγμα τοῦ ἀνοήτου πολιτικοῦ φαβοριτισμοῦ ἀνατρέπεται χάρις κυρίως εἰς τὰς ψήφους καὶ τὴν ὀρθὴν πολιτικὴν διαίσθησιν τῶν νέων Ἑλλήνων ψηφοφόρων. Πρόκειται ὅμως περὶ ἐξαιρέσεων, πολλῶν ἴσως, ἀλλὰ πάντως ὄχι ἀκόμη ἀρκετῶν διὰ νὰ ἐπηρεάσουν τὸν κανόνα καὶ νὰ βελτιώσουν ἀποτελεσματικὰ τὸ σύστημα διοικήσεως.

Αὐτὰ εἶναι τὰ σχόλια τῶν ἀναφερομένων παραγόντων, τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ ἀπόψεις τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῶν πολιτῶν τοῦ τόπου μας τοῦλάχιστον.

Ἐχων ὑπ' ὄψει μου, δύο σοβαρὰ τοιαῦτα περιστατικὰ σὲ κοινοτικὰς ἐκλογὰς ποῦ συνέβησαν σὲ κάποια Κοινότητα, καὶ ποῦ ἀσφαλῶς τέτοια θὰ συνέβησαν, καὶ θὰ συμβαίνουν, καὶ σ' ἄλλες Κοινότητες δὲν μπορῶ νὰ συμφωνήσω μὲ τὴν πρώτη αὐτῆ διαπίστωση τοῦ κ. Ἀρμουρ τῆς ἀποχῆς δηλ. τῶν ἱκανῶν ἐκ τῆς συμμετοχῆς εἰς Κοινοτικὰς κλπ. ὑποθέσεις.

ΞΕΡΕΙ Ο ΛΑΟΣ ΑΛΛΑ...

Εἰς τὴν ἐν λόγῳ Κοινότητα καὶ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1934 — ἂν δὲν ἀπατάμαι — τῇ ἐπιμονῇ ὄλου τοῦ ὀρθοφρονούντος κόσμου καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ γίνοντο ὠρισματὰ ἔργα ἀπὸ ἀξίον καὶ ἱκανῶν ἐκπρόσωπων τῆς Κοινοτήτος, ἐδέχθη καὶ ἔθηκε ὑποψηφιότητα νέος ἐπιστήμων μὲ σφρίγος, ζωὴν καὶ δίψαν νὰ διορθώσῃ τὰ κακῶς ἔχοντα καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν ζωὴν τῶν συγχωριανῶν του καλλύτερη καὶ ἀνώτερη. Τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου ἐπιστήμονος, ἐπολέμησε μὲ πάθος καὶ ἀγριότητα ἄλλος ἐπιστήμων, καταρτίσας ἕτερον συνδυασμὸν μὲ ὑπομηφίους ἐναρέτους μὲν καὶ τιμίους ἀνθρώπους, ἀκατατόπιστος ὅμως περὶ τὰ Κοινοτικὰ προβλήματα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χαθῆ μιὰ μοναδικὴ εὐκαιρία γιὰ τὴν Κοινότητα αὐτῇ, ποῦ ὄλοι τὴν ἀναιρεῦσαν διοικουμένην ἀπὸ χέρια καθ' ὅλα ἱκανοῦ ἐκπροσώπου.

Καὶ τὰ αἷτια τῆς ἀποτυχίας; Ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον, ὁ κομματικὸς φαβοριτισμὸς τοῦ ἀντιπάλου, ὁ ὁποῖος, κομματάρχης ἐπὶ 30ετίαν τότε εἶχε δεσμευμένους ὄλους σχεδὸν τοὺς ἐκλογεῖς μὲ τὸ μονοπάλιον τῶν ἐπιστημονικῶν του ὑπηρεσιῶν. Ἡ αὐτὴ κωμωδία ἐπανελήθη δυστυχῶς καὶ κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογὰς εἰς τὴν αὐτὴν Κοινότητα μὲ πρόσωπα τὸν αὐτὸν κομματάρχην καὶ πάλιν ἀπὸ τῆ μιὰ μεριά, καὶ ἕτερον ἐπιστήμονα καὶ τούτον τῆς Κοινοτήτος ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς ὑποψηφιότητος καὶ τούτου, ἀγριωτέρα ἐξέσπασε ἡ πολεμικὴ τοῦ κομματάρχου μὲ ἀποτέλεσμα ὅμως αὐτὴν τὴν φορὰν νὰ διαφανῆ τὸ γεγονός ὅτι δὲν λείπει ἡ συμμετοχὴ καὶ τὸ διαφέρον τῶν πολιτῶν ἀπὸ τὰ κοινοτικὰ πράγματα, διότι ὁ ἐν λόγῳ κομματάρχης αὐτὴν τὴν φορὰν ἔμεινε μὲ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν αὐτὴν κωμωδίαν καὶ διὰ τρίτην φορὰν εἰς βάρος μιᾶς ὄλοδεν ἐξελισσομένης Κοινοτήτος καὶ καθημενῶς πλαισιουμένης μὲ προοδευτικὸς ἀνθρώπους. Κι ἀκόμη, ὅτι δὲν θὰ τοῦ ἐπιτραπῆ ἀσφαλῶς εἰς τὸ μέλλον, ν' ἀνακόπη — διότι ἔτσι ἀρέσκειται — τὴν πρόοδο ἐνὸς λαοῦ ὁ ὁποῖος ἀδιαφο-

(Συνέχεια εἰς τὴν σελίδα 26)

Ἔργα ὅπως ἡ περιφρημὴ ἀγορὰ Χανίων μποροῦν νὰ στολίουν κάθε Δῆμο καὶ Κοινότητα

ΝΥΜΦΗ ΤΡΙΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΣΠΑΡΤΑΡΙΣΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

— Γίεσε, μωρέ Γιάννη κι εξέχασα!...
— Ίντα ξεχάσες, μωρέ Κωνσταντή;
— Τή νύφη, μωρέ, τή νύφη του Παραουλογιώργη... Γίεσε διάλε τή μπίστη τζη, μωρέ, κι εξέχασα νά σᾶσε πῶ τή μπλειά καλή ιστορία του κητέχω, γιατί ἤμουμε, μωρέ, και στο μυστικό μέσα, σά γκουμπάρος πουμουμε του κχομοίρη του Πανάγο...

— Τίνος Πανάγο, Γιάννη;
— Του Πανάγο, μωρέ, του γυιού του Παραουλογιώργη, που παντρεύτηκε τὸ Καλλιὼ τῆ Κρομυδολενιάς, κι ὕστερα... δὲν ἐπαίρνανε τ' ἄρματα ντου φωθιά και καταλαβαίνεις ἐδᾶ... "Ὡ ἀνάθεμά τῆ δουλειά!...

(Τὰ πονηρά αὐτὰ μισόλογα του διακολο-Γιάννη, που εἶχε ἔρωτα ἀπὸ τὴν Κρήτη γιὰ νὰ κἀμῃ Χριστούγεννα με τὸν ἀδερφό του τὸν τραπεζικό, ἐξῆψαν τὴ φαντασίῃ τῆς παρέας. "Ὅλο τὸ βράδυ εἶχαν διασκεδάσει περίφημα στο συνοικιακὸ ταβερνάκι τῆς πρωτεύουσας με τίς

πικάντικες ἱστορίες του χωριανοῦ τους του Γιάννη, που δὲν εἶχε δυσκολευθῆ νὰ πῆ πολλές τέτοιες, μόλις τὸν ρώτησαν τὰ παιδιὰ τρίβοντας τὰ χέρια με τὸ στερεότυπο (ἴντα χαμπάρια, Γιάννη ἀπ' τὸ χωριό)).

— Λέγε μπλεῖο, μωρέ Γιάννη, λέγε κι ἐχαθήκαμε.

— Σταθῆτ' ὀμπρός νὰ κἀμῃ 'να τζιγάρῳ κι ὕστερα.

(Κι ὁ Γιάννης, ἀφοῦ «ἐκάμει»—δηλαδή ἀναψῆ—σιγάρῳ, ἀρχισε μιζοχαμογελῶντας πονηρά ὡς ἐξῆς:

***

— Ἐ, δὲν εἶναι δὲ και σπουδαῖο πρᾶμα, μὰ μιά κι ἤρχιξα... Ἀκούσετε νὰ τὰ μάθετε.

Ἐπαντρεύτηκε, τὸ λοιπός, ὁ Πανάγος του Παραουλογιώργη κι ἤπηρε τὸ Καλλιὼ τῆ Κρομυδολενιάς. Τρία χρόνια εἶναι δὲ. Τέσσερις βολές, με τὴ φετεινή, ἔχουνε καμωμένα Χριστούγεννα παντρε-

μένοι, ἀλλὰ τὸ κακομοίρικο τὸ Καλλιὼ τσοὶ τρεῖς βολές ἔχονε... νύφη!...

— Νύφη; Τρεῖς βολές; Ἰντὰ 'νιε, μωρέ, τοῦτα νὰ που μᾶσε λές; Τρία χρόνια δηλαδὴ ἔχονε νύφη; Ἐκουζουλάθηκες φαίνεται!...

— Νάισκε σου ζάβαλε! Τρία χρόνια ἔχονε νύφη!... Δὲν ἐκουζουλάθηκα 'γῶ, μόνῳ 'τονε κουζουλὸς αὐτός, που κἀτεχε πῶς δὲν ἐμπόριε νὰ κἀμῃ πρᾶμα κι ἐτούτως ἐπῆγε κι ἐπαντρεύτηκε κι ἐκακομοίρυσσε τὴ γκοπελλιὰ!...

***

Ἄ Πανάγος ἐψηλοπέτα ἀπὸ μιά τζ' ἀρχῆς. Ἦθελε ὀμορφὴ κοπελλιὰ και πλοῦσα. Και τέθια ἔχονε δὲ τὸ Καλλιὼ τῆ Κρομυδολενιάς. Τὴν ἐρωτεύτηκε, τὸ λοιπός, κι ἔχονε ξεκουζουλαμένους. Μὰ που ν' ἀκούση γιὰ τέθια παντρεία ἢ Κρομυδολενιά. «Καλλιὼ νὰ τὴ νεκροφιλῆσω, παρὰ νὰ πάρῃ τὸ Μπανάγο, γιατί δὲν εἶναι στὴ σειράς μας» ἐγύριζε κι ἐφῶνιαζε, ὄντε τσοὶ λέγανε ἀπὸ πέρα-πῶδε, πῶς τὸ Καλλιὼ με τὸ Μπανάγο ντακέρνουνται ἀπὸ καιρὸ δὲ κἀθα μεσημέρι στὴ βρύσι και τᾶχουνε καλαπαδιασμένα.

Τὰ τζαναβάρια του χωριού, ἐπειδὴς ἐξῆλεύγανε, ἐκοροῖδευγανε τὸ Μπανάγο, πῶς δηλαδὴς δὲ δὲ τὰ καταφέρῃ νὰ φᾶ τσηγιὰ μεγάλη μπουκιά. Κι ὄντεν ἐκούσανε πῶς τὴν νείχε ζητημένη δυο τρεῖς βολές μὰ πρᾶμα ἢ γρά τζη, ἐλέγανε:

— «Δὲ σοῦ τρέχει ὁ καβαλλάρης, μὴ σκοτώνεις τὸ μουλάρη, Πανάγο, ἔ Πανάγο! Οἱ κοπελλιές πάλι ἐκεντούσανε τὸ Καλλιὼ, καθὼς τὴ θεωρούσανε φιλομαραμένη ἀπὸ τὸ σερντᾶ και τσοὶ λέγανε κοροῖδευτικά.

— Ψηλά μάθια, μπρὲ Καλλιὼ... Ὡ διάλε τὸν ἔρωτά σου!...

Μιά γκοπανιὰ ὄμως ἔσκασ' ἢ μπόμπα στὸ χωριό. «Ἐκούσετέ τα; Ἐκλέφτηκε τὸ Καλλιὼ τῆ Κρομυδολενιάς με τὸ Μπανάγο του Παραουλογιώργη!...»

— Ἐ τὸ γκουζουλὸ... Ἐλέγαν' οἱ ντελικανῆδες του χωριού, πούσανε μὰζι παγωμένοι στρατιῶτες κι ἐκατέχονε τὸ μυστικὸ ντου—Ντὰ αὐτός, μωρέ, δὲ μπορεῖ, ἴντα τὴν ἔθελε τὴ γενναϊκά!...

Ἐγὼ ἐμπῆκα κουμπάρος, γιατί 'τανε συντέκνοι ὁ κύρης μου με τὸ Παραουλογιώργη. Δὲν ἐπίστευγα 'γῶ κειανὰ που λέγαν' οἱ μῶρτηδες, γιατί λέγα πῶς ἐξῆλεύγανε. Κι ἤλεγα ἀπὸ μέσα μου τὴν ὥρα που διάβαζ' ὁ παπᾶς: «Γεῖα σου, μωρέ Πανάγο. Καλὴ τὴν ἤκαμες διάολε κι ἄσσοι νὰ λένε... Καὶ βέβαια. Ἄν νιεῖναι νὰ χαλᾶση κανεῖς τὴ σαρακοστὴ νὰ φᾶ ὄρνιθόπουλο, ἔϊ κακοκαταῖκα!»

Ἐγίνηκε ὁ γάμος, ἐγλέντησ' ὅλο τὸ χωριό, ἐγῶρεψε κι ἡ πεθερὰ ἢ Κρομυδολενιά πούχε μαινάρει ντελόγο, κι ἀνιμέναμε νὰ δοῦμε, γιατί 'ταν ἀκουστὰ ἢ διάδοσι...
***

Ἐπεράσανε τὰ Χριστούγεννα κείνησὰς τῆ χρονιάς, ἤρθ' ἢ ἀρχιμενιά, ἤρθαν τὰ Φῶτα κι οἱ ἀποικρές... Ὅλοι κι ὄλες εἴχονε νὰ τὸ κἀμουνε. Οἱ συνοροπαντρεμένοι δὲν εἶχανε ποτὲ ταιτωμένο τ' ἀχειλι ντως σὲ γέλιο, μόνῳ ἔσανε ὅλο κουτσουκισμένοι. Ἐπέρασ' ἢ πρώτη χρονιά, ἤρθαν πάλι τὰ Χριστούγεννα, πρᾶμα κοιλιὰ τὸ Καλλιὼ, μήτε σκιας βλαψίδι!... Ὑστερα ἐκουκουρίσανε πῶς ὁ Πανάγος εἶναι ἀνίκανος και πῶς οἱ συγγενεῖς του Καλλιὼ ἐξανοίγανε νὰ τσοὶ ξεχωρίσουνε... Χμ! Κι ἐδᾶ ἔντα δὲ γενῆ; Ἐμ-

Πῶς τραγουδᾶ τὸν ἔρωτα ὁ Κρητικὸς λαὸς

ΚΡΗΤΙΚΕΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ
ΤΟΥ Γ. ΤΖΙΜΑΚΗ

Ἐνα πουλάκι κελαιδεῖ, δὲν ξέρω
[που κοιτάζει,
και τὸν κελαιδισμό γροικῶ και τὴν
[καρδιά μου σφάζει.
"Ὅσο ψηλά κι ἄνε πετᾶς θάλασσα
[τὸν ἀφρὸ σου,
δὲ μοῦ τὴ σβήνεις τὴ φωτιά ὀπου
[μὲ καίει ὀμπρός σου.
Ἐγὼ 'μουν ὀπου ψάρευγα στῆς θά-
[λασσας τὸ γύρο,
κι ἐδᾶ ριχάναν τὰ νερὰ και δὲ μπο-
[ρῶ νὰ φύγω.
Θέ μου μεγαλοδύναμε που ἔλεπεις
[και γνωρίζεις,
δὲν ξέρω κι ἴντα σοῦ 'καμα κι ὄλο
[μὲ φοβερίζεις.
Τὰ μάθια θαμπωθήκανε κι ἡ δύνα-
(μῆ μου ἐχάθη,
κι ὄλο γιὰ σένα θρίσκομαι σὲ βά-
[σανα και πάθη.
Ἐ ἀγάπη πέτρες καταλεῖ και τὰ
[θεριὰ μερώνει,
κι ἐγὼ τὴν ἔχω στὴν καρδιά γι'
[αὐτὸ με θανατώνει.
Αἶμα πέντε σταλαματιές τρέχει ἀ-
[πὸ τὴν καρδιά μου,
ὄταν γυρίσω και σὲ δῶ ὄμορφη κο-
[πελλιὰ μου.
Ἐ ἀγάπη γροίκουν κι ἐλεγα ἔτανε
[παραμύθια,
μὰ κείνη χύνει δάκρυα χοντρά σὰν
[τὰ ροβύθια,

Γ. Τζιμάκης, καλλιτέχνης τῆς λύρας
και τοῦ Ραδ. Σταθ. Ἀθηνῶν.

Δὲν ξέρω, μάγια μουκάμες, ζωῆ
[και πνέμα χάνω,
φῶς μου, και τὸ χατήρι σου ὄστε
[νὰ ζῶ θὰ κάνω.
Πίνω κρασί, δὲ με μεθεῖ, ἄν πιῶ
[και πέντε ὄκαδες,
μὰ με μεθῶν τὰ μάγουλα πούχου-
[νε κοκκινιάδες.
Πίνω κρασί, δὲ με μεθεῖ, ἄν πιῶ
[και δυο κουρούπια,
μὰ με μεθῶν τὰ μάγουλα πούχου-
[νε τὰ σουλούπια.

πήκαμ' όλοι κι όλοι στη μέση και τότε σβάσαμε και τον έπηγαμε στού γιατρού. Ξανοίγει τανε καλά ό γιατρός και μάσε λέει, πώς αυτός έχει παθωμένα τό νευρικό ντου σύστημα, αλλά δά γενή καλά, άμα άνεγογυρευτή. Μόνο να σκωθής, μαρφέ, ντελόγο νά πās στην 'Αθήνα στού Μαρκομιχελάκη. Αυτός είναι ό καλύτερος πατριώτης μας νευρολόγος και ψυχίατρος κι είναι και καλός άνθρωπος, άγαπά δά και σοί Κρητικούς και δά σε γιατρεύει, μόνο μην άργείς, κακομοίρη μου...

**

Μιά σου και δύο σου, τό λοιπός, ό μορφο-Πανάγος στού Μαρκομιχελάκη. Τό κακομοίρηχο τό Καλλιό τούδρε να κουζουλαθή. "Όλο τό καλοκαίρι, πούτανε στην κλινική ό Πανάγος, τό Καλλιό έξήλευγε σοί γεναίκες πούχανε σο' άντρες τως κι ήκανε μαντινάδες κι έμοιρολογούντανε.

"Όλες χαίρονται σο' άντρες τως κι εγώ πάνω φαρμάκι, γιατ' ό δικός μου κείτεται στού Μαρκομιχελάκη.

"Επέρασε κι έπήγε κι ήρθανε πάλι τά Χριστόγεννα. Τρίτη χρονιά παντρεμένοι τό Καλλιό με τό Μπανάγος, πούχε γιαγύγι ολόχαρος κι όλοι ένιμέναμε νά δούμε... "Όσοντάς την ήμέρα τών Χριστιογέννω πού ήσανε τά συναπαντήματα του γάμου ντως έκάμανε τραπέζι κι έκάλεσανε έμένα, σοί συγγενείς και σοί φίλους τως. "Εμείς εδά τή χαρά μας, πού σοί 'δαμε ολόχαρος, και τό γαμπρό και τή νύφη και τή μπυθερά!

Σάν εφάγαμε κι ήπιαμε κι είπαμε ό,τι εύκός έμπορούσαμε, παραπαντίξω τήν Κρομυδολενιά και τό σέχ χωστά-χωστά. —"Ε! 'ντα χαμπάρια, κνυμπάρια. "Ίντα ποκάμανε τά κοπέλια, νά γενώ θέλει και σύντεκνος;

Κι εκείνη ή διάλιστα ήβαλε μιά φωνάρα...

— Ούουουου!... Κι άμ' 'ντα θαρείς; Για τήν πιστή άνταμετάδοσι του σπαρταριστού άφηγγήματος.

Γ. ΑΠΟΔΟΥΛΟΣ

(Συνέχεια έκ τής σελίδος 24)

ρεί εις θυσίας, άρκει νά βλέπει νά γίνωνται έργα στην Κοινότητα πού θά τον έξυπηρετήσουν και θά καλλιτερεύσουν τήν ζωήν του και τήν ζωήν τών παιδιών του.

ΑΝΑΓΚΗ ΙΚΑΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΩΝ

Με τίς κωμωδίες αυτές, ή Κοινότης αυτή, έχει κατοδικασθή εις μαρσαμόν επί πολλά έτη τώρα, ένώ θά ήδύματο νά έχη έπιτελέσει θαύματα εις όλους τούς τομείς τής δράσεώς της (σχολείον, κλπ.) δι' ίδιον μέσον και με κρατικήν βοήθειαν. Διότι πιστεύω άκραδάντως, ότι ένα άξιον και ίκανόν συμβούλιον με πλήρη επίγνωση τής άποστολής του και με λελογισμένη διαχείρισιν τών κοινοτικών πραγμάτων, δύναται νά πάντα νά κατορθώση και νά προαγάγη τήν Κοινότητα εις άξιοζήλευτον θέσιν, θεραπεύοντας κάθε άναφυομένην ανάγκη της, διότι θά είναι εις θέσιν νά κερδίξη τήν συμπάρασασιν του τόσοσν δύσκολου στην έξυπνρήτησι τών άμέσων τών πολιτών του κράτους.

(Συνέχεια έκ τής σελίδος 21)

πέμβασις του κ. Γεωργ. Κλώνου, Δ/ντου τής Δημ. Βιβλιοθήκης Πειραιώς και Χανιώτων, τόν Σ/βριον τού 1952 πρὸς τόν τότε Δήμαρχο Χανίων κ. Ν. Σκουλάν.

"Ο κ. Κλώνος, άφού συζητήσαμε μαζί τό ζήτημα, παρουσιάστηκε στον Δήμαρχο και του άνέπτυξε τό θέμα. "Ο Δήμαρχος τό υιοθέτησε άμέσως κι' άρχισαν οι σχετικές ένέργειες. "Επειδή δέν βρέθηκε κατάλληλο διαμέρισμα νά νοικιαστή, άποφασίστηκε νά διατεθή ένα διαμέρισμα του τότε άνεγειρομένου δημοτικού συγκροτήματος καταστημάτων, στην πρώην πλατεία 1878. Διετέθη έν μικρό διαμέρισμα τριών περίπου καταστημάτων, συνολικού έμβαδου 55 περίπου τετραγωνικών μέτρων, στη γωνιά τών οδών "Υψηλαντών-Μυλωνογιάννη. Τό διαμέρισμα αυτό πλουτίστηκε με τά κατάλληλα έπιπλα και σ' αυτό μεταφέρθηκαν όσα βιβλία διέθετε ό Δήμος.

Παράλληλα με τίς ένέργειες για τήν έπίπλωσι του διαμερίσματος άρχισαν και ή ένέργειες για τήν άπόκτησι βιβλίων. "Ο Δήμος άπήυθυσε αιτήσεις σε ιδιώτες και όργανισμούς, όχι μόνο στην Κρήτη αλλά και έξω αυτής και στο έξωτετικό. Οι περισσότεροι άνταποκρίθηκαν στην αιτησι κι' έστειλαν βιβλία. άνάμεσα δε σ' αυτούς χαρακτηριστικά και ή Πατριαρχική Βιβλιοθήκη "Αλεξανδρείας. "Ολ' αυτά τά βιβλία και όσα διέθετε ό Δήμος τοποθετήθηκαν στο διαμέρισμα τής βιβλιοθήκης και ταξινομήθηκαν. Τά βιβλία ήσαν λίγα, περίπου 1000-1200 τόμοι, γι' αυτό τόν λόγον ή τοποθέτησι έγινε σε άραιά διαστήματα, για νά φαίνωνται στα έγκαινα περισσότερα. "Από τήν πρώτη μέρα φάνηκε πώς ή πόλις ζητούσε τήν ίδρυσι μιās βιβλιοθήκης και πώς τό μικρό άναγνωστήριο τής Δημοτικής Βιβλιοθήκης δέν θά έπαρκοϋσε νά έξυπνρητήσι όλους εκείνους πού έπιθυμούσαν νά μελετήσουν. Τό άναγνωστήριο μπορούσε νά περιλάβη 30-35 άναγνώστες. "Ηλθε όμως μέρα πού σε ώρα μεγάλης κινήσεως, οι άναγνώστες ξεπερνούσαν τούς 70 μέσα στο άναγνωστήριο. "Όλοι αυτοί συνωστίζονται μέσα στον μικρόν αυτό χώρο και οι περισσότεροι ήσαν όρθιοι. Σε λίγους μήνες έγινε μιά μικρή επέκτασις του άναγνωστηρίου, πού δέν έλυσσε βέβαια τό πρόβλημα, βελτίωσε όμως κάπως τήν κατάστασι.

"Αμέσως μετά τήν ίδρυσι τής Δημοτικής Βιβλιοθήκης, στο μνημόσυνο του "Ελευθερίου Βενιζέλου, πού έπηκολούθησε, έγινε άνέργειες από μέρος του Δημάρχου κ. Σκουλά, πρὸς τόν κ. Σοφοκλήν Βενιζέλον, για τήν παραχώρησι στην Δημοτική Βιβλιοθήκη, τής βιβλιοθήκης του "Ελευθερίου Βενιζέλου. "Η ύπόσχεσις δόθηκε με τήν προϋπόθεσι άνεγέρσεως ίδιās πτέρυγος, για τήν τοποθέτησι τής βιβλιοθήκης αυτής. Στο μεταξύ έγιναν οι δημοτικές έκλογες του Νοεμβρίου 1954, από τίς όποιες βγήκε καινούργια Δημοτική "Αρχή, πού ανέλαβε τήν Διοικησι του Δήμου τόν Γενάρη του 1955 Στο Μνημόσυνο του "Ελευθερίου Βενιζέλου τόν Μάρτη του 1955, ό καινούργιος Δήμαρχος κ. Νικ. Μουντάκης, ζήτησε πάλιν από τόν κ. Σοφοκλήν Βενιζέλον τήν παραχώρησι τής Βιβλιοθήκης. Πραγματικά ό κ. Σοφ. Βενιζέλος έδωσε στον Δήμαρχο έπιστολή πρὸς τό "Ιστορικόν "Αρχείον για τήν παράδοσι τής βιβλιοθήκης στον Δήμον Χανίων.

Τό καλοκαίρι του 1955 ή Δημοτική Βιβλιοθήκη έκλεισε για δύο μήνες, στη διάρκεια τών όποιων έγινε επέκτασις τής βιβλιοθήκης σε παρακείμενους Δημοτικούς χώρους. Με τίς επέκτασεις αυτές, ό χώρος τής Βιβλιοθήκης σχεδόν τριπλασιάστηκε. Με κατάλληλες πάλι διαρρυθμίσεις δημιουργήθηκαν δύο εύρύχωρα άναγνωστήρια πού μπορούν νά περιλάβουν άνετα 65-70 άναγνώστες. Τά περισσότερα βιβλία χωρίστηκαν από τό άναγνωστήριο και τοποθετήθηκαν σε ιδιαίτερος χώρους στο έξωτερικό τής βιβλιοθήκης.

Σ' αυτούς τούς χώρους δημιουργήθηκε ιδιαίτερο διαμέρισμα για τήν βιβλιοθήκη του "Ελευθερίου Βενιζέλου και ιδιαίτερο για τήν βιβλιοθήκη του Ιατροφιλοσόφου κ. Γρηγ. Γεωργουδάκη. "Η παραλαβή τής βιβλιοθήκης άρχισε περί τά μέσα Δεκεμβρίου 1955 και τέλειωσε στις 27 Μαρτίου 1956. Τά βιβλία ταξινομήθηκαν και τοποθετήθηκαν στο ειδικό διαμέρισμα. Τόν Μάιο του 1955, ό κ. Γρηγ. Γεωργουδάκης έξεδήλωσε πρὸς τό Δημοτικόν Συμβούλιον Χανίων τήν έπιθυμία του νά πραγματοποιήση παλαιότερη δήλωσι του για τήν παραχώρησι στην Δημοτική Βιβλιοθήκη τής ιδιωτικής βιβλιοθήκης του, του φιλοσοφικού του άρχείου και όλων τών έπίπλων του γραφείου του. "Η παραλαβή όλων αυτών πραγματοποιήθηκε τόν Δεκέμβρη του 1956. Τά έπιπλα του γραφείου του, τά βιβλία του και τό άρχείον του ταξινομήθηκαν και τοποθετήθηκαν σε ειδικό διαμέρισμα τής Δημοτικής Βιβλιοθήκης.

Αυτή είναι σε συντομία ή "Ιστορία τής Δημοτικής Βιβλιοθήκης Χανίων, ή ιστορία δηλ. μιās προσπάθειας του Δήμου Χανίων, στον πνευματικό τομέα, ή μικρή ιστορία ενός μεγάλου έργου πολιτισμού.

(Συνέχεια έκ τής σελίδος 16)

Εις τούς 52 Συνεταιρισμούς είναι έγγραφαιμένοι 5.636 άγρόται, ήτοι τό 93% επί του συνόλου τών άγροτικών οικογενειών, εις δε τήν "Ενωσιον Οικοποικητικών και Γεωργικών Συνεταιρισμών Σητείας ύπάγονται 48 Συνεταιρισμοί με 4.015 συνεταιρούς. Οι Συνεταιρισμοί έχουν ίδρύσει και διαχειρίζονται τās βασικές άγροτικές βιομηχανίας, διενεργούν δε τήν έμποριαν τών άγροτικών προϊόντων κατά 60%, και κατά τό ποσοστόν τουτο έλέγχουν τήν οικονομικήν ζωήν τής περιοχής.

ΑΙΤΗΜΑΤΑ

Οι γεωργοί τής περιφερείας μας έχουν νά υποβάλουν άρμοδιως τά έξής αιτήματα: α) Περισσότερα μακροπρόθεσμα και μεσομακροπρόθεσμα έργα, β) άναστολή τών χρεών τών περιπτώσεως θεομηρίας και μειωμένας έσοδειας και γ) άγροτική ασφάλισις. Διότι νά έπιτευχθούν αυτά, νομίζομεν ότι πρέπει νά αλλάξη ή νοοτροπία πού κράτους ως πρὸς τήν άσκουμένην γενικότεραν άγροτικήν πολιτικήν, και νά τεθή επί όρθολογιστικών βάσεων τό θέμα τών έξαγωγών μας και τής έξευρέσεως αγορών πρὸς τοποθέτησι τών έξαγωγίμων άγροτικών προϊόντων μας.

...ΚΗΣ

«Νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ»

ΤΑ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΑ ΚΙ Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Τί πρέπει νὰ ξέρουν

Τὸν τελευταῖο καιρὸ ὁ ἀθλητισμὸς ἐξαπλώνεται καὶ στὶς πιὸ ἀρχαῖες περιοχὲς τῆς Κρήτης. Στὶς πόλεις ἄς ποῦμε ὅτι ἀκμάζει ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια καὶ ὅτι ἔχει σημαντικὴ ἐπέδωσι, βρῆσκειται ὅμως στὴν οὐρὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀθλητισμοῦ.

Τὸ περιοδικὸν αὐτὸ θὰ παρακολουθήσῃ μὲ ἰδιαίτην συμπάθειαν τὰ Κρητικοπούλα στὸν ἀθλητισμὸ καὶ θὰ συμβάλῃ στὴν ἀνάπτυξίν του, σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα ποὺ ἀναπτύσσεται στὸ παρακάτω ἄρθρο ἐνὸς σοβαροῦ νέου ἐκπαιδευτικοῦ, τὶς ἀρχὲς τοῦ ὁποῖου πρέπει νὰ προσέξουν ἰδίᾳ οἱ νέοι ποὺ πρωτομπαίνουν στὸν ἀθλητισμὸ, ἀποφεύγοντας ἐκεῖνα τὰ ὄχι τιμητικὰ καμώματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἡσχολήθη πρόσφατα ὁ κρητικὸς τύπος.

Ἡ Κρήτη—πρέπει νὰ τὸ μάθουν ὅλοι—εἶναι ἡ χώρα ποὺ πρώτη ἀνέπτυξε ἀθλητισμὸ καὶ ἀθλητικὸ πολιτισμὸ, ἐπίσης δὲ καὶ ὁργανώσεις νεολαίας γιὰ ἐλευθέρην καὶ δημοκρατικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νεότητος μὲ τὶς «ἀγέλες» τῶν νέων ποὺ εἶχε ὁργανώσει ἡ Πολιτεία, ὄχι βέβαια πάντως μὲ τὸ πνεῦμα τῶν συγχρόνων Πολιτειῶν.

«Μὴ...βία τοὺς παῖδας ἐν τοῖς μαθήμασιν ἀλλὰ παίζοντας τρέφε, ἵνα καὶ μᾶλλον οἷός τ' ἦς καθορᾶν ἐφ' ὃ ἕκαστος πέφυκεν».

(Πλάτων)

Ἡ παλαίστρα, ποὺ λεγόταν καὶ γυμναστήριον, ἦταν τὸ γήπεδο τοῦ ἀθλητισμοῦ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ὀνομασθῇ ἄλλοιῶς, ἐφ' ὅσον μέσα σ' αὐτὴν τὸ σῶμα τοῦ νέου πραγματικὰ ἐπάλλετο κυριολεκτικῶς, δηλαδὴ εὐρίσκειτο εἰς ἔντονον γενικὴν κίνησιν. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν χρησιμοποιοῦσαν πομπώδεις ὀρολογίους στὴν ζωὴ τους, ὅπως κάνουν οἱ σημερινοί. Ἄν ὅμως σὲ τούτη τὴν περίπτωσιν εἶχαν κάμει κάτι τέτοιο, θὰ ἦσαν ἀπόλυτα συγχωρεμένοι. Ἄν δηλαδὴ τὴν παλαίστρα τὴν εἶχαν ὀνομάσει π.χ. «χυτήριον ἰσχυρῶν σωμάτων». Αὐτὸς ἦταν ὁ πρωταρχικὸς ρόλος τῆς παλαίστρας καὶ τοῦ ἀθλητισμοῦ. Νὰ πλαστοῦν ἰσχυροὶ ἄνθρωποι, ὥστε νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀντιμετωπίζουσιν νικηφόρα τὸν βίον καὶ νὰ γεννήσουσιν ἐπίσης ἱκανοὺς ἀπογόνους.

Ἄλλὰ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου—ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλα τὰ φυσικὰ ὄντα—δὲν εἶναι μίαν στατικὴν κατάστασιν. Τὸ γύμνασμα κάθε μέλους τοῦ ἀνθρώπινου σώματος τοῦ ἔδωσεν—ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀσασαλ-σύνη—καὶ τὴν τέλει ἀνάπτυξιν σὲ σχῆμα καὶ μορφή. Ἔτσι ἐγίνε ὡς σύνολον ὠραῖο τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, διότι αὐτὸ θὰ πῆ ὠραιότης, ἡ συνεχῶς ἀναπτυσσόμενη φυσιολογικὴ ἁρμονία. Ἦταν αὐτὸ ἀρκετό; Ἄν οἱ ἄνθρωποι καθώριζαν τὰ τοῦ ἑαυτοῦ τους σύμφωνα μὲ μίαν δεδομένην καὶ ἀμετάβλητην βουλευτικότητα, ἴσως αὐτὸ νὰ τὸ νόμιζαν ἔτσι καὶ νὰ τὸ πραγματοποιοῦσαν. Ἄλλὰ, ἄς τὸ ποῦμε καὶ πάλιν. Ἡ ζωὴ προχωρεῖ καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ ρωτᾷται τὸ λογικὸ του. Πῶς προχωρεῖ; Τὸ ἕνα στοιχεῖο γεννᾷ τὸ ἄλλο καὶ τὸ παλιὸ τὸ καινούργιον. Αὐτὸ τὸ διπλὸ φαινόμενον λέγεται ἀνανέωσι καὶ ἀθανασία, διότι πραγματικὰ ἡ ζωὴ εἶναι καὶ ἀθάνατη—μ' αὐτὴ τὴν ἔννοιαν—καὶ πάντοτε νέα, διαφορετικὰ δὲν θὰ ἦταν ζωὴ. Χρήσιμο εἶναι σ' αὐτὸ τὸ σημεῖον νὰ ἀναφέρωμε, πῶς ἐννοοῦσαν τὴν ἀθανασία οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι, ποὺ τόσο πολὺ τοὺς ἀπασχολοῦσεν αὐτὸ τὸ θέμα. Αὐτοὶ εἶχαν

δημιουργήσει πρῶτοι τὸν θρησκευτικὸν μῦθον τῆς ἀθανασίας τοῦ θεοῦ τους μὲ τὴν μορφὴ δύο προσώπων ποὺ τὸ ἕνα—ὁ γυιὸς—διαδέχεται τὸ ἄλλο—τὸν πατέρα—τοῦ πεθαίνει.

Ἡ λειτουργία λοιπὸν διαπλάσσει ἰσχυρῶν καὶ ὠραίων σωμάτων στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ὠδήγησε, κατὰ φυσιολογικὴν ἀναγκαιότητα, εἰς τὴν διάπλασιν καὶ ὠραίων ψυχῶν καὶ στὴν ἀνάπτυξιν σπινθηροβόλων πνευμάτων. Αὐτὸ τὸ γενικὸν ἐπίτευγμα ἐγίνε ἀργότερα κατάστασι καὶ ἐπομένως—ὅπως συμβαίνει πάντοτε—ἰδανικὸ, συνήθεια, ἡρόπος ζωῆς, τύπος παιδείας, ρυθμιστικὴ νομοθεσία, ἐκφραζόμενον μὲ τὸ δογματικὸν

Τέτοια νιάτα, ὅαν τὴν λυγροκόρημ αὐτὴ Κρητικοπούλα, πρέπει νὰ διαπλάσσει ὁ ἀθλητισμὸς.

ἀξίωμα—διότι εἶχε γίνε κανὼν ζωῆς—«νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ», δηλαδὴ σκοπὸς τῆς Πολιτείας εἶναι νὰ διαπλάσσει διὰ τῆς παιδείας ὑγιῆς μυαλό (γενικώτερα ζωντανὸ πνεῦμα—λογικὴ, ψυχὴ—) σὲ σῶμα ὑγιῆς (γενικώτερα ἰσχυρὸ καὶ ὠραῖο—διότι ὑγεία εἶναι ἡ φυσιολογικὴ ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος καὶ αὐτὸ πάλιν εἶναι ὠραιότης—).

Α. Κ.

(Συνέχεια στὸ ἐπόμενον)

ΤΑ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΙΝ

ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ

Πάνω σὲ χῶματ' ἅγια μὲς τὸ νησί τῆς Κρήτης,
εἶναι βουνὸ ὑπερήφανο, ὁ Γέρο - Ψηλορείτης.
Τοῦ Ρεθέμνου ἵναι καμάρι, μὰ σ' ὀλόκληρον τὴν Κρήτην,
στέλνει φῶτα ὅαν τὸν ἥλιον εἰς τὸν γήϊνον πλανήτην.
Εἶναι ὁ φῶρος κάθε πάθου καὶ μεγάλου ἰδανικοῦ,
εἶναι τὸ κρυφὸ καμάρι τοῦ γενναίου Κρητικοῦ.
Εἶναι ἡ δάδα ποὺ φωτίζει τὸ νησί τῆς ἀντρείωσύνης
τῆς ἡρωγένειας μάνας κι ὄλης τῆς λεβεντοσύνης.
Εἶν' ἀγέρωχος φρουρὸς μὲς σὲ χῶματ' ἁγιασμένα,
ποῦ τοῦ ἥρωος Βενιζέλου τὰ ὄστα εἶναι θαμμένα.
Εἶναι τὸ βουνὸ ποὺ λείει σὲ μικροὺς μεγάλους Κρήτες,
πάρτε ἀπὸ τὴν λεβεντιά μου καὶ στολίστε τοὺς πλανήτες,
Ἄγκαλιάζει τὸ Ἀμάρι, χαϊρετᾷ τὸν Ἄη - Βασίλην,
καὶ στὴν γῆ τοῦ Καζαντζάκη ἕνα χαμόγελο θὰ στείλῃ.
Ἄπ' τ' Ἀρκάδι κατεβαίνει τὴν Φαιστὸ νὰ συναντήσῃ,
καὶ στῆς Μεσοαρᾶς τὸ κύμα κάθε κούρασι νὰ σῆσῃ.
Εἶναι δάφνης φορτωμένος, ποῦ ὁ Γαβριὴλ τοῦ δίνει,
καὶ ἐπιθυμῆι στὸν Μίνωα ὡς χαϊρετισμὸ νὰ στείλῃ.
Νὰ τοῦ δείξῃ πῶς στῆς Κρήτης τ' ἁγιασμένα μονοπάτια,
συνεχίζουσιν νὰ διαβαίνουσιν τοῦ ἡρωϊσμοῦ διαμάντια.
Νὰ τοῦ δείξῃ πῶς ἡ Κρήτη μόνον ἡρωες γεννᾷ,
ποῦ τῆς Ἱστορίας τὰ φύλλα γράφουσιν τὰ πιὸ τρανά.
—ᾠ πανώριε Ψηλορείτη, ὦ ὑπέροχο βουνό,
μένεις μέσα στὴν ψυχὴ μας ὅπουδῆποτε κι' ἂν ζοῦμε
κι ἡ ἑλπίδα νὰ σὲ δοῦμε κάποιον ὠραῖον δειλινοῦ,
δυναμώνει τὴν καρδιά μας, καὶ τὶς μέρες μας περνοῦμε.

«ΛΥΒΙΚΟ ΚΥΜΑ»

Για τὰ μικρὰ Κρητικόπουλα

Βον

ΤΟΠΡΙΑ γρήγορα - γρήγορα στη θάλασσα, γεμάτος άπορία και θαυμασμό για τή σοφία του και τήν ανθρώπινη μιλιά του. Μόλις άκούστηκε τή πλάτς, πού έκαμε πέφτοντας στο νερό, σηκώθηκε μι ά παράξενη άναταραχή στη θάλασσα, κάτω άπό τή δράχο πού στεκόμουν. Χιλιάδες ψάρια, μεγάλα και μικρά μαζεύτηκαν γύρω άπό τή παράξενο εκείνο και ξστικό ψάρι. Κολυμπούσαν με μι ά θεοπάλαθη γρηγοράδα, στριφογύριζαν λόγω του, σκιρτούσαν κι έκαναν ένα σωρό τρέλλες, θαρρείς κι ήταν μεθυσμένα άπό μι ά πρωτοφανέρωτη κι άπίστευτα μεγάλη χαρά. Ζύγωναν τή μουσούδι τους στο κεφάλι του, σά νά τή μύριζαν, κι ύστερα έδιναν κά τι σάλτους, πετιόντουσαν έξω άπ' τή νερό και, πλάτς! ξανάφεπταν πάλι και ξανάρχιζαν τή τρελλά, χαρούμενα στριφογυρίσματά τους. Κι εκείνο, άφου άνοιγόκλεισε, μισολιγοθυμισμένο, κάμποσες φορές τή φτερούγια τής κεφαλής του και χόρτασαν θαλασσένιο άέρα τή σπάρραχιά του, άρχισε πάλι νάρχεται σιγά - σιγά στα σύγκαλά του και νά ζωντανεύει. "Ενοιωσα μεγάλη ευχαρίστηση πού τ' άφησα νά ζήσει, γιατί άπό κείνα τή πασίχαρα φερσίματα τών άλλων ψαριών, κατάλαβα πώς τούτο τή παράξενο ψάρι ήταν μι ά σπουδαία και πολύτιμη προσωπικότητα μέσα στόν μαρκόκομο τού κόρφου.

Ο ΠΟΛΥΝΟΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Νουβέλλα του κ. Κ. Παπαδάκη

Μά δέ λέγεται πόση ήταν ή άνυπομονησία μου ν' άκούσω τήν ιστορία του. Κάρφωσα, λοιπόν τή βλέμμα μου σπώ νερό και περίμενα νά δώ πότε θά σταματήσει τούτος ό σάλαγος, κι άν θά κρατούσε τή λόγο του τή σοφή εκείνο και πρωτοφανέρωτο ψάρι. Δέ χρειάστηκε νά περιμένα πολύ. Σέ λίγο σκόρπισε τή φαρομάζωμα κι άπόμεινε μονάχα τή λαμπερόχρωμο ψάρι. Πρόβαλε τή μουσούδι του έξω άπ' τή νερό κι άρχισε νά μου λέει τήν ιστορία του.

Πάνε τρία φεγγάρια άπό τότε πού ήρθα σέ τούτα τή νερά, καλεσμένος άπό τή συμβούλιο τών ψαριών πού κυβερνούνε τόν κόρφο. Γενήθηκα στίς μακρινές 'Ινδίες και τ' άνομά μου είναι Πολυνούσης. Κρατάω άπό σόι βασιλικό. Πριν άπό πεντακόσια χρόνια χύθηκε στίς 'Ινδικές θάλασσες ένα πεφτάστρι. Καθώς κατρακούλυσε άπ' τή μεσουράνα, πέρασε ξυστά άπό τή φεγγάρι, τρακάρισε πάνω στα βράχια πού κυκλώμουν τήν άσημεία του λίμνη κι άκριβώς στο μέρος, όπου ήταν στημένο τή παλάτι τού βασιλιά τών ψαριών τής — τού προπαππού μου — και παρασέρνοντας όλα τή αυγά πού μόλις είχε γεννήσει ή βασίλισσα — ή προγιαγιά μου — κύλησε κατά τή γή και φουντάρησε στόν 'Ινδικό 'Ωκεανό. "Ήτανε τόσο φοβερό τή πέσιμό του, πού ένα θεώρατο κύμα σηκώθηκε κι έκαμε βουίζοντας τρεις φορές τή ύψου τής γής. "Απ' όλα τ' αυγά τής προγιαγιάς μου, πούχε πάρει μαζί του τή πεφτάστρι, μονάχα δύο έμειναν γερά. Κι άπό κείνα βγήκαν στο φως τής ζωής οι πρόγονοί μου, στίς θάλασσες τής γής. "Αν κατάφεραν νά

γλυτώσουν άπό τούς άγριους κι αίμοβόρικούς ληστές πού κουρσεύουν τούς ώκεανούς σας, τή χρωστάνε μονάχα στή μεγάλη σφελτοσύνη τού μυαλού των, τούς βασιλιάδες τού μαρκόκομο τής φεγγαρίσας άσημόλιμνης. Πήγαν κι έστησαν τ' άρχοντικό τους, καθώς ταιριάζει σέ πριγκηπόπουλα, σέ μι ά σπηλιά, καμωμένη άπό κόκκινα κοραλογέννητα βράχια. Έκει μεγάλωσαν, και σάν ήρθαν σέ ήλικία, βάλθηκαν νά μελετούν και νά σπουδάζουν τή ζωή και τής συνήθειες τών ψαριών τού άστρου σας. Κι είδαν κι έμαθαν τή πιό φριχτά κι άνόσια πράματα. Πώς έδες τούτες οι θάλασσες είναι ένας άπέραντος αίματόβρεχος στίθος, όπου όλα τή ψάρια, μεγάλα και μικρά, παλεύουν με τήν ψυχή στή στόμα, για τή ζωή και για τή θάνατο. Πώς, σά νά μην έφταναν οι καταστροφές, πού παθαίνουν άπό τή φοβερώτερο θεριό στερίας και θάλασσας, τόν άνθρωπο, έχουν κηρύξει άναμεταξύ τους τόν πιό φριχτό κι άνελέητο πόλεμο, κι έξοντώνουν ό μεγάλος τή μικρό, ό δυνατός τόν αδύνατο, λές κι είναι αυτοί οι άωρητές κι οι άφεντάδες τής ζωής, πώς κάτι πελώρια θεριόψαρα, μ' όρθάνοιχτο έφτά πήςσε στόμα, γυρνάνε τής θάλασσες και χαύουν και καταπίνουν ό,πν ζωντανό λάχει στή πέρασμα τους — χιλιάδες ψαράκια διζανιάρικα κι εκατομμύρια ψαρούγυλα — πώς πολλές φορές οι φαρομένες — φρίζον ήλιε! — τρώνε τή δική τους τή παιδιά, άκόμα και τ' αυγά τους, κι άλλα τέτοια, σημεία και τέρατα, πού σηκώνεται όλόρθο τή λέπι σου, και μονάχα νά τ' άκούς

(Στή επόμενο ή συνέχεια)

ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟΝ ΑΡΙΘ. 2

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ: 1) 'Ο άρτος τών Χριστουγέννων. 2) Παρμένο άπό τή λεξιλόγιο τών μωρών - 'Ερή τρέλλα τών άγριών. 3) Άπαραίτητη στόν ποιητή - καθαρίζω. 4) Προσκαιέ - μερικά. 5) Άπαγορεύει - γραμμή. 6) Μοιάζει με σταυρόλεξο - Γαλλικό χρυσάφι. 7) Άνόστιχα - καλλιεργώ (άρχ.). 8) Βάζος (δημοτ.) - προσάναμμα (άνεστρ.). 9) Τό έχουν τή καταστήματα - άψηση. 10) Όμοια - άνταρσία.

ΚΑΘΕΤΩΣ: 1) Διατηρούνται άκόμη σέ ώρισμένες χώρες τής Άραβίας - διπλασιαζόμενο ψαρεύει. 2) Μονάς 'Ιππικού - άπόγονος άμεσος. 3) Φάρμακο - μέρος τού σώματος (δημοτ.). 4) Πρόθεσις και άρθρο - δέν έχει καιμιά χάρη. 5) Άρθρον - φαίνονται. 6) Γνωστή συνοικία τών Άθηνών - άνεστραμμένο άρθρο (δοτ.). 7) Κοπτικόν όργανον - .... Σουμάκ πασίγνωστη τραγουδίστρια. 8) Μάρκα ώρολογίων - ό μετά θάνατον κόσμος. 9)

Δέν έχουν συνταφία - προστακτική τών παραπομπών. 10) 821 (άντιστρ.) - ώμός διώκτης τού Χριστού.

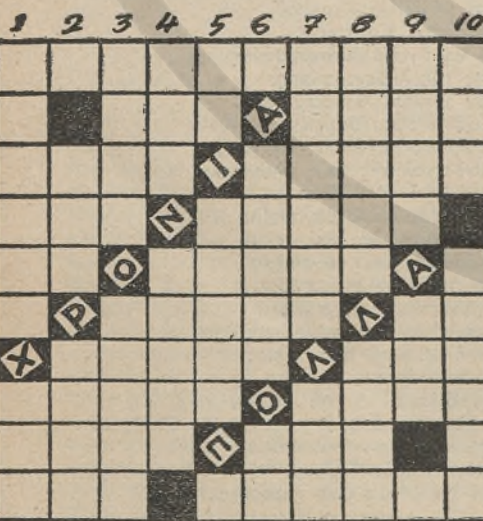
Χ. Μπελιμπασάκης Πειραιεύς

ΛΥΣΙΣ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1

Όριζοντιώσ: 1) ΑΡΚΑΔΙ - ΑΤΙ, 2) ΡΕΑ - ΕΔΡΑ, 3) ΒΕ - ΚΡΕΠ, 4) ΛΙΝΑ - ΕΠΙ, 5) ΑΙΝΩ - ΗΡΩΣ, 6) ΑΚΡΑ - ΑΠΩΝ, 7) ΚΩΑ - ΙΣΑΣ, 8) ΟΝ - ΧΕΙΡ - ΑΕ, 9) ΧΗΡΑ - ΑΜΑ, 10) ΑΝΑ - ΑΣΗΜΟΣ. Καθέτως: 1) ΑΡΒΗ - ΑΚΟΜΑ, 2) ΡΕΣ - ΑΚΩΝ, 3) ΚΑ - ΔΙΡΑ - ΧΑ, 4) ΚΙΝΑ - ΧΗ, 5) ΔΕΡΝΩ - ΙΕΡΑ, 6) ΙΔΕΛΑ - ΑΣΙΑΣ, 7) ΡΠ - ΗΠΙΑΡ, 8) ΛΑ - ΕΡΩΣ - ΑΜ, 9) ΑΠΩΝ - ΑΜΟ, 10) ΙΑΣΙΣ - ΚΕΑΣ.

ΛΥΣΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΑΡΙΘ. 1

ΗΠΙΑΡ = 'Η Πάλη 'Αναπτύσσει Ρώμην (= σωματική δύναμη) = «'Η πάλη αναπτύσσει ρώμην».

ΣΤΟ ΠΕΡΑΜΑ

ΘΑ ΠΕΡΑΣΕΤΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ ΑΝ
ΕΠΙΣΚΕΥΘΗΤΕ ΤΟ ΕΞΑΙΡΕΤΟ ΖΥΘΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟΝ

“Ο ΦΛΟΙΣΒΟΣ,,

ΤΟΥ ΡΕΚΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Γ. ΣΗΦΑΚΗ

ΦΑΓΗΤΑ ΑΓΝΑ, ΨΑΡΙΑ ΤΗΣ ΩΡΑΣ, ΜΟΥΣΙΚΗ-
ΧΟΡΟΣ. ΠΡΟ ΠΑΝΤΟΣ ΟΜΩΣ ΤΟ ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ ΤΟΥ
ΦΛΟΙΣΒΟΥ ΤΟΥ ΚΥΜΑΤΟΣ.

ΣΤΟ ΜΑΓΕΥΤΙΚΟ **ΠΕΡΑΜΑ**

ΝΙΚΟΣ Ι. ΜΕΝΕΓΑΚΗΣ

ΕΠΙΠΛΩΣΕΙΣ

ΣΤΥΛ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ : ΖΩΝΑΡΑ 2

ΑΘΗΝΑΙ

ΑΓΡΟΤΕΧΝΙΚΗ

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 50

- ΔΕΝΔΡΑ
- ΦΥΤΑ
- ΣΠΟΡΟΙ
- ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ
- ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ
- ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΑ ΕΙΔΗ
- ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ
- ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ—ΚΑΣΤΑΝΟΧΩΜΑ
- ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΚΗΠΟΥ

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΣΙΓΑΝΟΣ

ΓΕΩΠΟΝΟΣ

ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Γενική Ἐπιθεώρησης

ὄργανον κρητικῶν συμφερόντων

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΕΝΕΓΑΚΗΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΔΗΜΟΣΘ. Ι. ΒΛΑΧΑΚΗΣ

Γραφεῖον: 28ης Ὀκτωβρίου (Πατησίων) 9, τηλ. 28.022.
Ἔτος 1ον—Τεύχος 3ον—τιμὴ τεύχους δρχ. 4.

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ: **Χ. Μπελιμπασάκης**, ὁδὸς Καραολῆ-Δημητρίου 24, τηλ. 42.134—Πειραιεύς.
Γ. Κατσαράκης, ὁδὸς Δαιδάλου καὶ Περδικάρη, τηλ. 94.82, Ἡράκλειον, διὰ τὴν Ἀνατ. Κρήτην.
Μ. Καρδαμάκης, ὁδὸς Κόρακα 2—Χανιά, τηλ. 83.17, 83.54, διὰ τὴν Δυτικὴν Κρήτην.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ: Ἔτησίαι δρχ. 50, ἑξάμηνος δρχ. 30, διὰ Δήμους καὶ Κοινοτήτας 100, δι' Ὄργανισμούς 150.

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀνταποκριτοῦ	:	Ἄγωνία συνέχει τὸν πορτοκαλοπαραγωγικὸν κόσμον τῶν Χανίων.
Andreas Molnar	:	Τὰ ἐσπεριδοειδή.
Τῆς Συντάξεως	:	Τὰ κρητικὰ προβλήματα καὶ τὰ αἰτία των.
Ἀ. Τσαντηράκη	:	Ἡ ὕδρευσις τοῦ Ἡρακλείου, τὸ μέγα πρόβλημα τοῦ δήμου (Συνέχεια).
Χρ. Καρύδη	:	Τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόβλημα (Συνέχεια).
Τῆς Συντάξεως	:	Περὶ τὴν ἀπόπειραν ἀνεγέρσεως γερμανικοῦ μνημείου εἰς Μάλεμε.
Δ. Μανολικάκη	:	Ἡ δημοτικὴ βιβλιοθήκη Χανίων (Συνέχεια).
Γ. Μ.	:	Ἡ βιοστατικὴ κατάστασις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης.
Κ. Στεφανουδάκη	:	Γραμματόσημα τῆς Κρητικῆς Πολιτείας (Συνέχεια).
Α. Σταυρουλάκη	:	Ἐπίσταται πάντοτε τὸ θέμα τῶν αὐξήσεων.
Ἀνταποκριτοῦ	:	Ἡ κατάστασις τῶν ἐργατῶν, κλπ., κλπ.

Φωτογραφία ἐξωφύλλου.
Ἄπὸ τοὺς πορτοκαλεῶνας
Χανίων.

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ νόμῳ:

Ἐπεύθυνος Γ. Α. Μενεγάκης, ὁδὸς Αὐλίδος 25
Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Βασ. Σκουνητῆς Παναγιωταρᾶ 50